

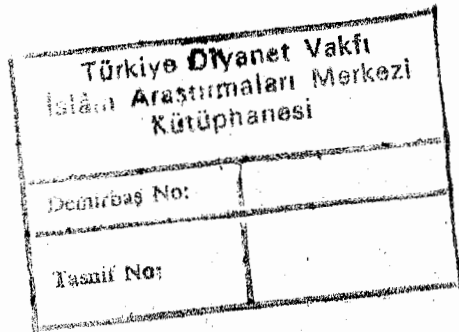
**PSİKO - SOSYAL
AÇIDAN**

İLÂHÎ DİNLERDE DUÂLAR

*Aziz marifetli
Doç. Dr. Günay Tümer
Beşir Sevgiliciler
23.11.1981*

Dr. Osman CİLÂCI

Konya Yüksek İslâm Enst.
Dinler Tarihi Öğretim Üyesi

Bu tez, Yüksek İslâm Enstitüsü Dinler Tarihi Öğretim Üyesi olmak için hazırlanmış ve 1971 yılında kabul edilmiştir.

ARI BASIMEVİ
Konya — 1982

İÇİNDEKİLER

Kitap Hakkında Rapor — — — — —	7
Ö N S Ö Z — — — — —	9
G İ R İ Ş — — — — —	11
I. A) Konuya Genel Bakış — — — — —	11
II. B) İnceleme Sahası ve Metot — — — — —	11
III. Dua Etme İhtiyacı — — — — —	15
IV. Doğudan Batıdan Birkaç Dua Örneği — — — — —	18
V. Duanın Lügat Anlamı — — — — —	19
VI. Terim Olarak Dua — — — — —	21
VII. Lügatte İbadet — — — — —	24
VIII. İbadetin Terim Anlamı — — — — —	25
IX. Dua ve İbadet İlişkisi — — — — —	27
X. Duanın Önemi — — — — —	28
XI. Duanın Âdabı ve Mahiyeti — — — — —	30
XII. Duanın Kabul Şartları, Vekitleri ve Yerleri — — — — —	38
XIII. Duanın Tesirleri — — — — —	44
XIV. Kaza Kader ve Dua — — — — —	47
XV. Yoga Yogizm ve Dua — — — — —	49
XVI. Orta Asya Türklerinde Dua — — — — —	50

BİRİNCİ BÖLÜM

MUSEVİLİK — — — — —	53
I. Günlük Dualar — — — — —	53
II. Mukaddes Günlerdeki Dualar — — — — —	54
III. Duası Makbul Olanlar — — — — —	55
IV. Dine Girişle İlgili Dualar — — — — —	56
V. Sünnet Olma İle İlgili Dualar — — — — —	56
VI. Yemekle İlgili Dualar — — — — —	56
VII. Uyku İle İlgili Dualar — — — — —	57
VIII. Hastalık, Şifa ve Ölümle İlgili Dualar — — — — —	57
IX. Sıkıntı ve Meşakkatlerden Kurtulma İle İlgili Dualar — — — — —	59
X. Fenalık ve Şerlerden Korunma İle İlgili Dualar — — — — —	59
XI. Yağmurla İlgili Dualar — — — — —	60
XII. Yolculukla İlgili Dualar — — — — —	60
XIII. Af ve Merhametle İlgili Dualar — — — — —	60

XIV. Hamd ve Şükürle İlgili Dualar — — — — —	61
XV. Allah'ı Ululamak İle İlgili Dualar — — — — —	61
XVI. Genel Dualar — — — — —	61

İKİNCİ BÖLÜM

HİRİSTİYANLIK — — — — —	63
I. Duada Uyulacak Esaslar — — — — —	63
II. Hz. İsa'nın Dua İçin Tavsiyeleri — — — — —	64
III. Günlük Dualar — — — — —	66
IV. Mukaddes Günlerdeki Dualar — — — — —	69
V. Yemekle İlgili Dualar — — — — —	70
VI. Uyku İle İlgili Dualar — — — — —	71
VII. Evlenme İle İlgili Dualar — — — — —	71
VIII. Cenaze Töreni İle İlgili Dualar — — — — —	71
IX. Yağmurla İlgili Dualar — — — — —	72
X. Haçla İlgili Dualar — — — — —	72
XI. Kurbanla İlgili Dualar — — — — —	73
XII. Tanrı Yakınlığı, Rızası ve İyi Kullukla İlgili Dualar — — —	74
XIII. İnançla İlgili Dualar — — — — —	77
XIV. Takdis Duaları — — — — —	78
XV. Kiliseye Kabul Ediliş ve Vaftizle İlgili Dualar — — — — —	79
XVI. Günah İtirafı İle İlgili Dualar — — — — —	81
XVII. Rızık ve Bereket İsteği İle İlgili Dualar — — — — —	82
XVIII. Hamd ve Şükür İle İlgili Dualar — — — — —	83
XIX. Af ve Merhametle İlgili Dualar — — — — —	85
XX. Yardım ve Himaye İle İlgili Dualar — — — — —	87
XXI. İyi Ahlakla İlgili Dualar — — — — —	88
XXII. İdrak ve Zihin Açıklığı İle İlgili Dualar — — — — —	90
XXIII. Hastalık, Sağlık ve Ölümle İlgili Dualar — — — — —	91
XXIV. Kötülük, Sıkıntı ve Korkulardan Kurtulmak İle İlgili Dualar —	92
XXV. Sulhla İlgili Dualar — — — — —	93
XXVI. Papayı Koruma Duası — — — — —	94

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSLÂMLİK — — — — —	95
I. Günlük Hayatla İlgili Dualar — — — — —	95
II. Yemekle İlgili Dualar — — — — —	97
III. Uyku İle İlgili Dualar — — — — —	98
IV. Evlenme İle İlgili Dualar — — — — —	100
V. Bereket ve Rızıkla İlgili Dualar — — — — —	101
VI. Mübârek Gün ve Gecelerle İlgili Dualar — — — — —	102

VII. Ezanla İlgili Dualar — — — — —	103
VIII. Ana Baba İle İlgili Dualar — — — — —	104
IX. Hayırlı Nesil İsteği İle İlgili Dualar — — — — —	105
X. Yağmurla İlgili Dualar — — — — —	106
XI. Hastalıkla İlgili Dualar — — — — —	107
XII. Bazı Olaylar Karşısındaki Dualar — — — — —	109
XIII. Kötü İnsan ve Kötü Alışkanlıklardan Korunma İle İlgili Dualar	112
XIV. Her Türlü Şer ve Felâketlerden Korunma İle İlgili Dualar —	115
XV. Hidayet Dileğinde Bulunma İle İlgili Dualar — — — — —	122
XVI. Bağışlanma Dileği İle İlgili Dualar — — — — —	123
XVII. Dilek ve Arzularla İlgili Dualar — — — — —	126
XVIII. Harplerde Yapılan Dualar — — — — —	131
XIX. Ölüm ve Cenaze İle İlgili Dualar — — — — —	133
XX. Dünya ve Âhiret Saadeti İle İlgili Dualar — — — — —	134
XXI. Genel Anlamdaki Dualar — — — — —	136
XXII. Halk Arasında Kullanılan Dua ve Beddualar — — — — —	138
XXIII. Halk Geleneklerinde Çokça Kullanılan Dua Konuları — — —	140
S O N U Ç — — — — —	146
BİBLİYOGRAFYA — — — — —	147
GENEL İNDEKS — — — — —	150

Muhterem hocam
Prof. Dr. Hikmet Tanyu'ya
saygılarımla...

O. C.

İlâhî Dinlerde İbadet Dışındaki Dualar Hakkında Rapor

Dinler Tarihi Öğretim Üyesi Osman Cilâci'nın «İlâhî Dinlerde İbâdet Dışındaki Dualar» adlı eseri tarafımdan incelendi :

1 — İlâhî Dinlerdeki «İbâdet Dışı» telakki edilen duaları tesbit ve tasnifle, mukayeseye çalışan Osman Cilâci I. Giriş bölümünde, duanın lügat anlamından başlayarak, ibâdetin terim anlamı, önemi ve duanın yapılış ve tesir tarzlarına, âdabı ve mahiyetine dair görüşler üzerinde durmuş, ayrıca bu bölümde Yoga, Yogizm ve eski Türklerde dualarla, konuyu zenginleştirmiştir.

Giriş bölümünde yalnız 153 dipnotu bulunuşu, araştırmadaki kaynak bolluğunun bir işareti olarak görülebilir.

I. Bölümde Yahudilikteki dualar ve çeşitleri üzerinde etraflıca durulmuş ve bu bölümde de 57 dipnot halinde belirtilen kaynaklara müracaat edilmiştir.

II. Bölümde Hristiyanlıktaki dualar ele alınmış ve 184 dipnotunda gösterilen kaynaklara müracaat edilmiştir.

III. Bölümde İslâmlıkta, ibâdet dışı dualar incelenmiş, gene 228 dipnotunda gösterilen kaynaklardan faydalanılmıştır.

IV. Sonuç bölümünde, duaların diğer ilâhî dinlerle ilgili etraflı bir karşılaştırması sunulmuştur.

2 — İnceleyici Osman Cilâcı, gerek metot, gerek dikkatli ve titiz çalışmasını yer yer göstermiştir. Objektif bir ilim adamına yakışan tavırla her dinin, yönetici mevkiinde bulunan (Yahudi, Katolik, Ortodoks ve Protestan) zatlarla temas kurarak gerek sözlü ve gerek yazılı bilgi toplamaya çalışmıştır.

Onun umumi bibliyografyası, bilhassa metin içinde geçen 629 dipnotu bu çalışmasının başarısına ait diğer bir belge sayılabilir.

3 — Araştırmacının da samimiyetle belirttiği gibi, yabancı batılı kaynakları temin ederek, çalışmasını ve tahlillerini daha da derinleştirir ise, elbette bu eser daha mükemmel olabilir. Bununla beraber şunu açık ve kesin arz etmek isteriz ki bu haliyle dahi, «İlâhî Dinlerde İbâdet Dışındaki Dualar» başarıyla hazırlanmıştır ve takdire değer bir kıymet taşımaktadır. Bilhassa bu konuda yurdu-muzda ilk defa ilmi bir inceleme yapılmış ve böyle takdire değer bir eser sunulmuştur.

Gerek metod, gerek ilmi vukuf ve yazma, gerek terkip bakımından çok başarılı olan bu çalışma hakkında kanaatimiz tamamen müsbettir.

Osman Cilâcı'nın eseri her hususta yeterli ve başarılı olmuştur.

Ankara, 31 Ocak 1971

Prof. Dr. Hikmet TANYU
A. Ü. İlahiyat Fakültesi
Dinler Tarihi Kürsüsü Başkanı

Ö N S Ö Z

Dua, inanmış insanın hayatında mühim bir yer işgal eder; ancak yaşanarak bilinebileceği için, yazı ile anlatılması güçtür.

Biz burada, İlâhî Dinlerdeki dualardan, yalnız «İbâdet Dışı» telâkki edilenlerini tesbit ve tasnif etmeye çalıştık.

Bir bakıma, deneme mahiyetinde olan bu çalışma, Giriş, Müsevilik, Hristiyanlık, İslâmlık bölümleriyle Sonucu ihtiva etmektedir.

Giriş'te genel olarak duanın etimolojisi üzerinde durulmuş, önemi ve tesirleri açıklanmıştır. Bu arada, doğudan batıdan bir kaç dua örneği de verilmiştir.

Müsevilik, Hristiyanlık ve İslâmlık bölümlerinde ise kendi kaynaklarına göre ibadet dışı sayılan dualar grup-

lara ayrılmış her grup; duaların metni ve müntesiplerinin kullandıkları mevzular nazar-ı itibara alınarak küçük başlıklarla ifade edilmiştir. Gruplara dahil olan dua konularındaki küçük başlıklardan, fazla tekrar olmaması için «dua» kelimeleri çoğu kere kaldırılmıştır.

Sonuç'ta ise, önemli konular dinlere göre karşılaştırılmış ve bir icmal yapılmıştır.

Şüphesiz, «İlâhi Dinlerdeki İbâdet Dışı Dualar» bundan ibaret değildir; sadece elde edebildiğimiz kaynaklardan, imkânlarımız nisbetinde yararlanarak bu mütevâzî çalışmayı meydana getirmiş bulunuyoruz (*).

Konunun genişliğinden dolayı tahlillerimizde derinleşemediğimizi de belirtmek isteriz.

Etüdümüz, Türkçede bu sahada yapılan ilk çalışma olması, konu üzerinde çalışacaklara küçük bir yardımda bulunabilmesi nisbetinde, bizi hata ve noksanlarımızdan dolayı müteselli kılacaktır.

Çalışmamı, başından beri takip eden ve benden her türlü yardımını esirgemeyen muhterem hocam Prof. Dr. Hikmet Tanyu Bey'e, burada teşekkür etmeyi, yerine getirilmesi gereken bir vicdan borcu bilirim.

Konya, 1 Ocak 1971

Dr. Osman CİLÂCI

(*) Takriben on yıl kadar önce meydana getirilen bu çalışma, ilâve ve çıkarılma yapılmaksızın gözden geçirilerek yayınlanmaktadır. (O.C.)

G İ R İ Ş

I. Konuya Genel Bakış :

İnsanoğlu hiç bir asırda, hiç bir yerde dua etmek ihtiyacından uzak kalmamıştır. Tarihin bize verdiği bilgiler bunu açıkça göstermektedir; çünkü insan, yaratılışı icabı üstün bir kudrete inanmaya muhtaçtır. Dua, bu inancın dile getirilişidir (1). Her ne kadar Friedrich Nietzsche, «Dua etmek ayıptır» diyorsa da; Dr. Alexis Carrel, «Fakat hakikatte dua etmek yemek içmek veya teneffüs etmekten daha ayıp değildir» (2) diyerek Nietzsche'ye gerekli cevabı vermiştir.

Dua ve ibadet etmenin gereksizliğini savunanlar hemen her cemiyette bulunmuştur; fakat bu iddialar bütün bir cemiyetin görüşü olarak kabul edilemez.

II. İnceleme Sahası ve Metot :

Her ne kadar «İlâhi Dinlerde İbâdet Dışındaki Dualar» üzerinde bir araştırma yapıyorsak da, şunu peşinen söylemeliyiz ki; böyle bir ayırım kesin olarak imkânsızdır. Çünkü semavi dinlerce hangi duaların ibadet içi ve hangi duaların ibadet dışı sayılacağı kesin olarak tasrih edilmiştir (3). Hal böyle olmakla beraber, mevzuyu bu şe-

(1) Duadan maksat, unuttur gibi olduğumuz her an O'nun huzuruna yeniden çıkmaktır. (Fenelon, Kızların Eğitimi, ter. B. Fırtına, İ. Öztürk, İst. 1967, s. 74).

(2) Alexis Carrel, Dua, (ter. M. Alper Yüçetürk) İst. 1961, s. 37.

(3) Mesela Müslümanlıkta namaz, bir ibadet olmasına rağmen namazın her rekâtında okunan Fatiha Sûresi sadece ibadetle ilgili bir dua değildir ve namazın haricinde de okunabilir. Söz Fatiha Sûresine gelmişken şu hatırayı nakletmeden geçemeyeceğim :

«Kırk sene evvel Amerika'da kilise tarafından bir müsabaka açılmış ve en iyi bir dua yazana mükâfat verileceği ilân edilmiş. Bir çok âlim ve vaizler dua yazıp göndermişler. Bunu haber alan bir müslüman Fatiha Sûresini tercüme ederek göndermiş. Birinciliği kazandığı için ilân edilen mükâfatı almış.» (Prof. Y. Ziya Yörükhan, Müslümanlık, Ank. 1961, s. 179).

kilde sınırlandırmak; ilahi dinlerdeki ibadetle (iç-dış) ilgili bütün duaları derlemenin çok geniş ve o derece güç bir inceleme olacağından ileri gelmiştir.

Çalışmamızda bir yandan konuyla ilgili dökümanları toplarken, bir yandan da her üç ilâhi dine göre ibadet içi ve ibadet dışı sınırını tesbit etmeye çalıştık.

İslâmiyet için dört ibadet (Namaz, Oruç, Zekât, Hac) dışında kalan duaları derlerken, Musevilik ve Hristiyanlık için hangi duanın ibadet içi ve hangi duanın ibadet dışı sayıldığını bir yandan kendi kaynaklarından araştırırken, bir yandan da Türkiye'deki en yetkili temsilcilerine sormayı münasip gördük, yaptığımız ayırımın doğru olup olmadığını bilmek istedik. Bunun için de 20 Kasım 1969 da Heybeliada Ruhban Okulu Müdürlüğü'ne, Türkiye Hahambaşılığı'na, İzmir Katolik Başpiskoposluğu'na, Kitab-ı Mukaddes Şirketi Müdürlüğü'ne ayrı ayrı mektup yazarak; Musevilikte ve Hristiyanlıkta yalnız «İbadet Dışında Okunan Dualar» in neler olduğunu, bu hususta bir çalışma yaptığımızı; yardım etmelerini rica ettik. Heybeliada Ruhban Okulu Müdürlüğü hariç, diğer üç merci cevaplarını bildirdiler.

24 Kasım 1969 tarihli cevabi mektubunda Kitab-ı Mukaddes Şirketi Müdürü Paul H. Nilson özetle şöyle diyor-du (4) :

«Ben size şahıs olarak bilgi ve fikirlerimi bildiriyorum. Müessese bu konularda herhangi bir resmi görüş tutmuyor. Hristiyanlıkta mezhepler arasında dua farkları çok geniştir... Protestanlıkta ehemmiyet ferdin doğrudan doğruya Allah ile temas edebilmesi hakikati üzerine konulduğu için umumiyetle dualar daha serbest ve az kalıplaşmış olur. İbadet dışında yapılan dualardan benim anladığım, âyin dışında şahsî dualardır. Protestanlıkta Yemek

(4) Her üç yetkili merciin cevapları bizde mahfuzdur. Daha sonra (Temmuz 1970) bu şahıslarla ayrı ayrı şifâhî görüşmeler yapılmış ve yardımları sağlanmıştır.

Duası, Akşam yatmadan önce bir dua âdeti var. Sabah kalkınca da dua an'anesi var. Bir mezhebi bile ele alsanız o mezhebin usulleri aileden aileye değişebilir.»

İzmir Katolik Başpiskoposu J. H. Boccella, 27 Ocak 1970 tarihli cevabında «İbadet dışı dualar» konusunda şunları yazıyordu :

«Sabah Duası, Gün Esnasındaki Dualar, Akşam Duası. Hristiyan Mezhepleri arasındaki dua farkları ve çeşitleri çoktur ve birbirinden oldukça farklıdır.»

Türkiye Hahambaşısı David Asseo 26 Kasım 1969 tarihli cevabında ise :

«İbadet dışında okunan dualarımız mevcuttur. Yemekten ve yatmadan evvel ve sonra okunan dualar bu meydana», diyordu.

Görüldüğü gibi selâhiyetli mercilerden gelen cevaplar da sadra şifa olmamış, çalışmamız için kesin hatlar çizememiş; bizim de tahmin ettiğimiz hususlar teyid edilmiştir.

Her üç din için incelememizde Tevrat, Zebur, İncil (5) ve Kur'an-ı Kerim'i esas aldık. Muhtelif fihristler yardımı ile dua bahsini taradık (6). Bu arada Hz. Peygamber (s.a.) in hadislerini Müslümanlık için, Kur'an-ı Kerim'den sonra ikinci kaynak olarak zikrettik.

Halk arasında asırlardan beri nakledilerek zamanımıza kadar gelen muhtelif mevzular için söylenmiş, çoğunun menşei ve kimin tarafından yazıldığı kesin olarak bilinmeyen dualardan «ibadet dışı» telâkki ettiklerimizi de bir liste halinde İslâmlık bölümünde sunduk.

İncelememizde, tarafsız bir araştırmacı gibi hareket etmeğe çalıştık; böylece de semavi dinlerin bir mukayesesin-

(5) Kitab-ı Mukaddes Şirketi, Kitab-ı Mukaddes (Eski ve Yeni Ahit) İst. 1958.

(6) King James Version, A. New Concordance Holy Bible, New York, 1960. Kitab-ı Mukaddes için, Kur'an-ı Kerim'in muhtelif Türkçe tercüme ve tefsirler fihristi ile, Muhammed Fuad Abdülbaki'nin, el-Mu'cemü'l-müfehres li'l-elfâzi'l-Kur'ani'l-Kerim'i de, Mısır. 1945, İslâm Dini için taradık.

den ziyade, adı geçen dinlerin ibadet dışında kullandıkları duaların müşterek ve ayrılan noktalarını tesbit etmek istedik. Bunu yaparken de derlediğimiz duaları, yine o dinlerin mensuplarınca hangi mevzularda ve hangi lafızlarla nakledilmişlerse; biz de öylece dercettik. Kitabımızın bazı yerlerinde duanın başlığı ile metni arasında tenakuz gibi görülecek hususlar işte bu zarureten ileri gelmiştir.

Çalışmalarımızda şarkta ve garpta bu konu ile ilgili olarak yazılmış kitap, etüd, mecmua, broşür vb. den imkânlarımız nisbetinde istifadeye gayret ettik.

Ayrıca Türkçemizde neşredilmiş eski ve yeni dua, zikir, evrad mecmua ve kitaplarının en mühimlerini dercettik. Bunların hemen çoğu, ilmi bir değeri olmayan, kitap ve sünnette de bulunmayan bazı duaları ihtiva eden kitaplardır.

Bu kitaplar içinde geçmiş asırlardaki büyük şahsiyetlere izafe edilen, takma adla yazılmış olanları bile vardır.

Zamanla Hz. Peygamber devrindeki sâfiyetten uzaklaşma neticesi bazı bid'atların (7) dua mevzuları arasına girdiği de olmuştur.

İslâm Dini için bütün bu yukarıda saydığımız mahzurları giderici, ilmi hüviyette, yalnız Kur'an ve hadislere dayanarak meydana getirilecek bir dua mecmuasına ihtiyaç olduğunu söylemeye lüzum yoktur kanaatindeyiz.

Her üç din için «İbadet Dışı» diye tesbit ettiğimiz dualar haricinde de konularımıza girecek nitelikte dualar bulunabilir. Bunlar, ya bütün titizliğimize rağmen gözümüzden kaçmış, ya da bizce önemsenmemiştir.

Yeri geldikçe de açıklayacağımız gibi, burada özellikle belirtmeliyiz ki, İslâm Dini için genelde ibadet içi ve ibadet dışı şeklinde bir ayırım yapmak oldukça zordur. Bir bakıma müslümanın günlük yaşayışının her kademesinde ibadet unsurunun bulunduğunu söylemek mübalağalı bir ifade sayılmamalıdır.

(7) Dine müteallik olup Hz. Peygamberden sonra ortaya çıkan şey.

Genel bir tasnifle duayı sözlü ve fiili diye ikiye ayırırsak kitabımızda, ibadet içi ibadet dışı ölçüsünde daha çok sözlü olarak yapılan duaların kriter alındığını söyleyebiliriz; sıhhatli bir ayırım için de bu zarûridir.

İlâhi dinlerin mezhepleri arasında (bilhassa Hristiyanlıkta) dua farkları çok değişik olduğundan onlara temas ederek konuyu uzatmak istemedik.

Dinlerin sıralanışında, nâzil oluş tarihleri nazar-ı itibara alınmıştır.

Bu vesile ile Prof. Dr. Friedrich Heiler'in, muhtelif millet ve dinlerde en ibtidai kavimlerden başlayarak mistiğin en yüksek şekline kadar dua ve niyazın çeşitli şekillerini göstermeğe çalıştığı Das Gebet (Duâ) adlı eserinin, muhtevah bir araştırma olduğunu da belirtmeliyiz.

III. Dua Etme İhtiyacı :

Bütün İlâhi ve İlâhi olmayan din ve inançlarda Allah'a dua etme ihtiyacı açık bir şekilde görülür (8). Gerek ilkel insan, gerekse asrımızın medeni insanı nefsinin bu ihtiyaçtan uzak tutamamıştır.

Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim'de Allah'a dua etmeye çağıran direkt ve endirekt işaretler vardır.

Meselâ Kur'an-ı Kerim'de :

Rabbimiz şöyle buyurdu : «Bana dua edin. Size icabet edeyim. Çünkü bana ibadetten büyüklük taslayıp uzaklaşanlar hor ve hakir cehenneme gireceklerdir.» (9) buyurulmaktadır.

Âyetten açıkça anlaşılmaktadır ki, Allah kendisine samimi ve ihlas duygularıyla yapılan duaları kabûl edecektir. Aksine, gurur ve büyüklük sâikiyle duadan, dolayısıyla ibadetten yüz çevirenlerin hor ve hakir olarak cehenneme girecekleri açıklanmaktadır.

(8) «Eğer insan bir gün kendi insanlığının en mükemmel haline yükselmek istiyorsa, en yüksek diyebildiği varlığa sena ve prestij etmeli ve kendinde olanın en iyisini O'na vermelidir.» (Douglas V. Steere, Dua ve İbadet, İst. 1941, s. 51).

(9) el-Mü'min, 60. Ayrıca bkz. el-Bakara, 152, 186, 198; el-Ahzab, 41.

Bir İlâhi Hadiste şöyle buyrulur :

«Ellerini bana kaldırıp dua eden kulumun ellerini boş çevirmekten haya ederim (10).

Bir diğer İlâhi Hadis de şu mealdedir :

«Allah Teâlâ kulum beni zikrettikçe ve dudakları benim zikrimle kıpırdadıkça ben kulumla beraberim (11).

Hız. Peygamber (s.a.) de «Allah'a duadan daha kıymetli bir şey yoktur (12) hadisi ile duanın önemini belirtmiştir.

Dua nasıl yapılacaktır? Hangi sözler dua yerini tutar, vakti ve mahalli var mıdır? vb. hususlar yeri gelince görülecektir.

Yalnız dua ve zikrin bir bakıma aynı manaya geldiğini ifade etmek için şu iki hadisi kaydetmeden geçemeyeceğiz :

«En faziletli dua Elhamdülillah demektir» (13). Bir başka hadis, zikrin en faziletlisinin «Allah'tan başka Allah yoktur» demek olduğunu kaydederek yukarıdaki cümle ile tamamlanmaktadır (14).

Şu manasını vereceğimiz kudsi hadiste de dua ve zikir aynı anlamda kullanılmış ve yukarıdaki iki hadisi teyid eder mahiyette görülmüştür :

«Ben, kulumun benim hakkımdaki zannının yanımdayım. Beni zikrettiği zaman onunla beraberim» (15). Ayrıca el-Ankebut, 45 de Allah'ı zikretmenin en büyük ibadet olduğu açıklanmıştır.

«Allah'tan af ve afiyet istemenin, şayet bunlar dünyada verilirse âhirette de verileceğinin böylece felâh bulun-

(10) H. Hüsnü Erdem, İlâhi Hadisler, Ank. 1952, s. 17.

(11) İbn Hacer el-Askânî, Bülûğu'l-merâm (ter. A. Davudoğlu), Selâmet Yolları, İst., 1965, IV, 438.

(12) en-Nevevî, el-Ezkâr, Mısır, 1952, s. 345; Gazzâlî İhyâü Ulûmi'd-din, Mısır, tarihsiz, I, 304; Selâmet Yolları, IV., 449.

(13) M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İst. 1935, I., 665.

(14) İbn Mâce, Edeb, 55.

(15) Sahihu Müslim, XI, 6663 (A. Davudoğlu tercümesi).

lacağının» (16) müjdesini veren hadisler olduğu gibi; duanın mü'minin silahı, dinin direği, semaların ve arzın nuru (17) olduğunu bildiren hadisler de vardır. Bunun aksine, dua etmekten çekinmenin Allah'ın gazabına müstahak olmayı gerektiren kötü bir hal olduğu bildirilmiştir :

Ebu Hüreyre (r.a.) dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.) Efendimiz şöyle buyurmuştur :

«Kim Allah Teâlâ'ya dua etmezse Allah ona gazab eder (18).

Dua etmek ihtiyacından, ibtidai insanların bile vazgeçemediği hususu, tarihin bize intikal ettirdiği en önemli bilgiler arasında bulunmaktadır.

En ilkel kavim olarak bilinen ve Afrika'da yaşayan Pigmelerin, kendilerince kutsal saydıkları varlığa karşı tesbit edilebilen duaları şudur :

«Sen ki dünyada insan yerdin, Ogiri. Kulübemize yaklaşma Ogiri. Karanlık gecede gözlerinin parladığını gördük ey Ogiri (19).

Bir başka misal Nil Nehrinin aşağı vadisinde yaşayan Denka kabilesinden :

«Her şeyi yarattığı zaman Tanrı güneşi de yarattı. Ve güneş doğar, ölür, gene gelir. Ayı da yarattı. Ve ay doğar, ölür gene gelir. Yıldızı da yarattı».

Uzun süren tetkikler göstermiştir ki, ilkel insanlar duygularını dans ve dua şeklinde ifadeye çalışarak Tanrılara dertlerini anlattıklarına inanmışlardır (20). İlkel insanlarda duaların muayyen vakitlerde ve hususi tâbir ve cümlelerle yapıldığı da bilinmektedir (21).

(16) es-Seyyit Ahmet el-Haşimî, Muhtar-ı ehâd'si'n-Nebevî, Mısır, 1959, s. 25.

(17) Aliyyü'l-Kârî, Hısnü'l-Hasin, (neşr. İbrahim b. Mustafa), Konya, Yusuf Ağa Ktb. 5263, varak, 225, 6 b.

(18) İbn Mâce, Sünen İbn Mâce, Mısır, 1313, II, 223.

(19) Adli Moran, Dinler Tarihi, İst. tarihsiz, s. 26.

(20) Hayat Ansiklopedisi, İst. tarihsiz, II, 965.

(21) Muallim L. Lütfi, Din ve Dua, İst. 1933, s. 6.

Fransız mütefekkirlerinden Voltaire, duanın önemini belirtirken, haksız bir dilek için dua ederseniz Allah'a küfretmiş olursunuz der (22).

IV. Doğudan Batıdan Birkaç Dua Örneği :

Bu konunun incelenmesi şu gerçeği ortaya koymuştur ki insanoglu, nerede olursa olsun yüce bir varlığa dua etme, yalvarma, niyazda bulunma ihtiyacından uzak kalmamıştır.

Bir misal vermek için rastgele derlediğimiz bazı şahısların dualarından pasajlar nakledeyim :

Feza çağında olmamıza rağmen insanoglu bugün için en büyük başarı sayılan Ay Yolculuğunda bile şımarmadığını, orada da dua ihtiyacının hem de daha şiddetle hissedildiğini göstermiştir. Astronot Edwin Aldrin Aya ayak basar basmaz ilk yaptığı şeyin dua ve ibadet etmek olduğunu açıklamıştır (23). Aldrin ve Neil Armstrong Aya ayak basar basmaz bütün dünya kendilerinden haber beklerken Houston Uzay Merkezi ile radyo irtibatında bir sessizlik olmuş ve bu süre zarfında Aldrin kendi inancına göre dua etmiştir (24).

a) Apollo 8 astronotlarından birinin fezadaki duası da şöyledir :

«Allahım, bizlere acımız ve cehlimize rağmen iyiliğe inanma gücü ver. Bizlere, kalbleri anlayarak dua etme bilgisini sun; her birimize dünya barışını sağlamak için neler yapmamız gerektiğini göster. Amin» (25).

b) Değerli bilgin M. Hamdi Yazır da bir eserinin ön-sözünde Allah'a şu cümlelerle yalvarıyor :

(22) Osman Yenseni, Türkler Müslümanlar ve Ötekiler, Ank. 1969, s. 23.

(23) Dua beşer tarihinde pek eskidir. İnsan her zaman her yerde dua etmiştir. Ormanda yaşayan iptidai insanlar, çöllerde doşan bedeviler dua ettikleri gibi yirminci asrın medeni insanları da dua ederler (Din ve Dua, s. 3).

(24) Tercüman Gazetesi, 19 Ağustos 1969.

(25) Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi, 15 Ocak 1969. sy. 3.

«...zamanın en şiddetli sadamât-ı ictimâiyyesine mâruz kalan millet-i islâmın intibahını ikmal kalblerini arşgâh-ı ehadiyetinden yeni yeni füyûzat ile mâlâmal eyle ya Rabbi» (26).

c) Büyük mutasavvıf Râbia Hatun kendini tamamen Rabbına vermiş bir insandır. Onun aşağıda okuyacağımız duası bu cihetten her türlü tavsifin üstündedir :

«Ey Rabbim, eğer ben cehennem korkusu ile sana ibadet ediyorsam beni o cehennemimde yak. Eğer cennete girmek ümidiyle ibadet ediyorsam beni o cennetten koğ. Yok, eğer yalnız senin için sana tapıyorsam beni ezeli ve ebedi güzelliğinden mahrum eyleme» (27).

d) İbrahim b. Ethem'in bir duası :

«Allahım! Beni güzel ahlâklı bir insan seviyesine ulaştır. Güzel işlere senden başka kimse hidayet edemez. Dünyaya fitnelerinden beni koruyarak senin sevdiğin ve râzı olduğun şeyleri yapmağa muvaffak eyle. Seni tesbih ederim, Senden başka ibadete lâıyk mâbud yoktur. Hem öldürür, hem de diriltirsin. Sen ise ölmeyen bir dirisin. Sen her şeye kâdirsin (28).

e) Dede Korkut'un bir duası :

«Ecel geldiğinde arı imandan ayırmasın. Kâdir seni namerde muhtaç etmesin. Allah'ın verdiği ümidin kesilmesin. Ak alında beş kelime dua kıldık, kabul olsun. Amin diyenler Tanrı'nın yüzünü görsün. Derleşip toplansın günahınızı adı güzel Muhammed Mustafa'ya bağışlasın hanım hey» (29).

V. Duanın Lügat Anlamı :

Çeşitli sözlükler «dua» yı birbirine yakın mânâlarla târif etmişlerdir. İç hayatı canlandıran en büyük kuvvet duadır. Daha çok yaşama, hissetme, benlikte ilâhi kudre-

(26) M. Hamdi Yazır, Metalib ve Mezahib, İst. 1341, s. 9.

(27) Cavit Sunar, Ana Hatlarıyla İslâm Tasavvufu Tarihi, Ank. 1978, s. 17.

(28) İmâm Gazâli, İhyâü Ulumi'd-din, (ter. A. Serdaroğlu) İst. 1974, I. 925.

(29) Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı, İst. 1969, s. 158.

tin azâmetini duyma ve aczin itirafı olan dua, dini hayatın Allah ile olan deruni münasebetinin vasıtasız bir şeklidir (30).

Arapça deâ - yed'u sözlerinden alınan, «çağırmak, davet etmek, Allah'tan inayet, rahmet, nusret ve selâmet istemek, rızık ve afiyet talep etmek» gibi mânâlara gelen dua, bu maksatla okunan veya söylenen sözler ile huzu ve acz neticesi olan talep ve niyaz (31) mânâlarını da ifade eder.

Dua en güzel ifadesini Hz. Peygamber (s.a.) in dilinde bulmuştur.

«Dua ibadettir» (32).

Kâmus Tercümesi'nde ise şu bilgi verilmektedir : Rağbet ilallah Teâlâ mânâsındadır ki, niyaz ve rica ile Hak Teâlâ dergâhından hayır ve rahmet ricasından ibarettir (33).

Bazı sözlükler duaya özlü anlam kazandırmak maksadıyla «Allah'a yalvarma; niyaz» şeklinde kısa tariflerle yetinmişlerdir (34). Meşhur ediplerimizden Muallim Naci (35) ile Hayat Mecmuası neşrettiği lügatta (36) yukardaki tariflere ilâve olarak «Birinin iyiliği için Allah'a yalvarma» kelimelerini de eklemiştir. Meşhur lügatlerinden (37) biri de dua için «Allah Teâlâ'ya rağbet» ifadesini kullanmıştır.

Vird ve zikir, konumuz dışında olduğundan bir fikir vermek için vird üzerinde bir iki cümle ile duracağız.

Vird, lügatte belli zamanlarda okunması âdet olan

(30) Alferd Kröner, Wörterbuch der Religionen, Stuttgart, 1962, s. 182.

(31) H. Kâzım Kadri, Büyük Türk Lügati, İst. 1928.

(32) Zeyne'd-Din Ahmed Zebidi, Tecrid-i Sarih, (ter. K. Miras.) İst. 1948, XII, 360; Selâmet Yolları, IV, 449.

(33) Asım Efendi, Kâmus Tercümesi, İst. 1304.

(34) Ferid Devellioğlu, Osmanlıca Türkçe Sözlük, Ank. 1962; Ş. Sami, Kâmus-ı Türkî, İst. 1317.

(35) Muallim Naci, Lügat-ı Naci, İst. tarihsiz.

(36) Muharrem Ergin, Büyük Türk Sözlüğü, İst. 1970.

(37) Firûzâbâdi, el-Kâmus'l-Muhit, Mısır, 1913.

Kur'an cüzleri (38) anlamına gelir. Bir başka kaynak (39) virdi «belirli zamanlarda süreli olarak okunan dualara» denir, şeklinde tanımlamıştır. Bundan az değişik bir tarif de şudur : Tayin edilen zamanlarda okunan duaya ve yapılan ibadete denir (40).

Klişeleşmiş ve sabitleşmiş kelimelerin ifade ettiği bu tarifler bize bir dereceye kadar fikir verebilir. Halbuki «Dua ruhun Allah'a yükselişidir; ezberlenmiş, basit formüllerden uzak olan gerçek dua, şuurun Allah düşüncesi ile kendinden geçtiği mistik, esrarlı bir haldir (41).

Allah'a kulluk borcumuz olan ibadetin esas rüknünü dua teşkil etmektedir. Hz. Peygamber (s.a.) in :

«Dua ibadetin özüdür» hadisi bunu ifade eder (42).

Dua insanın, Allah ile kalıplaşmış sözler ve içten gelen duygularla konuşmasıdır (43).

Bir bakıma dua, küçüğün büyükten, âcizin kâdirden hâcet ve arzusunu cidden talep ve ricası demektir (44).

Duanın yalnız Allah'a yalvarma ve niyazdan ibaret olmadığına dikkati çeken bir sözlük (45), her dinde olduğu gibi Müslümanlıkta da namazların sonlarında, mevlid, hatim, vaaz gibi her türlü dini toplantılarda dua etme âdetinin mevcut olduğunu, dinle münasebeti olmayan bir çok törenlerde dahi dua âdetinin bulunduğunu kaydetmektedir. Dua, dinin ruhudur ve aynı zamanda dinî hayatın en bâriz vasfıdır (46).

VI. Terim Olarak Dua :

(38) Osmanlıca Türkçe Sözlük.

(39) Türk Ansiklopedisi, XIV, 86.

(40) İslâm Ansiklopedisi, III, 650.

(41) Dua, s. 22.

(42) Sahihu't-tirmizi, Dua, 1.

(43) Rudolf Stahlin, Chrisliche Religion, Frankfurt, 1957, s. 87.

(44) Hak Dini Kur'an Dili III, 2194.

(45) İ. Alaaddin Gövsa, Yeni Lüg. ve Ansk. İst. 1947-1954, II, 643.

(46) Wolfgang Trillhaas Grundzüge der Religionspsychologie, München, 1946, s. 50.

Dua, ruh hallerimizin en zengin olanıdır. İnsan ancak bu zengin ruh hali sayesinde kalp huzuruna kavuşabilir. Dua bir bakıma ruh kevvatlerimizin gayeleri tarafından bir gayeye doğru sevk edilmiş çekilmesi demektir. Bu sevk edilmiş ve çekilişte muharrik kuvvet nedir? Duanın bir ihtiyaç olduğu kabul edildikten sonra, insan sevk-i tabii sonucunu bu hali yaşıyor Şüphesiz ki hayır. Çünkü dua kulun bütün ümitleri kırıldıktan sonra Allah'a iltica ederek yalvarması ve O'nu tek yardımcı tanımasıdır (47). Gerçekte duadan maksat ruha doğan Tanrı sesini dinleyerek, iç sükûneti içinde Tanrıyı dinlemektir (48).

Dua sözünden biz, insanın ve diğer yüce varlık ve şahsiyetlerin (melekler ve azizler) Allah ile olan münasebetlerini anlarız. Dua sadece Allah'tan bir dilek değil, bilakis yaratılmış olan ruhun yaratıcısı ile canlı münasebetini ifade eder (49).

En büyük hürmet duygusunun ifade vasıtası duadır. Hürmetlerimizin yüce kuvvet sahibine sunulması, dileklerimizimizin bildirilmesi; dolayısıyla lûtfunun istenmesi için ruhumuzun Allah'a yükselmesi hep dua iledir. Kulun kendi ihtiyaç ve güçsüzlüğünü, Allah'ın ululuğunu bilerek ondan bir şey istemesidir (50).

Duada, alâlede benliğin esas temeli olan tahtani benliğin alakadar olmaya kâbiliyetli bulunduğu kudretlere karşı içten ve derin bir müracaat hali vardır. Zira en yüksek (51) ifadesiyle dua bir istekle nihayet bulur; insan her şeyin sahibine onu sevdiğini, nimetlerinden dolayı şükretti-

(47) İslâm Ansk. II, 650.

(48) Kızların Eğitimi, s. 74.

(49) Thomas Ohm, Die Gebetsgebärden der Völker und Das Christentum, Leiden, 1948, s. 7.

(50) Türk Ansk. XIV, 86.

(51) Dua sadece hayatımızın yarım niyet, yarım azim, yarım işler, yarım sadakatlara geçirdiği ağır uykudan uyanması ve hakiki benliğimizin ve karşı karşıya bulunduğumuz şeyin mahiyetini bilecek faal bir hale gelmesidir. (Dua ve İbadet, s. 14).

ğini, ne olursa olsun O'nun iradesini yerine getirmeğe hazır olduğunu arz eder, anlatır. Dua bir temaşa, dalma haline gelir (52).

Duadan maksat kusurlarımızı itiraf etmek, ihtiyaçlarımızı duyurmak ve kusurlarımızın düzeltilmesine ilişkin gerekli tedbirleri almak amacıyla Tanrıya yakarmaktır (53).

Dikkatle düşünülürse din duygusunun ifade vasıtasının dua olduğu görülür. Dini hayatın alâmeti duadır. Din-dar olmak duâkâr olmak demektir (54). Din duygusu nasıl tamamen ruhi bir hadise ise, dua da din duygusu gibi ruhi bir hâdisedir. Kalbimizin Allah'a ihtiyacı dua ile tezahür etmektedir. Dua bir yardım isteme, bir sevgi ilâhisidir. Mânâsını bilmediğimiz kelimeleri kuru kuru söylemekten ibaret değildir (55).

Dua ruhumuzda durmadan hareket eden, kımıldayan, devamlı olarak değişen bir dalga halindedir. Öyle bir değişme gösterir ki kulun çeşitli hâdiseler karşısında takındığı tavır bunun bâriz bir şekilde aksidir.

Duadan maksat Allah huzurunda hareket etmek, mutlu alışkanlığını kazanmak büyük küçük her işi O'nun aşkına sevinçle yapmaktır (56).

Dua tamamen dinî bir amel. Bilinmezi ve mütenâhi dünyamızı hayli tecavüz eden bir vücudun tesiri sayesinde gerek bizde, gerek bizim dışımızda bu âlemin yapabilmekten âciz olduğu bir takım hadisatın saha-i fiile çıkabileceği kanaatını tazammum eder (57).

Hangi dinde olursa olsun, kul bir şeyin yapılması ve yahut yapılmamasını Allah'tan ister. Bu istek yalvarma, yakarma suretiyle olur. Gerçekte dua, Allah'ın yardımını dilemek ihtiyacından doğmuştur. Duada aynı zamanda

(52) Dua, s. 25.

(53) Kızların Eğitimi, s. 74.

(54) Din ve Dua, s. 3.

(55) Alexis Carrel, Vasiyetname, (ter. M. Rahmi Balaban), İst. tars. s. 32.

(56) Kızların Eğitimi, s. 74.

(57) Butroux, İlim ve Din, (ter. H. Cahit (Valçın) İst. 1927, s. 396.

mevcudiyetin özellikleri de müşahade edilir; bu özellikler umumiyetle muteber olup mezhep ve dinlere göre sınır tanımaz (58).

Dua, insanın Allah'la kalıplaşmış sözlerle içten gelecek konuşmasıdır. İnsan, mevcudiyetini kabul ettiği bir Allah'a peşinen inanır. Mü'min görmediği halde Allah'la konuştuğunda şüphesi olmayan ve ciddi suretle ibadetle vazifeli olduğunu kabul eden insandır. Bu sebeple bütün dinlerde dini hayatın önemli unsuru duadır. İnsan yanlış tasavvurlara düşer, bir takım putlara taparsa, dua vasıtasıyla gerçek Allah'ın mevcudiyetini anlamış olur. İşte bu dini tahsil yapmayan insanın duasız yaşayamayacağına bir işarettir. Duanın işitilmesi değil, yapılması mucizedir (59).

VII. Lügatte İbadet :

Ashî arapça olan bu kelime Abede - ya'büdü - ibâdeten kökünden alınmıştır (60).

Çeşitli sözlükler birbirine çok yakın mânâlarla bu kelimeyi naklederler. Tâat ve kulluk etmek (61) en yaygın ve en umûmi olan tarifi içine alır. Allah'ın emirlerini yerine getirme, tapma, tapınma (62) şeklinde yapılan tanım ise biraz daha şümullüdür.

Genel olarak ibadet, tapmak, tapınmak, tâat kelimeleleriyle ifade edilmektedir. İ. Alâaddin Gövsa ise (63) lüğatinde buna bir de «Takva» kelimesini ilâve etmektedir.

M. Zeki Pakalın ise lüğatinde (64) verdiğimiz mânâlar dışında bir de «tanımak» kelimesini ilâve etmektedir.

Her ne kadar ibadet, Allah'a tapma anlamına geliyor-

sa da, bazı yerlerde putlara tapma keyfiyeti de aynı kelime ile ifade edilmiştir (65).

Bu kadar birbirine yakın târifler dışında ibadet şu şekilde de tanımlanmıştır :

Tanrıya gösterilen saygı hareketi, tapınma, tapınış (66).

Şeyh Muhammed Abduh, İbadet nedir, sorusuna bazı âlimlerin şu mealde cevap verdiklerini Fatîha tefsirinde kaydeder :

İbadet, tezellül, tevazu ve inkıyadın son haddidir (67).

Şemseddin Sami (68) ile Muallim Nâci (69) da ibadeti, «Kulluk etmek, tapmak, tapınmak» sözleriyle tarif etmişlerdir.

Bir başka sözlük de ibadet hakkında daha geniş bilgi vermektedir :

Allahın emirlerini yerine getirmek, yapılmasında sevap olup ihlasla yapılan herhangi bir amel (70).

Bir başka tanım ise şöyledir :

Tapmak, perestîş etmek, huzû ve tezellül ile olan itaat. Allah'ı tâzim ve tekâlif-i ilâhiyeyi ifa, zıkr, kıyam, rûku, sücut ve kuut ile ifa edilen tâat (71).

VIII. İbadetin Terim Anlamı :

Her din kendi müntesiplerine ibadeti emretmiştir. Dinlerin hepsinde müşterek esas ibadettir. Peygamberler, Ümmetlerine ibadet etmelerini hem söylemişler, hem de bizzat yaparak nefislerinde tatbik ederek nasıl olacağını göstermişlerdir.

Beşeriyet tarihi tetkik edilince görülür ki, insan hangi devirde bulunursa bulunsun, mutlaka kendinden üstün bir kudrete ibadet etme ihtiyacını duymuştur. Bu ihtiyaç Se-

(58) Grundzüge der Religionpsychologie, s. 50.

(59) Christliche Religion, s. 87.

(60) Levis Ma'luf, el-Müncid, Beyrut, 1960.

(61) Karahisari, Ahteri Kebir, İst. 1310.

(62) Osmanlıca Türkçe Sözlük.

(63) Yeni Lügat ve Ansk. III, 1188.

(64) Osmanlı Tarih ve Deyimleri Sözlüğü, İst. 1946, s. 11.

(65) İslâm Ansk. V/11, 637.

(66) Türkçe Sözlük.

(67) Tahir Olgun, Müslümanlıkta İbadet Tarihi, İst. 1963, s. IX.

(68) Kâmus-ı Türkî.

(69) Lügatı Nâci.

(70) Abdullah Yeğin, Yeni Lügat, İst. 1968.

(71) Büyük Türk Lügati.

mâvî Dinler (72) mensuplarınca duyulduğu gibi, ilkel dinlere inananlarca da hissedilmiştir. Demek oluyor ki, ibadet etme ihtiyacının duyulmadığı hiçbir insan kitlesi yoktur. İbadet, kühü ve mahiyeti idrâk olunamayan ve fakat varlığı, sonsuz kudret ve azâmeti her yerde sezilen zahiri sebeplerin fevkinde dilediği tasarruf kudretine sahip olan zâta karşı gösterilen tevâzu, saygı, taat ve tazimin en yükseğidir (73).

İbadet, iman-amel açısından düşünülürse, imanı takviye eden bir unsur durumundadır. İman, mücerred inanma demektir. Bir bakıma amel olan ibadet ise, inanılanın yapılmasıdır; böylece iman kuvvetlenecek, metin bir hal alacaktır. Tabii bunda, duyarak ve mâhiyetini kavrayarak yapma büyük ölçüde rol oynar. Yoksa taklit çerçevesi hudutları dışına çıkmayan bir ibadet, iman için takviye edici olamaz. Şuurlu yapılan ibadet ise kalp ve vicdan için teselli kaynağı olmak itibarıyla imanı kuvvetlendirir.

İman ile amelin birbirini tamamlayan iki rûkûn mü olduğu, yoksa biri diğerinden tamamen ayrı iki unsur mu bulunduğu, veya birbirinden ayrılması mümkün olmayan bir bütün gibi mi düşünülmesi gerektiği vb. hususlar uzun zaman münakaşa edilegelmiş mevzulardır. Bizim bu münakaşalara girmeğe ne konumuz, ne de sahamız müsaittir. Yalnız bu meselenin çeşitli islâm mezheplerince bazı noktalarda ayrı ayrı mütalaa edildiğini söylemekle yetineceğiz.

İslâmda ibadetin ruhu, kalbin tamamıyla Allah'a dönmesi ve yalnız O'na bağlanmasıdır (74).

(72) Semavi Dinlerde İbadet :

a) Müminin kendi benliğinde ruhuna dönerek onda derinleşme ve böylece Allah'a yaklaşma imkânına kavuşması,

b) Başkalarına yardım etme duygusunun gelişmesi ve müminler hakkında iyilik yapma halini kazanması gibi duyguların olgunlaşmasını gaye edinir. (

(73) Müslümanlıkta İbadet Tarihi, s. IX.

(74) Müslümanlıkta İbadet Tarihi, s. IX.

İslâmda ibadetin dereceleri vardır. En yükseği ise Allah'a, ancak Allah olduğu için; hâl-i hazırda ve istikbalde bir menfaat gözetme kasti bulunmaksızın büyük bir hürmet, ihlâs ve inkiyat duyguları ile yapılanıdır.

Gerçekte dua ve ibadet birbirinden ayrılması imkânsız iki kavramdır. Bilhassa Hristiyan inancında bu tamamen böyledir. Musevilikte ise dua ve ibadet bazı noktalarda ehemmiyetsiz farklılıklar gösterir.

İbadet mefhumu bütünü ile islâm şeriatının birinci kısmını içine almaktadır. Bunlar :

1) Taharet, 2) Salat, 3) Zekât, 4) Oruç, 5) Hac, bazan da 6) Cihattır (75).

IX. Dua ve İbadet İlişkisi :

Dua ve ibadetin sözlük ve terim anlamlarını kısaca açıkladıktan sonra şimdi sıra, dua ve ibadet arasındaki münasebetin incelenmesine gelmiş bulunmaktadır.

Şüphesiz bu iki mefhum, birbirine girift olmuş, birbirinden ayrılması imkânsız bir bütün gibidir.

Mücerret mânâda düşünülürse dua, isteklerimizi Allah'a duyurmanın en mükemmel vasıtasıdır. Kul, Yaratanın dileklerini, dilinin döndüğü, aklının yettiği kadarı ile ister. Bu isteyişte samimi olduğu ve kalbini her türlü vesveden uzak tuttuğu nisbette arzularına kavuşacağı inancını taşır. Böyle düşünüldüğü takdirde dua bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkar.

İbadet ise bir vazifedir. Allah'ın kullarından istediği kulluk görevini, tayin edilmiş zamanlarda yerine getirmektir. Bu, isteye bağlı değildir. Bunda bir nevi mecburiyet vardır. Allah'a karşı olan kulluk görevi ancak ibadetlerle yerine getirilebilir.

Her İlâhi Din'e göre tesbit edilmiş ibadetler vardır ve her dinin mensubu, bu ibadetleri yapmakla yükümlüdür.

Bir de bunun dışında, her dinde muayyen ibadetlerle yetinmeyen züht ve takva sahibi seçkin kişiler vardır. Dua

(75) İslâm Ansk. V/II, 687.

normal bütün insanlar için Allah'tan dilekte bulunmaya bir vasıta olduğu halde, bu seçkin kişilerin zikir ve evrad dediğimiz takva yolunun vasıtalarına sık sık müracaat ettikleri görülür. Zikir ve evrad da başlı başına bir inceleme konusu olduğundan burada ona temas edilmemiştir.

X. Duanın Önemi :

Bu mevzu, üzerinde ehemmiyetle durulması gereken bir konudur. Çünkü bazılarına göre dua, sadece zayıf ruhların, dilencilerin veya miskinlerin meşgul oldukları bir fiildir (76).

Dua, bazı yönleriyle âdeta teneffüse benzemektedir. Bünyemizin yapısına uygun olarak fiziki bir hareket gibi, dua da şuur ve onun hudutları içinde fonksiyonunu icra eden muntazam bir faaliyettir.

Bir şahsın veya bir cemaatin dua tarzı, bize o ferd ve cemaat hakkında fikir verebilir. Hatta o ferd ve cemiyetin medeniyeti ile sanat seviyesinin anlaşılmasına bile birinci derecede âmil olur.

Duada başlıca şu mevzular yer alır :

- 1) Allah'a kulluk etmek,
- 2) İhsan ettiği sayısız nimetlere karşı hamd ve senada bulunmak,
- 3) Dünya ve âhirette Allah'dan şefaât ve yardımını niyaz etmek.

Dua, aşağı yukarı bütün dinlerde kuvvetli tesiri olan bir vasıta (77). Diğer dinlerde olduğu gibi Müslümanlıkta da herhangi bir işe dua ile başlayıp, dua ile bitirmek güzel bir âdet halinde yaşamaktadır.

Toplantılarda veya dinî merasimlerde söze dua ile başlamak, mevlid ve hatim sonlarında, hatta bir kitabın okunmasına başlanırken, okunması bittikten sonra dua etmek âdeti müslümanlar arasında yaygındır. Zaten dua et-

(76) Dua, s. 37.

(77) Hiçbir şey duadan daha kudretli değildir. Hiçbir şey de ona eşit değildir. (Die Gebetsgebärden der Völker und das Christentum, s. 1).

mek ihtiyacının kaybolduğu cemiyetler umumiyetle soy-suzlaşmaktan uzaklaşmış degillerdir (78).

Bir pisikolog şöyle diyor :

«Allah'ı bir dinamoya benzetebiliriz; eğer dua ile O'na bağlanabilirsek kudretinden faydalanır, bağlanmayı reddedersek faydalanamayız. Bu bizim tercihimize kalmıştır» (79).

Zamanımızda da duanın kudreti birçok misallerle ispatlanmıştır. Seferde olsun, haza da olsun; karşılaşılan felâketlerde duaya sığınmak ve duadan medet ummak sayesinde huzura kavuşulduğu görülmüştür. Yaşanmış şu hadiseyi nakletmek kâfidir. Olay II. Cihan Savaşı'nda pilot binbaşı olan Allen Lingber'in başından geçmiştir; kendinden dinliyeim :

Dokuz kişilik mürettebatımla Avusturalya yakınlarında uçuyordum. Makinada beliren bir arıza yüzünden mecburî iniş yapmak zorunda kaldık. Uçağın batışı o kadar hızlı olmuştu ki, mürettebat ve ben, ancak kauçuk sandallarımıza binecek kadar vakit bulabilmıştık. Yanımızda ne bir lokma yiyecek, ne bir damla içecek vardı. Arkadaşların hepsi de çok bitkin görünüyordu. İçlerinde ümitsizliğe kapılmayan sadece kuyruk makinalı tüfek nişancımızdı. Bu Dallas'lı onbaşı Albert Hernandez, kazanın ilk dakikalarından itibaren dua etmeğe başladı. Çok geçmeden bize duasının kabul edildiğini hissettiğini, muhakkak kurtulacağımızı söyledi. Bunun üzerine hepimiz dua etmeğe başladık.

Üç gün üç gece böyle geçti. Artık takatımızın tükeneceği bir sırada uzaktan bize doğru yaklaşan sandallar gördük... Üç gün önce balıktan dönerken içlerinden gelen garip bir his, onları geri dönmeğe ve bu tarafa kürek çekmeğe sevketmiş. Onların geri döndükleri saatle, Hernandez'in dua ettiği saat aynıydı.

(78) Dua, s. 35.

(79) Bizim Anadolu Gazetesi, 20 Ağustos 1969.

Başımıza gelen ne olursa olsun, büyük ve mutlak kudrete bağlanmamızın içimizdeki endişe ve şüphelerden çoğunu yok edeceği muhakkaktır (80).

Mahatma Gandhi de, başarıya ulaşmasında duanın büyük rolü olduğunu söyler :

Dua ve ibadet olmasaydı ben çoktan çıldıracaktım (81).

Bir başka noktadan düşünersek mü'min olarak dua etmek mecburiyetinde olduğumuzu anlarız. Duasız imanımız âdeta hareketsiz kalır. Böylece de ruhumuz felce uğrar. Allah ile olan temasımız da duasızlık yüzünden kesilir. Dua etmediğimiz ve Allah'tan istemediğimiz takdirde gazabına bile uğrayacağımız bir ilâhî hadisile açıklanmıştır (82).

Nasıl kul efendisiyle, oğul babası ile, dost dostu ile görüşürse, insan da dua vasıtasıyla Allah ile irtibat peyda eder (83).

XI. Duanın Âdâbı ve Mâhiyeti :

Dua ve ezkâr (84) kitaplarında yalnız duanın âdâbını işleyenler olduğu gibi, dua ile ilgili diğer mevzular içinde bu konuya daha geniş yer verenleri de vardır. Duada kalb huzurunu teşvik (85) mühim rol oynar.

Rabbimize yalvara yakara gizlice dua edin. Şu bir hakikattir ki, Allah haddini aşanları sevmez (86) âyetinde duanın genel âdâbı üzerinde durulmuştur.

Âyette geçen haddi aşma tabirini, **Bir kavim olacak, duada tecavüz edecekler (87) hadisi açıklamaktadır.**

Gerçekten şartlarına uygun bir şekilde yapılan, Allah

(80) Hayat Tarih Mecmuası, Mart 1965, sy. II.

(81) Bizim Anadolu Gazetesi, 20 Ağustos 1969.

(82) İlâhî Hadisler, s. 42.

(83) Din ve Dua, s. 3.

(84) Ezkâr, zikrin çoğuludur. Anmalar, hatırlamalar, tesbihle belli duaları tekrar etmeler anlamına gelir.

(85) el-Ezkâr, s. 356.

(86) el-Araf, 55.

(87) Hak Dini Kur'an Dili, III, 2195.

ile kul arasındaki müşterek haslet duadır (88) meâlindeki kutsi hadis, duanın Allah ile kul arasında bir bağ olduğuna işaret etmektedir.

Şüphesiz her şeyde bir usul olduğu gibi duada da bir usul bulunacaktır. Duada olur olmaz şeyler istenmeyeceği gibi, din ve ahlâka zıt bir arzuda da bulunulmaz. Duada lâıyk olmayan bir şey istemek, meselâ harika talep etmek, nübüvvet mertebesi istemek veyahut mâsiyet olan şeyler dilemek dahi duada tecavüz cümlesindendir (89).

Duanın sırları muğlaktır, içe kapanıktır. Bu sırlar henüz bugün dahi anlaşılmamış, eski çağlardan beri kaide ve düzen olarak gizli kalmıştır. Dua, dua edenin dinine göre şekil alır. Dua, bir imanın kaidelerine göre olur. Daha doğrusu fethedilmiş bir kalpten akar (90).

İslâm Dininde duanın âdâbını açıklayan birçok âyet ve hadis vardır.

Meselâ bir âyette şöyle buyrulur :

«Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak fakat yüksek olmayan bir sesle sabah ve akşam an. Gafillerden olma (91).

Bu âyette, dua esnasında yüksek sesle yalvarıp yakarmanın iyi görülmediği açıklanmakla beraber, duanın vakti de belirtilmiş oluyor. Bağırarak dua etmeyi nehyeden âyeti açıklaması yönünden şu hadisi de zikrederim :

Ebu Muse'l Eşari' (r.a.) den şöyle dediği rivayet edilmiştir. Biz Rasulullah (s.a.) ile beraber seferde bulunurduk da vadi üzerine yükseldikçe sesimiz mutaddan ziyade yükselerek tehlih ve tekbir ederdik. Bunun üzerine Nebi (s.a.) : «Ey nas, canınıza acıyın, sesinizi yükseltmeyin. Şüphesiz siz, ne sağırı çağırıyor, ne de gaibe bağırıyorsunuz. Dua ettiğiniz O Allah muhakkak ki sizinle beraberdir. Hem O se-

(88) İlâhî Hadisler, s. 21.

(89) Hak Dini Kur'an Dili, III, 2195.

(90) Grunzüge der Religionspsychologie, s. 50.

(91) el-Araf, 205.

sinizi çok iyi işitir. O, size uzak değil çok yakındır.» (92) buyurdu.

Dua zoraki bir durum değildir. Tamamen bir gönül işidir. Hangi dinde olursa olsun Allah'ın rızasını kazanmak için yapılır. Duada zorlama olmadığı için onun yerini sevgi almıştır. Dua etmek için sadece ceht ile Allah'a yönelip kalbini O'na bağlamak lâzımdır. Bu ceht, akıl ve fikir yoluyla değil, sevgi hissiyle olmalıdır.

a) Genel olarak duada uyulması gereken ve edebe ait olan hususlar incelenirse şu sonuçlarla karşılaşılır :

- 1) Tazarru halinde bulunmak.
- 2) Saygılı hareket etmek.
- 3) Sessiz ve gizli olarak yapmak.
- 4) Bağırıp çağırarak dua yapmak suretiyle riyaya sapmamak. (93).

b) Yukarıda sıralanan şartlara uygun olarak yapılan bir duada şu özellikler müşahade edilir :

- 1) Hürmet.
- 2) İtaat.
- 3) Sevgi.

c) Müslümanlar için, Hz. Peygamber (s.a.) in dua esnasında takındığı tavırlar, bilhassa duanın âdabını tesbit etmek bakımından mühimdir. Bunların başlıcalarını şöylece sıralayabiliriz :

- 1) Duadan önce tevbe ve istiğfar etmek, hayır yapmak, sadaka vermek.
- 2) Duanın kabul edileceğine inanmak (94).
- 3) Acele etmemek.

Ebu Hüreyre (r.a.) den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur : Sizden her hangi birinizin

(92) Tecrit ter., VIII, 421. Aynı manayı ifade eden hadisler için bkz. Sahihu'l-Buhari, İst. 1315, VII, 162; Sahihu Müslim, Mısır, 1955, IV, 2076.

(93) Taşköprüzâde, Mevzuât-ı Ulûm, İst. 1313, II, 412.

(94) el-A'raf, 56 buna işaret etmektedir.

duası isticâl edilmedikçe kabul olunur. İnsan (acele eder de)» Dua ettim de kabul olunmadı der. (95).

- 4) Duaya euzu - besmele ve Allah'a hamd ile başlamak.
- 5) Elleri kaldırmak.

Yahya b. Said ve Şerik'ten rivayet edildiğine göre Enes'ten şunu işittiklerini söylemişlerdir : «Peygamber (s.a.) dua ederken ellerini o derece kaldırırdı ki koltuk altındaki beyazlığı gördüm (96).

6) Dua esnasında Kibleye yönelmek, kalbin bütün sâ-mimiyetiyle dua etmek.

Hz. Peygamber (s.a.) in dua ederken Kible'ye yöneldiği (97) bilinmektedir.

- 7) Elleri yüze sürmek.

Hz. Peygamber (s.a.) in duadan sonra ellerini yüzüne sürdüğü (98) tesbit edilmiş durumdadır.

- 8) Mümkünse duadan önce abdest almak

- 9) Duadan önce niyet etmek (99)

10) Duanın başında ve sonunda Hz. Peygamber'e Salât-u selâm getirmek.

- 11) Duayı üç kere tekrar etmek

- 12) Dua ederken huşu' içinde bulunmak

(95) Sahihu'l-Buhari, VII, 153; Sahihu Müslim, IV, 2095; İbn Mâce, Sünen II, 227; Tirmizi, Sahihu't-Tirmizi, XIII, 22 de gaffet ve lehviyyatla meşgul olan kalbin duasının kabul olunmayacağı açıklanır.

(96) Sahihu'l-Buhari, VII, 153; Tecrit ter. III, 402 de Peygamber (s.a.) Efendimizin yağmur duasında ellerini kaldırdığı rivayeti vardır. Hz. Peygamber (s.a.) in dua ederken ellerini kaldırdığına dair hadisleri Hafız el-Münzir müstakil bir cüz halinde toplamıştır. (Selâmet Yolları, IV, 451).

(97) Sahihu'l-Buhari, VII, 154.

(98) el-Ezkâr, s. 355. Rasûlullah (s.a.) dua ederken ellerini uzattığı zaman onları yüzüne sürmedikçe geri çevirmezdi. Bunun hikmeti Allah'ın rahmeti ellere isabet edince onu en şerefli ve ikrama en lâyık uzuv olan yüze de teşmil etmenin uygun olmasıdır. (Selâmet Yolları, IV, 451).

(99) Ameller niyetlere göredir... hadisine dayanmaktadır. Bkz. Buhari, İman, 141, Nikâh, 5, Talâk, 11; Müslim, İmâret, 155.

13) Duayı alçak sesle yapmak.

14) Duayı bütün müslümanlara şâmil kılmak.

15) Dua esnasında ne söylediğini bilmek. Bir âyette «insan, hayra olan duası gibi, şerre dua eder. Pek acelecidir bu insan» (100) buyurulmuştur.

16) Dua bitince âmin demek.

d) Âdâbına uymak suretiyle yapılan bir duada şu hususlar göz önünde bulundurulur :

1) Allah'ın tâzim ve azâmetine sığınma.

2) Günahların affı için yaşlı gözlerle O'na yalvarma.

3) Rahmetiyle her şeyi ihata eden Allah'a dünya ve ahiret için dileklerimizi sunma.

4) Allah'ın lûtf ve nimetlerine şükür ile dileklerimizi tamamlama.

Dua derûnî bir haldir. Zâhirde görülen bir takım hareket ve şekiller onun derûniligini zedelemes. Hadd-i zâtında dua, ruh ve bedenle yani insanın bütün varlığı ile olur. Dua sayesinde kazanılan ilâhî muhabbet hali, ruhun gerçek mânâda yükselmesi neticesinde elde edilir.

Dua sadece ilâhî bir ilham, bir samimiyet tavrı ve Allah'a yönelme iradesidir. En samimi duamız, her hali dua olanların halini kazanmak olmalıdır.

Bir bakıma dua halini kazanabilmek, ilâhî bir lûtf sayesinde mümkün olur. Onun içindir ki «İnsan istemekle dua meydana gelmez» denmiştir. Bu kanaatte olanlara göre, dua halinin meydana gelmesini yani bizzat duanın kendisini Allah'ın istemiş olması lâzımdır. Dua, ruhî bir çalışma, dahilî bir egzersiz sonunda elde edilen bir haldir, kazanılan tavidir.

Gerçek mânâsı ile bir dua (101) içten nasıl geliyorsa,

(100) el-İsra, 11.

(101) En hakiki duada, dua edenin hayatını yeniden mihraka getirmek işi görülür; tâ ki o kimse ilâhî sevgide ve ilâhî sevginin şahsiyeti onda dursun. (Dua ve İbâdet, s. 16).

sun'iliklere, jestlere, feryat ve figanlara bir takım formülere uymak mecburiyetinden nefsi sıyrarak, ruhun olanca samimiyeti ile bir deruni zevk havası içinde yapılabilir. En belîğ, en manâlı bir dua, «Yarab huzurundayım, halim sana malûm» (102) sözleriyle yapılan duadır.

e) Bu derece şuuruna erilmiş, duyularak yapılan bir duada şu haller tezahür eder :

1) Her şeyin yaratıcı ve bileni huzurunda bulunduğu muzu ve hiçliğimizi itiraf etmek,

2) Mutlak mânâda hiç bir şeye malik bulunmadığımızı ve daima kendisine muhtaç olduğumuzu dile getirmek.

3) Her şeyi O'ndan istemeye, O'nun hidayetini dilemeye ihtiyacımız olduğunu söylemek .

4) Böyle olmasına rağmen, ondan neyi, nasıl istediğimizi bilmemek.

5) Allah'ın bunca sayısız nimet ve lûtfuna karşı lâyık kul olmadığımızı itiraf etmek.

f) Yukarıda teferruatı ile zikrettiğimiz dua halleri başlıca şu iki mühim hususun gerçekleşmesini temin gayesini güder :

1) Ruhun Allah'a doğru yükselmesi, yani Allah ile irtibat.

2) Allah'tan, arzu ve dilekleri hal diliyle istemek.

Bütün bunlardan sonra şöyle bir sual hatıra gelebilir: Dua esnasında nasıl bir tavır takınılacaktır? Dua mutlak olarak takyit edilmiş midir? vb. (103).

Bu ve buna benzer suallere İslâm açısından cevap verirken hayır diyeceğiz. Çünkü İslâm inancına göre kâinat-

(102) Hak Dini Kur'an Dili, I, 665.

(103) Dua tavrı sözünden vücudun iç kısmıyla ilgili, yani dahili duaları anlarız. Bazan bu dua ile ilgili olarak dış hareketler manası da anlaşılır. Bunlar için sadece diz çökme, eğilme, kolları kaldırma vb. dua tavrı mevzuubahistir. O halde denebilir ki dua esnasında vücudun bütün hareketleri ve şekilleri dua tavrını ifade eder. (Die Gebetsgebärden der Völker und das Christentum, s. 9).

taki bütün varlıklar Allah'a dua yani ibadet etmektedirler. Kur'an-ı Kerim'de bu hususa temas eden müteaddit âyetler vardır.

Bir müslümanın en mühim ibadeti Namazdır. Namazda da başlıca üç rükun göze çarpmaktadır :

- 1) Kıyam (ayakta durmak).
- 2) Rükûğ (Eğilmek).
- 3) Secde (yere kapanmak).

Kâinatta mevcut olan cansız varlıklar, bitkiler ve hayvanlarda bir müslümanın namazında görülen bu üç hal mevcuttur. Cemadat dediğimiz dağlar kıyam halini, hayvanlar rükûğ halini, bitkiler ve ağaçlar da secde halini devamlı olarak icra etmektedirler. Sayısız âyet ve hadis de her varlığın kendi diliyle Allah'ı andığını açıklamaktadır. (104)

Bütün yaratıkların hal dili ile Yaratanına şükrettiği bir kâinatta; mahlukatın en efdali olan insan Yaratanına dua ve ibadetten nefsini nasıl hariç tutabilir?

İslâm'ın böyle olmasına karşılık Musevilik ve Hristiyanlıkta dua esnasında muayyen tavır takınmak, geleneksel bazı şartlara riayet etmek vb. gibi mecburiyetler vardır.

Müslümanlar için duadaki serbestliği ifade etmesi bakımından şu âyeti de zikrederim :

«Onlar ayakta iken, otururken, yanları üstünde yatar iken (105) hep Allah'ı hatırlayıp anarlar ve göklerin yerin yaratılışını inceden inceye düşünürler. Ey Rabbimiz Sen bunları boşuna yaratmadın. Sen pâk ve münezzehsin. Bizi ateşin azabından koru.» (106).

(104) Yedi gök yer ve bunların içinde bulunan melek, cinler, insanlar onu tesbih ederler. Hiç bir şey hariç değil hepsi O'na hamd ve tesbit eder. Fakat siz onların tesbihini iyi anlamazsınız. O, hakikaten halimdir, gerçekten yarlıgayıcıdır. (el-İsra, 44).

(105) Yani bütün halleri ile (Celâleyn).

(106) Âl-i İmran, 191.

Bu âyetten açıkça anlaşılacağı üzere bir Müslüman bütün halleriyle Allah'a dua etmek durumundadır. Demek oluyor ki İslâm'da dua :

- 1) Her zaman ve her yerde (107) yapılabilir.
- 2) Dua uzun, kısa, sesli veya içten olabilir.
- 3) Formüle edilmiş bir şekilde dua etmek zarureti yoktur.

Mahiyetine göre duaları şu kısımlara da ayırarak açıklayabiliriz :

1) Allah'ın esma ve sıfatını matluba muvafık bir şekilde sıralayan dualar .

2) Zillet ve zaruret ifade eden dualar.

3) Bütün ihtiyaçları birden arzeden dualar.

Bu üç mertebeyi birden ihtiva eden dua gayet makbuldür ve bu hal çokca Hz. Peygamberin dualarında görülür. (108).

g) Yukarıda da temas ettiğimiz gibi dua için tesbit edilmiş her hangi bir yeknesak hal mevcut değildir. Şu aşağıya sıralayacağımız maddeler şekli ve derûnî durumları aşağı yukarı bütün ilâhî dinler için ifade edebilir :

1) Duanın en basit şekli el ve dudaklarla olanıdır.

2) Duada tasavvurlar da bulunur. Tasavvur duygulanma için kaynaktır. Bu tarz dua, birinci şeklin tamamlayıcısıdır.

3) Zihni, derin düşünme şeklinde olur.

4) Kalb ve irade ile olur.

5) Ruhun Allah'a teveccühünün bir neticesidir.

6) Duanın daha yüksek şekli, huzur içinde hareketsiz ve düşüncesiz olanıdır.

(107) Kalb ile zikir bütün hallerde devam edebilir. (Kuşeyri, Risâle-i Kuşeyriyye,, tarihsiz, III, 168). Lisanen zikir ise şu üç yerde iyi görülmemiştir : a) Tuvalette b) Cinsi münasebet esnasında c) Hutbe okunur iken.

(108) İslâm Ansk. III, 651.

7) En yüksek dua şekli dua edenin aradan çekilmesiyle yapılan duada tezahür eder. Böyle bir durumda dua edenin bütün varlığını Allah kaplamıştır.

XII. Duanın Kabul Şartları, Vakitleri ve Yerleri

Bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.) şöyle buyurur :

«Muhakkak ki Allah ısrar ile dua eden kulunu sever» (109).

Bu hadisten ilk bakışta anlaşılan manâ, kulun Allah'ına ısrarla dileğini sunmasıdır. Tabii olarak ısrarla dileği sunmada gönlün Allah'tan gayrısı ile meşgul olmaması, en fazla üzerinde durulması gereken bir husustur. Duanın kabulü için gerekli şartlardan bir diğeri de :

1) Acele etmemek.

2) «Dua ettim kabul olunmadı» dememek. (110) tir.

a) Huccet'ül - İslâm İmam-ı Gazali de daha mufassal olarak duanın kabulü için şu şartları sıralamaktadır :

1) Şerefli gün ve vakit gözetmek.

2) Şerefli ve mübarek hal gözetmek.

3) Kibleye müteveccih dua etmek.

4) Dua ederken sesini hafifletmek.

5) Duada seci ve kafiye yapmamak.

6) Duada tevazu ve huşu halinde bulunmak.

7) Müstecab olacağına inanarak dua etmek.

8) Duada talebini üç defa tekrar etmek. (111).

9) Duaya Allah'ın adıyla başlamak.

10) Nedamet ve tevbe duygularıyla dua etmek. (112).

Denebilir ki Gazali'nin tesbit ettiği bu şartlar efradını

(109) Tecrit ter., XII, 361.

(110) a. g. e. XII, 374.

(111) Duada azimle bir şey istemek gerektiğini, «Allah'ım dilersen ver» demenin doğru olmayacağını açıklayan hadis için bkz. Sahihu'l-Buhari, VII, 153

(112) İhyau Ulûmi'd-din, I, 304.

câmi, ağyarını mâni bir dua için lüzumludur. Ve bu şartlara riayet edilerek yapılan bir duanın da kabul olacağına inanılır. Kaldı ki Allah'a dua için kalkan ellerin boş döndürülemeyeceğini va'deden âyet ve hadisler vardır. (113)

b) Kabulü kuvvetle umulan bir duada, yerine getirilmesi mutlak nazarı ile bakılan şartlar şöylece sıralanabilir:

1) Yalnız Allah'a teveccüh etmek (114).

2) Duada ruhi bir hal duymak.

3) Teslimiyet ve vecd halinde olmak.

4) Dileğini boyun bükerek arz etmek.

Her ne kadar dua için «her yerde yapılabilir» denmişse de duanın kabulü için tercih edilecek yerler ve zamanları ayrıca incelememiz, yukarıdaki hükmü nakzedecek değildir. Nasıl iyinin daha iyisi varsa, güzelin daha güzeli; mükemmelin daha mükemmeli vardır. İşte dua için tercih edilecek bazı yerler ve vakitler bu mükemmeliyet içinde düşünülmelidir.

Kalabalık şehirlerin gürültü ve curcunasında sükunetle dua edebilecek bir yer bulmak, insana iç huzuru temin edeceği için ne kadar mühimdir. Bundan dolayıdır ki, böyle gürültülü şehirlerin sakinleri kısa bir müddet için de olsa, âsûde, her türlü huzursuzluktan uzak, sığınacak bir melceyi şiddetle ararlar.

Dua, bir alışkanlık haline gelmek şartı ile karaktere tesir eder. O halde, sık sık dua etmek lâzımdır. Epiktet, «Nefes aldığın gibi sık sık Allah'ı düşün» der. Sabahtan

(113) Rasûlullah (s.a.) bir ilâhî hadiste şöyle buyurur : Allah buyurdu ki kul bana iki elini kaldırır dua ederse, ben o elleri mağfiretsiz reddetmekten haya ederim. Melâike, ey bizim ilâhımız, o mağfirete ehil değildir dediler. Allah buyurdu ki : Ben takvaya da ehlim, mağfirete de ehlim. Sizi işhâd ederim ki ben onu mağfiret ettim. (Hak Dini Kur'an Dili, VII, 5469).

(114) Dua ve ibadetin hâlis olması iki esasa dayanır :

a) Allah'ın bana dua edin emrine imtisal olması.

b) İsteklerin yalnız Allah'tan istenmesi (Selâmet Yolları, IV, 449).

dua edip de, günün geri kalan kısmını barbarca geçirmek, mânâsız ve saçmadır. Bir anlık düşünce veya zihni münacadlar, insanı Allah huzurunda tutabilir.

Dua yeri neresi olursa olsun, Allah yalnız iç huzuruna kavuşan, duadan mânevî haz duyan insanın duasına mukabele eder; onunla konuşur. İç huzuru uzvî ve zihni durumumuzla sıkı sıkıya ilgilidir. İçinde bulunduğumuz muhitin de, uzvî ve zihni durumuma müsbet veya menfi şekildeki tesirleri inkâr edilemez.

c) Duanın Kabul Vakitleri :

- 1) Kadir ve Berat Gecesi.
- 2) Arafe günü.
- 3) Ramazan boyunca (115).
- 4) Cuma Gecesi.
- 5) Cuma Günü.
- 6) Cuma saati.
- 7) Gece yarısı.
- 8) Gecenin ilk yarısı.
- 9) Gecenin ikinci yarısı.
- 10) Seher vakti (116).
- 11) Ezan okunduğunda.
- 12) Ezan ve ikâmet arasında (117).
- 13) Cephede.
- 14) Harp esnasında.
- 15) Namazdan sonra.
- 16) Kur'an-ı Kerim okunduktan sonra.
- 17) İmamın vele'd-Dallin sözünden sonra.

(115) Yurdumuzun bazı bölgelerinde Ramazan'ın ilk, orta ve son Cuma geceleri okunan yaygın bir dua bilinmektedir.

(116) Burada ez-Zâriyât, 18. ye işaret edilmektedir.

(117) Muhyiddin Nevevî, Riyâzu's-Sâlihîn, (ter. H. H. Erdem, K. Burslan) Ank. 1954, II, 419.

18) Zemzem suyu içildiğinde

19) Horoz öttüğünde.

20) Müslümanlar zikir için toplandıklarında.

21) Ölüm anında.

22) Yağmur yağmaya başladığında (118).

Bir başka kaynak (119) duaların kabul olduğu geceleri sayarken Recep ayının ilk gecesi, Şaban ayının yarısındaki gece, Ramazan bayramı gecesi ve Kurban bayramı gecelerini de Hz. Peygamber (s.a.) den naklen zikretmektedir.

Her gecede duanın kabul olduğu bir saatin bulunduğu işaret eden hadiste :

Câbir (r.a.) den, Peygamber (s.a.) her gecede duanın kabul olacağı bir saat vardır ki her hangi bir müslüman ona rastlar da dünya ve âhirete dair Allah'tan hayır dilerse muhakkak Allah dileğini yerine getirir. Bu hal her gecede vardır buyurulmaktadır. (120).

Hz. Peygamber (s.a.) her gecede duanın kabul olacağı bir saatin mevcudiyetini haber vermiş olmasına rağmen, makbuliyette üstünlük derecesi konusunda da şu hadis nakledilir :

Bir kimse Rasulullah (s.a.) a, Daha çok gecenin hangi bölümünde dua kabul edilir diye sordu. Peygamberimiz: «Gecenin son kısmı diye cevap verdi. (121).

Bir gün Hz. Ali (r.a.) Peygamberimize gelerek elde ettiği ilmin sabit kalması için ne söylemesi gerektiğini sordu. Rasulullah (s.a.) da :

«Cuma gecesinin son üçte birinde duaların kabul olduğu bir saat vardır. O zaman dua et kabul olur» buyur-

(118) Hısnü'l-Hasin, 10

(119) Celâlü'd-Din es-Suyûtî, Sihâmü'l-İsâbe fi kenzi'd-deavâti'l-müstecâbe (ter. Mehmet Zihni, İst. 1969, s. 14).

(120) Riyâzu's-Sâlihîn, II, 344; el-Ezkâr, s. 93.

(121) Sihâmü'l-İsâbe, s. 14.

dular (122). Diğer bir hadis, müslüman için saydıklarımızın haricinde duanın kabul olacağı üç ayrı zamanı zikretmektedir.

Gökyüzü kapılarının açık olduğu üç hal vardır, bu zamanlarda dua ediniz : Ezan okunur iken, yağmur yağarken, harp edilir iken (123).

e) Duanın kabul olduğu yerlere gelince, üç yer var ki oralarda kulun yaptığı dua reddolunmaz :

1) Bir kimse çölde kendisini Allah'tan başka bir gören olmadığı yerde bulunduğu anda.

2) Bir kimse bir toplulukla düşman karşısında bulunup da yanındakiler kaçıp yalnızca direndiğinde.

3) Bir kimse gecenin sonunda uyanıp kalktığında (124)

f) Dua için kabul yerleri :

1) Kâbe görüldüğünde.

2) Evin içinde.

3) Zemzem kuyusu yanında.

4) Safa ve Merve tepelerinde.

5) Hacta sây esnasında.

6) Arafat Müzdelife ve Mina'da.

7) Cemrelere taş atılır iken.

8) Peygamberlerin kabirleri başında.

9) Salih kimselerin kabirleri başında (125).

g) Duası Reddolunmayanlar :

1) Oruçlunun duası.

Hz. Ömer (r.a.) in oğlu Abdullah'ın rivayetine göre Peygamber (s.a.) buyurdular ki :

«Oruçlunun iftar anında reddolunmayan duası vardır.» (126).

(122) Sahihu't-Tirmizi, XIII, 75.

(123) Sihâmü'l-İsâbe, s. 13.

(124) Sihâmü'l-İsâbe, s. 17.

(125) Hısnü'l-Hasîn, 11 a.

(126) Amellerin Fazileti, s. 74.

2) Zayıfın duası.

Sad b. Ebi Vakkas (ın oğlu Musab) dan rivayet olduğuna göre Musab demiştir ki :

Babam Sad, diğer ashaba kıyasen kendisinde bir imtiyaz tasavvur ederdi. Çünkü Sad şecaatli idi. Zengin idi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.), Siz ancak, zayıflarınızın sayesinde mansur ve merzuk olursunuz buyurdu. (127).

Bir başka hadis, **Lâ havle vele' kuvvete illâ billah** sözleriyle dua edenin duasının kabul olacağını açıklamaktadır (128).

3) Hastanın duası.

Ömer b. Hattab (r.a.) tan rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.) şöyle buyurmuştur :

«Bir hastanın yanına girdiğin zaman duasını iste. Çünkü hastanın duası meleklerin duası gibidir» (129).

Ebu Hüreyre (r.a.) den rivayet edildiğine göre üç kimsenin duası muhakkak kabul olur : 1) Mazlumun, 2) Yolcunun, 3) Anne ve Babanın (130).

Bir başka hadiste duası kabul olanlar beşe çıkarılmakta ve şöyle sıralanmaktadır :

1) Mazlumun zulümden kurtuluncaya kadarki duası.

2) Hacının hactan dönünceye kadarki duası.

3) Harbe gidenin harp dönüşüne kadarki duası.

4) Hastanın iyi oluncaya kadarki duası.

5) Erkek kardeşin, erkek kardeşi için duası. (131).

6) Ana-babanın evlâd hakkındaki duası.

Bir diğer hadis adaletli hükümdarın duasını da reddolunmayan dualardan saymaktadır. (132). Bunların dışında da duası kabul olanlar vardır :

(127) Tecrit ter. VIII, 379; Riyâzü's-Sâlihîn, I, 312.

(128) Hısnü'l-Hasîn, 12 a.

(129) Sihâmü'l-İsâbe, s. 8.

(130) Sihâmü'l-İsâbe, s. 5.

(131) Sihâmü'l-İsâbe, s. 7.

(132) Sihâmü'l-İsâbe, s. 5.

- 1) Zor durumda bulunanın duası.
- 2) Misafirin duası (133).

Duanın kabul edilip edilmemesi Allah'ın takdirinde olduğu için (134) bu hususta filanca kimsenin duası mutlak kabul olur diye kesin bir hüküm verilemez. Duaları kabul edecek yalnız Allah'tır. Bizce günahkâr gibi görünen bir insan, belki yaptığı bir iyilik veya hayırdan dolayı mağrurdur.

i) Peygamberlerin Müstecap Duaları :

- 1) Hz. Âdem (a.s.) in tevbe için.
- 2) Hz. Nûh (a.s.) un kavminin helâki için.
- 3) Hz. Musa (a.s.) nın Firavun'un helâki için.
- 4) Hz. İsa (a.s.) nın mâide (sofra) için.
- 5) Hz. Muhammed (s.a.) in âhirette ümmetine şefaati için (135).

XIII. Duanın Tesirleri :

Duanın tesirlerini iki bölümde inceleyebiliriz :

- a) Maddî.
- b) Mânevî.

a) Maddî tesirlerden kasteddiğimiz mânâ, organizmaya olan etkileridir. Uzvi bir hastalığın iyi olmasını arzulayan kimse eğer dua etme alışkanlığına sahipse müsbet neticeler elde eder. Duanın sayılmayacak kadar çok olan tesirleri arasında tıp, umumiyetle psiko-fizyolojik mahiyette olanların tesbit ederek dünya efkâr-ı umumiyesine sunmaktadır.

Uygun şartlar altında yapılan dua müsbet netice verir. Bununla beraber bazı insanlar nazarında dua, hükmünü doldurmuş bâtil bir itikat, lüzumsuz ve faydasız bir

(133) Hısnü'l-Hasin, 11 b.

(134) Kulum vasıtaya dua vaktinden başkasında muhtaç olabilirse de dua vaktinde benimle onun arasında vasıta yoktur. Ben ona öyle karibim.

(el-Bakara, 186. âyeti de buna işaret eder).

(135) Tecrit ter. XII, 362.

alışkanlık kalıntısı telakki edilebilir. Tabii böyle bir düşünce bazı zavallıların iddiasıdır. Halbuki asrımızın en büyük olayı sayılan Ay Yolculuğunda bile insan, oraya ayak basar basmaz dua etmekle işe başlamıştır. Demek ki dua eski bir alışkanlık olarak telâkki edilemeyecektir. Hakikat olan şudur ki, duanın tesirlerinden tamamiyle uzak yaşamaktayız. Buna da sebep duanın az yapılışı yani nadir oluşudur. Halbuki iyi düşünürsek dua, âdetâ infilâki bir tesire sahiptir. Bu yolla kanser, böbrek iltihapları, ülser, deri, akciğer, kemik ve karın zarı veremi gibi hastalıkların süratle iyileştikleri görülmüştür. Hadise hemen tamamiyle aynı şekilde vuku bulmaktadır. Evvelâ büyük bir ızdırap sonra iyi olduğunu hissetmek... Bir kaç saniye, en fazla birkaç saat içinde ârızalar kaybolmakta ve anatomik yaralar kapanmaktadır. (136).

Denebilir ki, hemen her devirde duanın tedavi üzerindeki tesirlerinden bahsedilmiştir. Zamanımızda da dua ile tedavi yapılan yerlerde Allah'a niyaz ve tazarru neticesinde elde edilen şifalardan memnun olanlar az değildir. Alelâde bir su olmasına rağmen, Efes'te Meryem Ana Evi denilen yerdeki su, hristiyanlarca -bilhassa Katolik- mukaddes telâkki edilmekte; içene şifa vereceğine inanılmaktadır. (137). Dua sayesinde birçok hastalıkların iyi edildiğine asrımızdaki en iyi misâllerinden biri Fransadaki Lourdes denilen şifa yurdudur.

b) Mânevî Tesirlerine gelince, buna rûhi tesirler diyebiliriz. Gözle görülmeyen bu tesirler, müşahadeler neticesi tesbit edilmiştir.

Bir nevi zihni istihale diyebileceğimiz dua sayesinde, sanki şuurun derinliklerinde bir ışık parlamaktadır. İnsan

(136) Dua, s. 31.

(137) Bu suyun yapılan tahlili herhangi bir sudan farklı olmadığını, mikroplu hastalardan bulaşmış mikroplar da ihtiva ettiğini göstermesine rağmen; alâka propaganda ile devam etmekte ve telkinle buralardan şifa aranmaktadır (Hikmet Tanyu, Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri, Ank. 1967, s. 258).

kendini olduğu gibi görür. Böylece de nefsinde mevcut olan hırs, gurur ve egoizm duygularını yakinen tanımak suretiyle ahlâkî vaizfeleri yapmaya nefsini hazırlar. Gerek fikir, gerek zihin itibarıyla tavazu sahibi olur; böylece rûhî bir sükuna kavuşur. Asâbi hareketlerini frenler. Ölüm karşısında metin olur. Hastalık, ızdırap ve en sevdiği insanları kaybetmeyi tahammülle karşılar.

«Duanın insanı, eğitim, öğretim ve irsiyetle elde edilen dimâğî seviyenin üstüne çıkardığı da görülmektedir. Allah ile olan bu temas, onları sulh ve sükûna gark ediyor, yüzlerinde huzur ve neşe okunuyor.» (138).

Dua, sinir sistemini kuvvetlendiren ve uzvî kuvvetler arasında muvazene temin eden bir unsurdur. Dua, kalitesine, şiddet ve kuvvetine tekerrürüne göre ruh ve beden üzerinde tesir yapar. Duanın frekansını ve belli ölçüler içinde şiddetini tanımak kolaydır. (139).

Duanın mânevî tesirleri âdetâ gözle görülür, elle tutulur derecede hissedilmektedir. «Ne kadar garip görünürse görünsün, bir hakikat olarak kabule mecburuz ki, her kim bir kapı çalsa, kapı ona açılır ve eğer isterse içeri alınır (140).

Bir bakıma dua, rûh âlemindeki esrarlı sonsuzlukla bizim aramızda irtibatı sağlayan bir vasıta. Dua, insanı Allah'a yaklaştıran ve Allah'ın kalbe girmesine vesile olan bir haldir. O kadar ki, dua etmek normal gelişmemiz için de zarûrî görülmüştür.

Dua, insanı başarıya ulaştırır; rızkın genişlemesine, sağlığın artmasına, ömrün bereketlenmesine, Allah'ın yardımına kavuşmaya vesile olur. Dua ile insan, Allah'a itaatini ispatlar.

Genişlik ve sağlığında, dua eden kişi, yoksulluk ve hastalığa düçar olduğunda duanın faydasını görür.

(138) Dua, s. 30.

(139) Dua, s. 29.

(140) Dua, s. 30.

Dua, hayırları çağıran, kötülükleri uzaklaştıran en iyi vasıta. Allah indinde muhafaza edilen her duanın faydasını kişi, ya bu dünyada, ya da âhirette görür.

İnsanı belâdan koruyan, gelmiş ve gelecek musibetlere karşı kalkan olan dua, kazânın acı tesirlerini önleyen, hiç değilse gücünü azaltan bir vasıta. Düşmanların düzenini bozan, üzüntü ve elemelerimizi gideren dua, ruhumuzu kederlerden arındırır, gönlümüze sürur verir.

Duanın mânevî tesirlerini şöyle özetleyebiliriz :

- 1) Rûhu tasfiye ve takviye eder.
- 2) Rûha emniyet ve huzur verir.
- 3) Mânen sarsılan ve ümidini kaybedenlere ümit bahşeder.
- 4) Ahlâkî yükseltir.
- 5) Şahsiyeti kuvvetlendirir.
- 6) Nefse güven sağlar. (141).

Dua, insana keder ve ızdıraplara dayanma kuvveti, ümit kapılarını ümit etmeye, mantikî motifler olmadığı halde dahi tutturur, felâketler arasında dimdik ayakta tutar. (142).

XIV. Kaza Kader ve Dua.

Kaza ve kader İslâm'da çok münakaşa edilmiş bir konudur. Anlaşılması güç olduğu için ortaya çeşitli görüş sahipleri çıkmıştır.

Kaza ve kader meselesi daha çok imana talluk ettiği için üzerinde münakaşa yapılmaksızın olduğu gibi kabulü gerekir. Çünkü münakaşalar bazan şüphe doğurmakta ve inançların sarsılmasına yol açmaktadır. Onun içindir ki Peygamberimiz (s.a.) kaza ve kader mevzuunda münakaşayı yasaklamıştır.

(141) Nurettin Topçu, Din Psikolojisi Notları, İst. 1958.

(142) Vasiyetnâme, s. 32.

Biz bu incelememizde, kaza ve kader mevzuunda yapılan münakaşaları nakledecek değiliz. Sadece kaza ve kader karşısında duanın nasıl telâkki edildiğine temas edeceğiz. Bunun için de, her iki terimi tanımlamakla söze başlayacağız.

Kader, lügatte, inanılması İslâmi iman esaslarından olmak üzere her türlü işlere dair Allah'ın ezeli hüküm ve takdiridir. Kaza ise, «olacağı ezelde Cenab-ı Hak tarafından takdir olunan şeylerin vukua gelmesidir.»

Kader, Allah'ın ezeli hüküm ve takdiri, kaza da o takdir olunan şeylerin zamanı gelince vuku bulması olduğuna göre, dua bu takdir ve vukua gelmede ne derece etkili olabilir? «Derler ki kaderler sabık, kazalar mütekaddimdir, dualar bunu ne tezyit eder, ne de tenkis, o halde duanın faidesi ne?» Bunlara karşı denir ki, insanın dua etmesi, daha açık bir ifade ile duaya inanması mâlum ise, o dua her halde yapılacaktır. Bu hususta şüpheyi düşerek bunu değiştirmeye çalışmak cebir ve kaderden bahsetmek ise mânasızdır. Duadan maksat bildirme değil, kulluğu göstermedir. Gaye bu olduğuna göre kaza ve kadere rıza göstererek Allah'a duada bulunmak, O'nun kudretini her şeyin üstünde tutarak tâzim etmek demektir. «Hak Süphanehû allâmül - guyuptur. Gözlerin hain bakışını, sine-lerin gizli tuttuğu niyetleri bilir. O halde duaya ne hacet .»

Ezelde duaya bağlı olarak takdir edilen şeylerin dua suretiyle vukua gelmesi icabeder. Makam-ı Siddîkin en yükseği Allah'ın kazasına rıza değil mi? Dua ise nefsin muradını Allah'ın muradına tercih ve hisse-i beşeriyeti taleb-i iltimas demek olduğuna nazaran buna münâfi olmaz mı? (143).

Kaza ve kader bahsinde çokça münakaşa yapmış ve bu sebepten bazı isimlerle tesmiye edilmiş grupların bu mevzudaki görüşlerini birer cümle ile de olsa nakletmek faydasız olmayacaktır :

(143) Hak Dini Kur'an Dili, I, 663.

a) Kaderiyecilere göre, kul fiilinin hâlikıdır. İnsanı yapan da, yıkan da kendisidir. Duaya hacet yoktur.

b) Cebriye (icâbiyeci)lere göre, bu âlemdeki hâdiseler, kadim bir müessir kudretin eseridir. Bu kudretin ezellide varlığının gerektirdiği şey olacaktır, gerektirmediği şey olmayacaktır. Her şey ezelde yazılmıştır, duanın tesiri olmaz. (144).

c) Muhakkiklere göre dua, her türlü isteklerin Allah'ın iradesine terkedilmesidir.

d) Sofilere göre dua, bir şey istemek mânâsına alınacak olursa ancak daha ziyade şer'i mükellefiyetlerle meşgul bulunan sâlikler için bahis mevzuu olabilir (145).

XV. Yoga, Yogizm ve Dua

Mâzisi bir hayli gerilere giden Yogizm hakkında eserler Türkçemizde yok denecek kadar azdır. Ancak son yıllarda bir kaç küçük kitabın neşredildiği görülmektedir.

Yoga bir nevi Hint felsefesidir ki bu yola girenler tam bir dalgınlık ve hareketsizlik içinde çile çekmek suretiyle arzularına kavuşacaklarına inanırlar. Yogi ise bu çileyi çeken kimseye verilen addır. Yogiler Yoga sistemini tatbik etmek suretiyle, hikmete bilgeliğe sahip olacaklarına inanırlar. İnsan oğlunu ötedenberi meşgul eden «Yoga ve Yogi ne özel bir felsefe, ne bir din, ne bir spritizm, ne de bir gizli ilimdir. Yoga her şeyden önce bir nevi yaşama tarzıdır. Ancak bu da, bahtsızlığı yaratan sebebi sökmekle mümkündür. Bu, erişilmesi istenen ve beklenen hoşnutluk bir ruh halidir (146). Yogiler bu kabiliyeti elde etmek için ıssız yerlerde yaşarlar.

Bir bakıma Yogizm bedenî ve rûhi egzersiz demektir. İşte bu egzersizleri yapan yogiler, benliklerinden ve maddi varlıklarının esaretinden kurtularak duyu organlarına

(144) Bkz. N. Çağatay, İ. A. Çubukçu, İslâm Mezhepleri Tarihi, Ank. 1976.

(145) İslâm Ansk. III, 650. vd.

(146) Burhanettin Canatan, Ruh Alemi, Konya, tarihsiz, s. 56.

tesir eder hale gelirler; böylece duyu organlarını istedikleri gibi idare etme melekesini kazanırlar.

Bu arada Fakirizm'e de temas etmeliyiz. Hadd-i zâında Yogizm ve Fakirizm arasında esaslı bir fark yoktur. Netice itibariyle ikisi de aynı şeyleri yaparlar. Fakat bugün Hindistanda bu iki sınıf, âdetâ birbirini düşman gibi görür. Bunun sebebi de,

1) Fakrizm mensuplarının Müslüman.

2) Yogizm mensuplarının Brahman oluşudur.

Fakirizm ve Yogizm'le duanın ilişkisi çok azdır. Bu iki ekol mensuplarının, fevkalâde haller gösterebilmek için giriştikleri riyazatta, nefse hâkimiyeti temin için kendilerince bir takım duaya benzer dil tekrarları yaptıkları bilinmektedir. Bu tekrarların, ilâhî bir kudretten yardım isteme mi, yoksa nefse hâkimiyeti temin eden terimler mi olduğu vb. hususlar, üzerinde durulması gereken konulardır. Katiye yakın bir şekilde bilinen husus, Fakirizm mensuplarının, giriştikleri hareketlerde muvaffak olabilmek için Allah'tan dua ile yardım talebinde bulunduklarıdır.

XVI. Orta Asya Türklerinde Dua

Türklerin Orta Asya'da iken Şamanizm dinine bağlı oldukları söylenmektedir.

«Eski Türkler çok geniş sahalara yayılarak hudut bölgelerinde yabancı din ve kültürlerin tesirlerine maruz kalmakla beraber XI. asırda İslâmiyet umumi ve milli bir din haline gelinceye kadar Şamânîlik, büyük göçebe kitleler arasında hâkim bulunuyordu.» (147).

Türklerin Şamanizme mensup olmakla beraber, tek Tanrıya ibadet ettikleri de tesbit edilmiş bulunmaktadır. «Çağdaş Bizans tarihçisi Theophylaktos Türklerin suyu, ateşi vs. takdis ettiklerini kaydederek bunların dışında

(147) Türklerin islâmiyeti kabul etmezden önce hangi dinlere mensup oldukları hakkında geniş bilgi için bkz. Dr. Osman Cilâci, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Dinler Tarihi Ders Notları.

yerlerin ve göklerin yaratıcısı bir Tanrıya taptıklarını da yazmaktadır.» (148).

Bir fikir vermek için bir iki dua örneği alıyoruz :

a) Gök Tanrı Ülgene

«Ey yukarıda oturan Tangora han Abiyas hanı sensin. Yerde ot bitiren, ağaçlarda yaprak bitiren baldırdaki deriye biçim veren sensin. Var ol, her şeyin yaratıcısı. Bir ata ver her eve; var olan her şeyin yaratıcısı.»

b) Yine Tanrı Ülgene

Bana mutluluk ver ey ulu, burda kal evimin atasının yanında, sürümün otladığı çayırda, mutluluk verebilir Tanrılar bize çünkü var olan herşeyin yaratıcısı.» (149).

Bu iki duadan başka, yine Gök Tanrı Ülgene karşı yapılan bir diğer yakarışı; bazı farklı söyleyiş tarzları bulunması münasebetiyle buraya alıyoruz :

«Bu aylı güneşli ayaz hanımız (parlak göz) ormanlı, taşlı Altayımız. Bizi ağlamaya, yalvarmaya mecbur etme. Günahlarımız çoktur. Altay tanrımız diyerek yalvarıyoruz. Gücümüz çoğalacak mı? Ölümsüz hayat diliyoruz, sönmeyecek ateş (ocak) diliyoruz. Çok yalvarıyoruz, yakarıyoruz.

Eski Türk boylarında tanrılara kurban sunulduğu da bilinmektedir. Bilhassa Hunlarda bu âdetin daha yaygın ve daha kökleşmiş olduğu görülmektedir.

Hunlar'ın yılın V. ayında Lung-Çeng şehrinde toplanıp atalarına, Gök Tanrıya (150) Yer-Su kurban sundukları bilinen bir husustur.

Güneş ve ayın eski Türk boylarında da kutsal tanındığı hatta bu münasebetle Hakanın bile bu iki varlığa secde edercesine hürmet gösterdiği tarihin bize sunduğu

(148) Osman Turan, Türk Cihan Hâkimiyeti, İst. 1969, I, 64.

(149) Büyük Dinler ve Mezhepler Ansiklopedisi, İst. 1964, 42.

(150) Abdülkadir İnan, Hurafeler ve Menşeleri, Ank. 1962, s. 9.

bilgiler arasındadır. «Hakan her sabah çadırından çıkıp güneşe, geceleri de aya secde ederdi.» (151).

Günümüzde olduğu gibi, (152) eski Türk boylarında Yakutların da, kısır kadınları; kutlu saydıkları ağaç, taş vs. ye kurban sunmak suretiyle çocuk sahibi kılmak dileğinde bulunduğu olmuştur.

c) Kısır Yakut kadınları kutlu saydıkları bir ağacın dibinde akboz atın derisi üzerinde yökünüp yer tanrısına yalvarıp dua ederler.

Oğuz Türklerinde ağaç kutsal bir varlıktır. Her türlü saldırıdan masûn bulundurulmalıdır. Hatta bu kültün dualarda bile yer aldığı tesbit edilmiştir.

d) Müslüman Oğuzların ağaç kültü gelenegini muhafaza ettikleri yalnız folklorda değil, kitaplarda da görülmektedir. XV. yy. da tesbit edildiği tahmin edilen Dede Korkut kitabında Korkut Ata, «Kaba ağacın kesilmesin» diye dua eder. (153).

[151] Büyük İslâm âlimi el-Birûnî, Oğuz Türklerinin bir pınar yanındaki yere (kayaya) ve üzerindeki izlere secde ettiklerini zikreder (Hurafeler ve Menşeleri, s. 14).

[152] Bu mevzuda geniş bilgi için bakınız Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri, s. 127, 137, 143, 153, 175, 179, 273 vd.

[153] Hurafeler ve Menşeleri, s. 18.

I. B Ö L Ü M M Ü S E V İ L İ K

I. GÜNLÜK DUALAR (1)

a) Başlıca günlük dualar şunlardır :

- 1) Sabah Duası, günlük işlere başlamadan önce yapılır.
- 2) Öğleden sonraki Dua, günün yarısı geçtikten sonra yapılır.
- 3) Akşam Duası, güneş battıktan sonra yapılır. (2)

b) Dini Âyinler

- 1) Şahrit veya sabah duası.
- 2) Minha veya öğleden sonraki dua.
- 3) Arvit veya akşam duası. (3).

c) Mecbûrî Dualar

- 1) Günlük üç dini âyin duaları,
- 2) Yemekten önce ve sonra söylenen dualar.
- 3) Sabah kalktıktan sonra ve gece yatmadan önce okunan dualar. (4).

Hız. Musanın ilk okuduğu dua olarak bilinen ve sabah, akşam, yatmadan önce tekrarlanan Şema, Müsevi Dininin ana prensibi olan tek Allah'a inanışın açıkça ifadesidir. Bu dua, «Şema Yisrail» diye başladığı için Şema duası olarak adlandırılmıştır. (5).

(1) Dua ancak son yıllarda Yahûdiliğe, İranlılar ve başka milletlerle temasları sonunda girmiştir (Hayrullah Örs, Mûsa ve Yahûdilik, İst. 1969, s. 309).

(2) Türkiye Hahambaşılığı, İbrani Din Bilgisi, İst. 1969, s. 25.

(3) İbrani Din Bilgisi, İst. 1969, s. 25.

(4) İbrani Din Bilgisi, İst. 1969, s. 25.

(5) İbrani Din Bilgisi, İst. 1969, s. 25.

4) Günlük Genel Bir Dua (6).

«Arz ve içindekilerin hepsi Allah'ındır. O, dünyayı denizlerin üzerinde kurdu.» (7). Bu dua belirli bir olaya tahsis edilmemiş, her zaman söylenebilir nitelikte bir duadır.

5) Sabah Duası

«Bizi emirleri ile temizleyen ve ellerimizi yıkamayı emreden kâinatın kralı Allah'ımız, sana hamdolsun.» (8)

6) Aynı Mânâda Bir Başka Dua

Allah'a hamd-ü senâ ve ismini ilân ediniz. Onun yaptıklarını milletlere tanıtınız. Onun şanını terennüm ediniz.» (9).

7) Dindarın Hergünkü Duası

Kurtuluşumuz için çok büyük boruyu, sürgünleri toplamak için aç bayrağını. Yoldan çıkanların kalmasın ümidi. Acı, Yahve, tanrımız Yaruşalim'e, kendi şehrine ve Siyon'a, şanının yuvasına ve Davut soyunun krallığına gönder artık adaletinin Mesihini (10).

II. MUKADDES GÜNLERDEKİ DUALAR

1) Cumartesi Duaları

a) Kidus, takdis manasına gelir. Cumartesi ve bayram günlerinde okunur. Bu suretle cumartesi ve bayram günlerinin mukadesliği ilan edilir.

b) Avdala, ayırma manasına gelir. Bu dua ile mukadde günlerin bitişi ilan edilir. (11).

(6) Uzun dualar Allah için her zaman makbul değildir. Allah, kısa fakat samimi bir duayı, uzun fakat samimi olmayan duaya tercih eder. Dualar : a) Tercihan sinagogta yapılmalıdır, b) Tercihan İbranice olmalıdır, İbrani Din Bilgisi, s. 24.

(7) A. Crehange, Liyre De Prières, Tel-Aviv, 1961, s. 191.

(8) A. Crehange, Liyre De Prières, Tel-Aviv, 1961, s. 3.

(9) Livre De Prières, s. 3.

(10) Musa ve Yahudilik, s. 431.

(11) İbrani Din Bilgisi, s. 28. Bu iki dua okunurken elde bir kadeh şarap bulunmalıdır. Kadeh, neşe ve saadet ümidinin sembolüdür. Gerek sinagog ve gerek evde bu dualar ayin sonunda okunur.

c) Cumartesi Duası

«Rabbim, sen nesilden nesile bizim melcemiz oldun. Bütün ebediliğinde sen kâdir-i mutlaksın.» (12).

2) Aynı Mânâda Bir Diğer Dua

Cumartesi başlaması gibi bitmesi de muayyen mersimle tesbit edilir. Evde aile reisi ışığa karşı döner ve şükran duasını okur. «Ateşten ışığı yaratan ebedî Tanrı, sana hamdolsun.» (13).

III. DUASI MAKBUL OLANLAR

1) İnayet Sahipleri

«Allah mübarek olsun, çünkü duamı geri çevirmedi ve inayetini benden esirgemedi.» (14).

2) Yoksul Kişiler

«Yoksulun duasına baktı ve onların duasını hor görmedi.» (15).

3) Salih Kişiler

«Rab kötülerden uzaktır. Fakat salihlerin duasını işitir.» (16).

4) Dürüst Kişiler

«Kötülerin kurbanı Rabbe mekruhtur. Fakat doğruların duası makbuldür.» (17)

5) Misafir Olanlar

«Duamı işit ya Rab ve feryadıma kulak ver, göz yaşlarıma susma; çünkü senin yanında bir garibim, bütün atalarım gibi bir misafirim.» (18).

6) Şükran Duasının Zaruri Olduğu Yerler

(12) Livre De Prières, s. 347.

(13) Livre De Prières, s. 412.

(14) Mezmurlar : 66, 20.

(15) Mezmurlar : 102, 17.

(16) Süleyman'ın Meseleleri : 15, 29.

(17) Süleyman'ın Meseleleri : 15, 8.

(18) Mezmurlar : 39, 12.

- a) Bir kimse denizde veya çölde uzun yolculuk yapar da sağ dönerse
- b) Hapisten kurtulursa,
- c) Ağır bir hastalıktan kalkarsa.
- ç) Kadın çocuk doğurursa. (19).

IV. DİNE GİRİŞLE İLGİLİ DUALAR

- 1) Çocukların Dine Girişi.
- «Bu oğul ilk çocuktur. Allah'ın şanı yüce olsun. Onu satın almayı emretti.» (20).

V. SÜNNET OLMA İLE İLGİLİ DUALAR

- 1) Sünnet Duası
- «Rabbimiz, kâinatın kralı olan Allah'ımız. Beni yaşatan ve beni bu güzel güne eriştiren Allah'a hamdolsun.» (21).
- 2) Aynı Manâda Bir Başka Dua
- «Hamdolsun sana ebedi olan Tanrımız, bu çocuğu Abraham'ın cemaatine katmayı bize emreden dünyanın hükümdarı.» (22)

VI. YEMEKLE İLGİLİ DUALAR

- 1) Yemekten Önce
- Yemekten önce eller yıkanır, Al Netilat Yadayim duası okunur.
- «Tanrım bütün ürünlerin, yaratıcısı sensin. Bunları bize verdiğin için sana sonsuz şükürler olsun.» (23).
- 2) Yemekten sonra

(19) Musa ve Yahudilik, s. 365.

(20) Livre De Prières, s. 663.

(21) Livre De Prières, s. 658.

(22) Musa ve Yahudilik, s. 36. Bu dua çocuk sünnet edildikten hemen sonra babası tarafından okunur.

Eller yıkanır, Allah'a teşekkür manâsına gelen Birkat Amazon duası okunur.

«İyiliğin ve merhametinle bütün dünyaya rızkını veren, yaratan Allah'ımız; hamd olsun sana. Bütün dünyaya rızkını veren yaratan, hamdolsun sana» (24).

3) Aynı Manâda Bir Başka Dua

«Sana hamdolsun ebedi Allah'ımız, kâinatın kralı, sen ki bizi besliyorsun. Bizi lütfunun eseri olarak besliyorsun, doyuruyorsun.» (25).

4) Meyva veya Meşrubat İçin Dua

«Tanrım, yediğimiz şu meyveyi, içtiğimiz şu meşrubatı bize veren sensin. Bütün bunlar için şükrederiz.» (26).

VII. UYKU İLE İLGİLİ DUALAR

1) Uykudan Önce

«Gözlerime uykuyu serpen, yaratan Allah'ımız, dünyanın kralı, hamdolsun sana. Rabbim. Uykuya dalarken ruhumla birlikte vücudumu da emanet ederim. Allah benimle oldukça hiç bir şeyden korkmam.» (27).

2) Uykudan Sonra

«Gözlerimden uykuyu koğan, yaratan Allah'ımız, dünyanın kralı hamdolsun sana. Rabbim bugün ve her gün, günden ve hatadan sakınmamı ihsan eyle.» (28).

VIII. HASTALIK ŞİFA VE ÖLÜMLE İLGİLİ DUALAR

1) Hasta İyileştiğinde

«Tanrım, beni tekrar sıhhate kavuşturduğun için sa-

(23) İbrani Din Bilgisi, s. 30.

(24) İbrani Din Bilgisi, s. 30.

(25) Livre De Prières, s. 609.

(26) Türkiye Hahambaşılığında Haham Avraham Palti'nin bize yazdığı 5 Ağustos 1970 tarihli mektubundan alınmıştır.

(27) İbrani Din Bilgisi, s. 31.

(28) İbrani Din Bilgisi, s. 31.

na hamdolsun. Beni hastalıklardan, dertlerden muhafaza buyur. Senin adına yalvarırım.» (29).

2) Tuvaletten Çıkılınca

«Tanrım, bize zahmet veren şeyleri bizden giderdin. Sana olan minnettarlığımızı arzederiz.» (30).

3) Felâketten Kurtulunca

«Rabbim, bu kazayı da senin lütfun ve merhametin sayesinde atlattım. Beni, görünen ve görülmeyen kaza ve felâketlerden koru Tanrım.» (31).

4) Elişa'nın Âma İçin Duası

Ve Elişa yalvarıp dedi : «Ya Rab, rica ederim; onun gözlerini aç da görsün! Rab da uşağın gözlerini açtı ve gördü ve işte Elişa'nın çevresinde dağ, ateş atları ve arabaları ile dolu idi.» (32).

5) Samuel'in (33) Ölmek İçin Dua Tavsiyesi

Ve bütün kavim Samuel'e dediler : «Kulların için senin Allah'ın Rabbe yalvar da ölmiyelim, çünkü bütün suçlarımızın üzerine kendimize kral istemek kötülüğünü de kattık.» (34).

6) Mezarlıkta

«Adaleti ile bizi yaratan, adaleti ile öldüren, adaleti ile bizi diriltecek olan kâinatın kralı olan Allah'ımıza hamdolsun.» (35).

(29) Avraham Palti'nin mektubundan alınmıştır.

(30) Tuvaletten çıkılınca okunan duayı bu kısma almamızın sebebi, bir nevi eziyet ve sıkıntıdan kurtulmaya vesile olduğu içindir.

(31) Avraham Palti'nin mektubundan alınmıştır.

(32) II. Krallar : 6, 17.

(33) İsrailin Büyük Nebilerinden.

(34) Samuel : 12, 19.

(35) Livre De Prières, s. 631.

IX. SIKINTI VE MEŞAKKÂTLERDEN KURTULMA İLE İLGİLİ DUALAR

1) Yunus'un Sıkıntı Karşısındaki Duası

Ve Yunus balığın karnından Allah'ı Rabbe dua etti ve dedi. «Sıkıntım içinden Rabbi çağırdım ve bana cevap verdi. Çünkü beni engine, denizlerin yüreğine attın ve beni seller sardı. Hep dalgaların ve mevclerin üzerimden geçti.» (36).

2) Ezra'nın (37) Kavmin Kurtuluşu İçin Duası

Ve Ezra Allah'ın evinin önünde ağlayarak yere atılıp dua ve ikrar eylerken İsrail'den çok büyük bir cemaat erkekler ve kadınlar ve çocuklar yanına toplandılar, çünkü kavim büyük ağlayışla ağlıyordu (38).

X. FENALIK VE ŞERDEN KORUNMA İLE İLGİLİ DUALAR

1) Kötülükten Korunmak İçin

Ya Rab, ağzıma bekçi koy, dudakların kapısını koru. Yüreğimi kötü şeylere meylettirme, fesat işleyen adamlarla kötü işler etmiyeyim (39).

2) Peygamber Habakkuk'un (40) Korku İçin Duası

Peygamber Habakkuk'un duası, Şigyonot üzere Yarab, senin haberini işittim ve korktum, Yarab yılların ortasında kendi işini canlandır, yılların ortasında onu bildir, öfke içinde merhameti an (41).

3) Musa'nın Kavminin Helâki Karşısındaki Duası

Ve Rabbe yalvarıp dedim : «Yarab, Yehova, büyük-

(36) Yunus : 2, 1-4.

(37) Yahudi kâhin ve din bilgini. M. Ö. 458 de Yahudileri Babilden Yerusâlim'e getirmiştir.

(38) Ezra : 10, 1.

(39) Mezmurlar : 141, 3-4.

(40) İsrailin on iki küçük nebisinden biri.

(41) Habakkuk : 3, 1-2.

lüğünle kurtardığın kudreti elle Mısırdan çıkardığın kavmini ve mirasını helâk etme (42).

XI. YAĞMURLA (43) İLGİLİ DUALAR

1) Yağmurdan Önce

Ey Tanrım, ekinlerimiz, hayvanlarımız ve çocuklarımızın yaşaması için yağmur ver (44).

2) Yağıktan Sonra

Tanrım, sana şükrederiz. Bizi, ekinlerimizi ve çocuklarımızı ölümden kurtaran suyu verdin (45).

3) Tehlikesinden Korunmak İçin

Tanrım, bizi bu yağan yağmurun şerrinden, tehlikesinden sen koru. Bu yağmuru bize faydalı kıl (46).

XII. YOLCULUKLA İLGİLİ DUALAR

1) Seyahat İçin

Ey Allah'ım, beni selâmet içinde yolculuk ettirmek, beni bütün düşman pusularından korumak, senin rızana muvafık olsun (47).

XIII. AF VE MERHAMETLE İLGİLİ DUALAR

1) İsrail Kavminin Suçtan Sonraki Duası

Kavmim İsrail sana karşı suç ettikleri için, tekrar sana dönüp ismini ikrar ederlerse, o zaman gökte işit ve kavmim İsrailin suçunu bağışla ve babalarına verdiğin diyara onları tekrar getir (48).

(42) Tesniye : 9, 26.

(43) Şemini Hag Atseret günü bu mevsimde yağacak olan yağmurların faydalı olması için Allah'a dua edilir (İbrani Din Bilgisi, s. 41).

(44) Avraham Paltî'nin mektubundan alınmıştır.

(45) Avraham Paltî'nin mektubundan alınmıştır.

(46) Avraham Paltî'nin mektubundan alınmıştır.

(47) Livre De Prières, s. 673.

(48) I. Krallar, 8, 33-34.

XIV. HAMD VE ŞÜKÜRLE İLGİLİ DUALAR

1) Boruh İlâhisi

Hamdedin Tanrı'ya, adı yüce olana hamdedin, evet, Tanrı'ya hamdedin. Adı yüce olana. Bugün de sonsuzluğa kadar da (49).

2) Daniel(in) (50) Şükür Duası

Ve Daniel yazının imza olunduğunu öğrenince önceleri yaptığı gibi günde üç defa diz çöktü ve dua etti. O zaman bu adamlar bir araya üşüştüler ve Daniel'i Allah'ın önünde dua etmekte ve yalvarmakta buldular (51).

XV. ALLAH'I ULULAMAKLA İLGİLİ DUALAR

1) Hizkiya'nın (52) Allah'ı Tâzim Duası

Ve Hizkiya Rabbin önünde yalvarıp dedi : «Ey Kerubiler, üstünde oturan İsrail'in Allah'ı, gökleri ve yeri sen yarattın (53).

XVI. GENEL DUALAR

Bu kısımda daha çok herhangi bir şartla bağlı olmayan dualar yer almaktadır. Bu dualar da şunlardır.

1) Taleth (54) Alınırken

Sana hamdolsun, Rabbımız. Sen ki bizi emirlerinle teyit ettin. Tsitsiz'le giyinmeyi emrettin (55).

2) Yaşanılan Memleket İçin

(49) Musa ve Yahudilik, s. 405.

(50) Babil sürgünlüğü nebilere sonuncusu.

(51) Daniel : 6-10-11.

(52) Hizkiya olarak da söylenmektedir. Yahuda kralıdır (M. Ö. 725-697).

(53) II. Krallar : 19, 15.

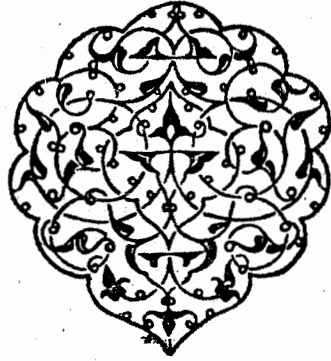
(54) Talet, (Tallit) Yahûdilerde Dua Örtüsü.

(55) Livre De Prières, s. 5.

Yaşadığımız memleketin iyiliği için çalışınız ve onun selâmeti için Allah'a dua ediniz. Bu yaşadığımız memleketi bize sevdire Tanrım (56).

3) Gök Gürlediğinde

Tanrım, bizi korkutan bu gürültüyü izale et. Bize eski cesaretimizi kazandır. Doğacak felâketlerden de bizi mâsûn eyle. Bize emniyet ve güven ver (57).

(56) Bu dua Yermiya Peygamberindir (İbrani Din Bilgisi, s. 48).

(57) Avraham Palti'nin mektubundan alınmıştır.

II. B Ö L Ü M

H İ R İ S T İ Y A N L I K

I. DUADA UYULACAK ESASLAR

Dua, her üç Semâvî Dinde de Allah'a yaklaşma ve kul-luk görevi için bir vasıtaadır.

Hristiyanlıkta dua yapılırken riayet edilmesi ve sakınılması gereken durumları kendi kaynaklarına göre şöylece tesbit edebiliriz :

1) Boş Tekrarların Yasaklanması

«Dua ederken putperestlerin ettiği gibi boş tekrarlar yapmayın, çünkü babanız nelere ihtiyacınız olduğunu siz ondan dilemeden önce bilir.» (1)

2) Diz Çökme Tavsiyesi

«Gelin secde edelim ve eğilelim; Çünkü O Allah'ımızdır ve biz kendi otlagının kavmi ve elinin altındaki koyunlarıyız.» (2).

3) Duada İkiyüzlülüğten Sakınma

«Dua ettiğiniz zaman da ikiyüzlüler gibi olmayın. Doğrusu size derim, onlar karşılıklarını aldılar.» (3).

4) Gizli Yerlerde Dua Etme Tavsiyesi

«Fakat sen dua ettiğin zaman kendi iç odana gir ve kapını kapayarak gizlide olan Baba'na dua et, gizlide gören Baban sana ödeyecektir.» (4).

(1) Matta : 6, 7-8.

(2) Mazmurlar : 95, 6-7.

(3) Matta : 6,5.

(4) Matta : 6,6.

5) Kadının Duadaki Kıyafeti

«Fakat başı örtüsüz olarak dua eden, yahut peygamberlik eden her kadın, başını küçük düşürür, çünkü traş edilmiş olmakla bir ve aynı şeydir.» (5). Bu cümlede, kadının dua esnasındaki kıyafeti üzerinde durulmuştur. Bu şekildeki yasak günümüzde de câridir. Birçok hristiyan memleketlerinde kadınların açık saçık kiliseye girmeleri yasaklanmıştır.

İncil'in bir diğer yerinde (6) da aynı konuya temastan şöyle denmektedir :

«Siz kendi nefsinizde hükmedin, kadının örtüsüz Allah'a dua etmesi yakışır mı?

6) Genel Olarak Kilisece Resmi Duâlar

Rahipler kilise namına gece gündüz yedi defa dua okurlar. Bu dualar esas Aziz Üçlüğün onuruna söylenen nakaratlı mezarlıklar ve ilâhilerden ibarettir. Onlar, başlıca âyine ait devirler ve yortulara göre, kutsal kitapların Aziz İncil'in ve Azizlerin hayatlarına ait fıkraları ihtiva eder.

Gece yarısından sonra yapılan Matin (şafak) ve Lod (öğüş) duaları vardır. Gündüzün ise eski Romalıların gün bölümlerine göre, her üç saatte dua yapılır. Meselâ birinci (tan), üçüncü (sabah), altıncı (öğle), dokuzuncu (ikindi) denilen kısa dualardır. Güneş batarken (akşam), Vêpres duasından sonra «Son» (Complies) resmî dua yapılır (7).

II. Hz. İSA'NIN DUA İÇİN TAVSİYELERİ

1) Erkeklerin Uyacağı Şartlar

(5) I. Korintoslulara : 11,5.

(6) I. Korintoslulara : 11, 13.

(7) Joseph Descuffi, Dua Kitabı, İzmir, 1960, s. 26. Ayrıca, İngiliz Anglikan mezhebi âyinlerinde kullanılan dualar için bkz, Kitab-ı Duâ-i İcrâ-i esrar-ı Mukaddes, Almanya, 1843.

«İmdi isterim ki, erkekler her yerde tahir eller kaldı-
rarak gazapsız ve niyazsız dua etsinler.» (8).

2) Daima Dua Etmek İçin

«Ve daima dua etmeleri ve hiç usanmamaları lâzım olduğuna dair İsa onlara bir mesaj söyleyip dedi.» (9).

3) Aynı Mânâda Bir Diğer Tavsiye

«Durmadan dua edin.» (10)

4) Duaya İman Gerektiği

«Bunun için size derim, dua edip dilediğiniz her şeyi almış olduğumuza iman edin ve size olacaktır.» (11).

5) Duada Takınılacak Tavr

«Ve duaya durduğunuz zaman kimseye karşı bir şeyiniz varsa ona bağışlayın ki göklerde olan Babanız da size suçlarınızı bağışlasın.» (12).

6) Duada Uyanık Durmak

«Sakının, uyanık durun, dua edin. Zira o vakit ne zamandır bilmezsiniz.» (13).

7) Duada Ne Söyleneceği

Ve İsa onlara dedi : «Dua ettiğiniz zaman deyin, ey, Baba, ismin mukaddes olsun. Melekûtun gelsin.» (14).

8) İsa'nın Dua İçin Dağa Çıkışı

a) «Ve İsa şakirtleri hemen kayığa bindirmeye ve halkı salıverinceye kadar kendinden önce karşı yakaya geçmeye zorladı. Ve halkı salıverdikten sonra, dua etmek için dağa ayrıca çıktı, akşam olunca orada yalnız başına idi.» (15).

(8) I. Timeteosa : 2,8.

(9) Luka : 18, 1.

(10) I. Selâniklilere : 5, 17.

(11) Markos : 11, 24.

(12) Markos : 11, 25.

(13) Markos : 13, 33.

(14) Luka : 11, 2.

(15) Matta : 14, 22-24.

b) Aynı Mânâda Bir Diğer Dua

«Ve vaki oldu ik o günlerde İsa, dua etmek için dağa çıktı. Bütün geceyi Allah'a dua ile getirdi.» (16)

9) İsa Dua Ederken Şakirtlerinin Yanına Gelmesi

«Ve vaki oldu ki İsa yalnız başına dua ederken şakirtleri yanında idi; onlara sorup dedi : «Halkın dediğine göre ben kimim?» (17).

10) İsa'nın Issız Yerde Dua Etmesi

«Sabahleyin gün doğmadan çok evvel İsa kalktı, çıkıp ıssız yere gitti orada dua etti.» (18).

III. GÜNLÜK DUALAR

a) SABAH DUALARI

1) Allah'ın Hakikat Olduğu İçin

«Ey Allah'ım, sen bir hakikatsin, ne aldanır, ne de aldatırsın. Sen vadettin sözlerine sadıksın. İsus Hristos'un değerleri sayesinde eğer emirlerini tutarsam, bana bu dünyada lütfunu, öbür dünyada sonsuz hayatı vereceğini emin olarak beklemekteyiz.» (19).

2) Yeni Gün İçin

«Allah'ım, binlerce şükür sana, şu yeni doğan gün sevinç ve neşesiyle pırlıl pırlıl haliyle hediye bize.» (20)

3) İsa'ya Teşekkür İçin

«Bütün felâket ve tehlikelerden senin sevgili oğlun ilâhî babamız Allah İsa'ya teşekkür ederiz.» (21).

(16) Luka : 6,12.

(17) Luka : 9, 18.

(18) Markos : 1, 35.

(19) Joseph Decuffi, Dini Ayin Kitabı, İzmir, 1961, s. 7.

(20) Mary Alice Jones, Duayı Öğrenme Yolunda, (ter. Sofi Huri), İst. 1953, s. 10.

(21) Walter Nigg, Gebete der Christenheit, München, 1965, s. 8. Bu dua Martin Luther'e aittir.

4) Allah'ı Sevmek İçin

«Ey Allah'ım, sana tapınır, bütün yüreğimle seni se verim. Beni yarattığın, Hristiyan yaptığın ve geceleyin koruduğun için sana teşekkür ederim.» (22).

5) Allah Ve İsa'ya Şeref İçin

«Pederin ve oğlunun ve aziz ruhun ismine âmin. Pedere, okula ve aziz ruha şan ve şeref başlangıçta olduğu gibi şimdi ve sonuna kadar olsun.» (23).

b) AKŞAM DUALARI

1) Haça Çivilenen İsa İçin

«Ey etleri haça çivilenip kanı üstünde donuncaya kadar kalan, ölümün için ölmeği isteriz. Ey Tanrı senin çivilediğin çivilenlerle bizi kurtarmanı dileriz.» (24).

2) Allah Nezdinde Olmak İçin

«Gün battı. Akşam olacak Rabbim bizimle birlikte ol. Bizim yanımızda ve kilisende kal.» (25).

3) Kurtariş Sevinçi İçin

«Sen ki mevcudiyetini özleyenlerin ve lütfunu alçak alçak gönüllülükle arayanların yüreklerinde kalmayı seçtin. Bize kurtarişinin sevincini bahşet. Rabbimiz İsa Mesih'teki sevgin aşkına dua ederiz. Amin.» (26).

4) Hz. Meryem'in Kurtarıcılığı İçin

«Ey aziz Allah'ın annesi. Senin koruyuculuğuna sığınırız. İhtiyaçlarımızı, ricalarımızı reddetme ve her nevi tehlikelerden bizi kurtar. Ey şanlı, şerefli aziz bâkire Meryem.» (27).

(22) Joseph Descuffi, Hristiyan Dini, İzmir, 1963, s. 275. Bu dua haç işareti çekilerek okunacaktır.

(23) Dini Ayin Kitabı, s. 7. Bu dua Katoliklerindir.

(24) Esmâî, Hülâsatü'l-Kelâm fi tercihi-din'i-İslâm, Mısır, 1318, s. 64. Bu dua Hristiyanların akşam saat 18.00 de okudukları duadır.

(25) Gebete der Christenheit, s. 22. Bu dua, Wilhelm Löher'e aittir.

(26) Redhaus Yayınevi, İbadet Örnekleri, İst. 1968, s. 9.

(27) Dua Kitabı, s. 25.

c) GÜNDÜZ İŞE BAŞLAMADAN ÖNCEKİ DUALAR

1) İşe Başlamadan Önce

«Ey Allah'ım, sana şan ve şeerfin için ismimi sunarım. Sen onu kutla.» (28).

2) Gün Başlarken

«Bizi koruyup tutan, büyük Allah'ımız, bizi koru gün boyunca günahattan, kötülükten.» (29).

3) Başkalarına Yardım İçin

«Bu gün yardımınla, Allah'ımın, ne yapmam gerekirse onu yapayım. Başkalarına yardıma çalışayım. Acele işlere koşsun ayaklarım.» (30).

4) Yapılan İşlerde Şevk Vermesi İçin

«Allah'ım, bugün yaptığımız bütün işlerde yeni neşe ve zevk bulmamıza yardım et. Amin.» (31).

5) Güç İşler İçin

«Güzel Allah'ım bugün yapılacak güç işlerim var, şevkim kırılmasın, yardımcım ol.» (32).

«Sen ey dünyanın nuru. Hayatımız boyunca rastladığımız güçlüklerde senin nurunun ışığı üzerimizden eksilmesin. İsmiyle yalvarırız, amin.» (33).

«Ey Babamız, İsa'nın çarmıha gerilmesi için bağırarak ve onun muhalifi olmak istemiyoruz. Karşılaştığımız güçlükler onun öğrettiği hakikatlerle hal olsun. Onun ismiyle dileriz, amin.» (34).

6) Günlük Faaliyetlerde Muvaffak Olmak İçin

«Ey Rabbimiz, kalbimizin efendisi ve kralı olduğunu

(28) Hristiyan Dini, s. 274.

(29) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 9.

(30) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 10.

(31) Bill-Bernard Martin, Dua Edelim, (ter. Güler Özoğuz), İst. tarihsiz, s. 26.

(32) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 9.

(33) J Manning Potts, Yukarı Oda, İst. 1956, s. 50.

(34) Yukarı Oda, s. 21.

anlayarak sana karşı hürmetkâr olmamıza yardım et. İsmiyle dua ederiz, amin.» (35).

7) Hakkı Tutmak İçin

«Ellerim temiz, özüm temiz, sözüm temiz olsun, güzel Allah'ım. Güç olsa da, kolay olsa da haksızlığa hiç boyun eğmiyeyim.» (36).

8) Günlük İşlerin Bereki İçin

«Ey Babamız, İsa gibi yaşamamız için inançlarımızda kuvvet ihsan et. Başkalarının hayatında iyi tesir bırakmamız için İsa Mesih'in ismi ile yalvarırız, amin.» (37).

9) Günlük İhtiyaçlarımız İçin

«Allah'ım, ne için dua etmemiz lâzımsa onu bilmemize ve hakkımızda ne hayırlı ise onu istememize yardım et, amin.» (38).

IV. MUKADDES GÜNLERDEKİ DUALAR

Müslümanlar için Cuma, Museviler için Cumartesi ne ise Hristiyanlar için de Pazar odur ve haftalık ibadet de o gün yapılır. Pazar günü dünyevi işlerle meşgul olunmaz. Vaftiz ve diğer ruhâni merasimler Pazar günü icra edilir. Nikâh bile dünyevi bir akid olması hasabıyla Pazar günü yapılmaz. Kısaca Pazar Duaları şunlardır :

1) Allah'a Sevinçle Dua Etmek İçin

«Ey bütün dünya, meserretle Rabbe niâda edin. Onun kavmiyiz ve otlagının koyunlarıyız.» (39).

2) Huzurundan Koğmaması İçin

«Ya Rab, bende temiz yürek yarat ve içimde doğruluk ruhunu tazele. Bende kurtuluşunun sevincini tazele ve arzulu bir ruh ile bana destek ol» (40).

(35) Yukarı Oda, s. 27.

(36) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 31.

(37) Yukarı Oda, s. 23.

(38) Dua Edelim, s. 15.

(39) Mezmurlar : 100, 1-3.

(40) İbadet Örnekleri, s. 6.

3) Noel (41) Duası

«Ey Allah'ım, sen ki bu kutsal gecede hakiki nurunu seçtin, sana yalvarırız, yerde gördüğümüz parlak nuruna, gökte de sevinçle kavuşalım. O ki seninle ebediyyen yaşar ve hükmeder» (42).

4) Paskalya (43) Duası

«Ey Allah'ım, sen ki kendi oğlun efendimiz İsus Hristos'un kıymetiyle dünyayı sevindirdin. Sana yalvarırız, Onun annesi bakire Meryem'in sayesinde biz ebedi saadetine nail olalım. Efendimiz Hristos'un vasıtası ile, âmin» (44).

V. YEMEKLİ İLGİLİ DUALAR

1) Yemekten Önceki Dua

«Ey Allah'ım, besin verdiğin için sana teşekkür ederim ve göksel ziyafette beni kabul etmeni rica ederim» (45).

(41) Noel, Hristiyanların Hz. İsa'nın doğum yıldönümü olarak kutladıkları gündür. Bu günü Katolikler, Protestanlar 25 Aralıkta, Ortodokslar, 6 Ocakta kutlarlar, bu ayrılık, takvim farkından ileri gelir. Noel Yortusunda hristiyanlar arasında bir çam ağacını, çam dalını mumlarla çeşitli süslerle donatmak âdet olmuştur. Ayrıca, o gün çocuklara hediyeleri Noel Baba'nın getirdiğine inanırlar. Noel Baba'nın çeşitli efsaneleri vardır. Bunlardan birine göre Noel Baba, Hristiyanlığın ilk çağlarında Batı Anadolu'da yaşamış Saint Nicholas (Aya Nikola) adında bir adamdır. Aya Nikola iyiliksever bir adamdı, herkese hediye verirdi. Noel'de hediye vermek ondan kalmış derler. (Hayat Ansiklopedisi, İst. tarihsiz, V, 2467).

(42) Dinî Ayin Kitabı, s. 88.

(43) Paskalya, Hz. İsa'nın tekrar dirildiğine inanılan günün yıldönümünde hristiyanların kutladıkları yortu. Hristiyanların inancına göre Hz. İsa'nın öldükten sonra yeniden dirildiği gündür. Her yıl 22 Martla 25 Nisan arasındaki günlerden ilk Pazar günü kutlanır. Paskalya kelimesi İbrani-ce'de geçiş anlamına gelen (Pesak) tan gelir. Müseviler de buna benzer dinî bir bayram yaparlar. Mısır'dan Filistin'e geçişlerinin yıldönümünü kutlardı. Hristiyan mezhepleri arasında değişik günlerde teâit edilir (Hayat Ansk., V, 2605).

(44) Dua Kitabı, s. 98. Bir diğer Paskalya Duası için bkz. Yukarı Oda, s. 63.

(45) Hristiyan Dinî, s. 274.

2) Sofra Duası

«Sevgili Baba'mız, bu yemek için şükranlarımızı kabul et. Dünyadaki bütün insanları takdis et. Hizmetinde kullan, âmin» (46).

3) Yemekten Sonraki Dua

«Ey Allah'ım, gıda verdiğin için sana şükürler ederim ve göksel ziyafette beni kabul etmeğe rica ederim» (47).

VI. UYKU İLE İLGİLİ DUALAR

1) Uykudan Önceki Dua

«Güzel Tanrım, uyku vakti gelince sana sığınıyorum. Bütün gece senin uyumadığını ve beni koruduğunu düşünmek içime rahatlık veriyor» (48).

2) Uyanınca Yapılan Dua

«Güzel Allah'ım, sabahla gözümü açınca düşüncem sen oldun her şeyden önce. Sessiz gecenin karanlığında sen rahat verdin bana» (49).

VII. EVLENME İLE İLGİLİ DUALAR

1) Karı - Kocanın Vefalı Olması İçin

«Ey Allah'ım, senin namına takdis ettiğimiz bu yüzüğü şimdi sen de takdis et ki onu taşıyan karı, kocasına karşı namus ve vefayı tutsun. Efendimiz İsus Hristos'un sayesinde, âmin» (50).

2) Evliliği Mübarek Kılması İçin

«Rab seni mübarek kılsın ve seni korusun. Rab sana doğru yüzünü kaldırsın ve sana selâmet versin, âmin» (51).

VIII. CENAZE TÖRENİ İLE İLGİLİ DUALAR

1) Allah'ın Huzurunda Korunmak İçin

(46) Yukarı Oda, s. 64.

(47) Dua Kitabı, s. 16.

(48) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 62.

(49) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 9.

(50) Joseph Descuffi, Roma İbadet Usulü, İzmir, 1960, s. 88.

(51) İbadet Örnekleri, s. 31.

«Ey sen, sonsuz iyilik kaynağı, hepimizi ayrı ayrı düşünürsün. Çünkü sen bizi senin için yarattın ve bizim yüreklerimiz sende rahata kavuşmadıkça huzura eremez» (52).

2) Kurtuluş Vâdi İçin

«Ya Rab, yaptıklarımızı ve başımıza gelen her olayı senden biliriz. Ölümün sırrı ile yüz yüze geldiğimiz bu anda her birimize kurtuluş vadini hatırlat» (53).

3) Mezar Başında

«Ey her şeye kâdir merhametli Babamız, bütün kullarının ruhunu sen kabul edersin. Bu kutsal inanç ile bu kullunun vücudunu toprağa, fakat ruhunu sana emanet ediyoruz, âmin» (54).

4) Kabrin Takdisi İçin

«Ey Allah'ım, merhametce ruhlara rahat verirsin. Bu yerde gömülen vücutların ruhlarının bütün günahlarını affet ki, onlar senin ile azizlerin ebedi bahtiyarlığına nail olsun. Efendimiz Hristos'un sayesinde» (55).

IX. YAĞMURLA İLGİLİ DUALAR

1) Yağmuru Bağışlaması İçin

«Ey Allah'ım, sende yaşayan, uygun yağmur bağışla. Ey kâdir Allah, bize bütün fenalıklara karşı senin himâ-yeni bağışla» (56).

X. HAÇLA (57) İLGİLİ DUALAR

1) Haçlanmış İsus Önündeki Dua

«Ey merhametli ve ziyadesiyle tatlı İsus'um. Yüreği-

(52) İbadet Örnekleri, s. 33.

(53) İbadet Örnekleri, s. 35.

(54) İbadet Örnekleri, s. 35.

(55) Roma İbadet Usulü, s. 82.

(56) Roma İbadet Usulü, s. 109.

(57) Haç, haç işareti, eskiden bir zulüm ve işkence timsali idi, çünkü eski

me ümit için kuvvetli bir iradeyi bana bağışla. Bütün yürekten ve şiddetli gam ve keder ile senin beş yaranı ruhum ile müşahade ve fikrim ile mülâhaza ederim...» (58).

2) Haç Yolunda Her Menzilde Okunan Dua

«Ey İsus Hristos, sana ibadet ve şükür ederiz. Zira aziz haçın ile dünyayı kurtardın» (59).

3) Hz. İsa'nın Son Duası

«Ey peder, insanlar için sonsuz hayat gerçek Allah seni ve gönderdiğin beni İsus'u bilenlerindir. Onları koru» (60).

XI. KURBANLA İLGİLİ DUALAR

1) Kurban Sunma Duası

«Ey Allah'ım, sana yalvarırız. İstedığın safi tesirlerini bizlere duyursun ve kurtuluşumuzun eserini tamamlasın» (61).

2) Mukaddes Kurban İçin Pişmanlık Duası

«Ey aziz üçlük, üç şahısta bir Allah, efendimiz İsus'un kurbanı tekrarını senin ebedi haşmetine sunarım ve itimatla senin sonsuz merhametinden onun değerli meyvelerinden fayda görmeği yalvarırım» (62).

zamanlarda büyük câniler haça gerilmeğe mahkûm edilir ve onun üzerinde müthiş ızdırap çekmek suretiyle idam edilirdi. Fakat İsus Hristos haça mihlandıktan sonra bu zulüm vasıtası bir nişâne oldu ve bu gün Hristiyan milletlerinin şanlı ve ünlü zafer sancağıdır. Alenen haç işareti çıkarmakla Hristiyan olduğu ve dinin iki büyük sırrı olan Allah'ın birlik ve üçlük sırrına ve İsus'un insan olup, ızdırap çektiğine ve öldüğüne iman edildiği dile getirilir (P. Jorj, İlk Tenavül ve Dini Öğretim, İst. 1964, s. 25).

(58) Dua Kitabı, s. 24. Katolik inancına göre haç önünde bu duayı söyleyip, Papa hazretleri niyetine dua eden tekmil bağışlamayı kazanır.

(59) Dua Kitabı, s. 65.

(60) Hristiyan Dini s. 1. Aynı manayı ifade eden bir diğer dua için bkz. İbadet Örnekleri, s. 5.

(61) Dini Ayin Kitabı, s. 84.

(62) Dua Kitabı, s. 41.

3) Adak Sunma Duası

«Ey Allah'ım, sunulan adaklarımızı kutsayıp, bizi suçlarımızın lekelerinden arıt» (63).

4) Takdime (64) Sunma Duası

«Ben de temiz bir yürek yarat, ey Allah, tazele içimdeki doğru ruhu. Beni koğma huzurundan ve kutsal ruhunu alma benden. Bana kurtuluşunun sevincini geri ver ve arzu dolu bir ruh ile bana destek ol» (65).

5) Allah'a Lâayık Kurban Olmak İçin

«Ey Allah'ımız, bize canlı ve yeni bir yolu, Rabbimiz İsa Mesih'i ihsan ettin. Burda toplanan bizler lutfunla etmekten ve şaraptan alalım ki, sence kabule lâayık kutsal ve canlı kurbanlar olalım» (66).

6) Takdime Kabülü İçin

«Ey aziz üçlük, takdimelerimizi kabul etmeni yalvarırız. Efendimiz İsus Hristos'un ve bütün azizlerin şerefine, onlara sunarız. Tâ şefaathçilerimizi bulsunlar. Efendimiz İsus Hristos sayesinde, âmin» (67).

XII. TANRI YAKINLIĞI, RIZASI VE İYİ KULLUKLA İLGİLİ DUALAR

1) Allah ile Konuşmak İçin

«Ey aziz Baba'mız, dua sayesinde seninle konuşmak nimeti için sana müteşekkiriz. Bize aşağıdaki gibi dua etmeği öğreten İsa adına duacıyız, ey göklerde olan babamız, âmin» (68).

2) Varlığından Haberdar Olmak İçin

(63) Dini Ayın Kitabı, s. 117.

(64) Takdime, bir başka deyişle sunma demektir. Muayyen ibadetler ve kurbanların takdiminde yapılan dualar bu meyanda zikredilebilir. Takdime büyükçe sunulan armağan, sungu sözleri ile de ifade edilmektedir.

(65) İbadet Örnekleri, s. 14.

(66) İbadet Örnekleri, s. 19.

(67) Dua Kitabı, s. 48.

(68) Yukarı Oda, s. 31.

«Ey Allah Baba'mız, İsa vasıtası ile senin nimetlerine değerleri arasında ve içimizde olan varlığından haberdar olmamıza yardım et, âmin» (69).

3) Yakınlığını Temin İçin

«Batan günün ışıkları sönüp de gök yüzü pırıl pırıl yıldızlarla donanırken Allah'ım, senin yakınlığını duyayım» (70).

4) İsteddiği Yolu Seçmek İçin

«Ey gökte olan Baba'mız, Oğlunun hac üzerinde ölme dahi itaatli olduğundan sana şükran sunarız. Yol çattallandığında senin istediğin yolu seçmemize yardım et. Kurtarıcınız ismi ile, âmin» (71).

5) Şakirt Olmak İçin

«Ey Rab Allah, neye mal olursa olsun, sana şakirt olmağı bize öğret. İsa'nın adına yalvarırız, âmin» (72).

6) İtaatkar Kul Olmak İçin

«Aziz gökte olan Baba'mız, her şeyde sana itaatkar olmağa muktedir kılman için dua ediyoruz. İsa'nın ismiyle dileriz. âmin» (73).

7) Kelâmındaki Hâkimiyetine İtaat İçin

«Ey Rabbimiz, arzularını Kitab-ı Mukaddes'le bize bildirdiğin ve onun vasıtası ile hayatı tanıttığın için sana minnettarız. Rab İsa Mesih'in adına duacıyız, âmin» (74).

8) İradesini Yerine Getirmek İçin

«Ey Baba'mız, seni hayatımızın kralı ve hâkimi yapmamıza yardım et. Bütün yaptığımız ve söylediğimiz şeyler senin izzet ve şerefine için olsun. İsa'nın adı ile rica ederiz. âmin» (75).

(69) Yukarı Oda, s. 25.

(70) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 9.

(71) Yukarı Oda, s. 25.

(72) Yukarı Oda, s. 26.

(73) Yukarı Oda, s. 9.

(74) Yukarı Oda, s. 35.

(75) Yukarı Oda, s. 30.

9) İsa'ya İman İçin

«Ey Baba'mız, dünyayı öyle sevdin ki biricik oğlunu verdin, Ey Allah'ım, sevgi ve imanla isminin izzet ve şerefi için, oğluna iman etmemize yardım et. Kurtarıcımız uğruna yalvarırız, âmin» (76).

10) İsa'nın Kalpte Yaşaması İçin

«Ey İsa Mesih, kalbimde senin için yer var Senin sevgin ve arkadaşlığından hiç bir şeyin beni ayırmamasına yardım et, âmin» (77).

11) İsa Sayesinde Allah Yolunu Bulmak İçin

«Ey Allah'ımız, sevgili oğlun İsa Mesih'in sayesinde senin yolunu bulduğumuzdan müteşekkirimiz. Başka insanlara da kurtuluş yolunu göstermekte bize yardım et, âmin» (78).

12) İsa'nın Sadık Mü'minleri Olmak İçin

«Ey Baba'mız, oğlun olan İsa Mesih'in vermiş olduğu sıfalar için teşekkür ederiz. İnsanlar için kendi hayatını bile vermekten haz duyduğunu gösteren örneğe minnettarız. Onun sadık mü'minleri olmamıza yardım et. İsa'nın adı ile, âmin» (79).

13) Allah Rızasını Kazanmak İçin

«Rabbim ve Allah'ım, benden sana muhalefet eden ne varsa hepsini çek al. Senin istediğin her şeyi de bana ver. Beni her şeyden çok kendime mal et» (80).

14) Allah'ın Dilediği Gibi Olması İçin

«Biraz ileri gitti, yere kapanıp, «Ey Baba, eğer mümkünse bu kâse benden geçsin, fakat benim istediğim gibi değil, senin istediğin gibi olsun» diye dua etti» (81).

(76) Yukarı Oda, s. 49.

(77) Yukarı Oda, s. 53. Ayin mânâya yakın bir dua için bkz. a. g. e. s. 55.

(78) Yukarı Oda, s. 8.

(79) Yukarı Oda, s. 32.

(80) Gebete der Christenheit, s. 55. Bu dua, Niklaus von der Flüge'ye aittir.

(81) Matta, 26, 39. Mânâ bakımından çok yakın bir dua için bkz. Luka: 22, 42

15) Rab İsa'ya Benzemek İçin

«Ey beni yaratan Allah, rühen İsa'ya benzeyeceğim ve hayatı aynı maksatla göreceğim. İçimde O'nun rûhunu ilham et. Hepimiz ilâhi yardım için O'na gelelim. Kurtarıcımızın uğruna duacıyız, âmin» (82).

XIII. İNANÇLA İLGİLİ DUALAR

1) İmanın Artması İçin

«Ey Allah Baba'mız, bizim imanımızı arttır. Hayatımızı müsbet yap. Sayesinde ebedi hayata kavuştuğumuz İsa Mesih'in adı ile, âmin» (83).

2) İnancı Kaybetmemek İçin

«Ey Baba'mız, imansızlık sebebi ile seni kaybetmemek için bize yardım et. Sana yeni gayretle hizmet etmek için imanımızı arttır. Kurtarıcımızın uğruna, âmin» (84).

3) Görme ve İnanma Gücü Vermesi İçin

«Allah'ım, yarattığın şahaneliğini görmek için göz, seninle her şeyin mümkün olduğunu anlatmak için bize inanç ver, âmin» (85).

4) İmanı Kuvvetlendirmek İçin

«Ey Allah'ımız, İsa Mesih'i bize gönderdiğin için sana şükrederiz. Ruhumuzla imanımızı kuvvetlendir, sevgimizi arttır. Bu şükranlarımızı kabul et, âmin» (86).

5) Dinî Yaşayışta Cesaret ve İman Vermesi İçin

«Ey gökte olan Baba'mız, bizim için oğlun İsa Mesih'i yol, hakikat ve hayat olmağa gönderdin. Bize cesaret ve iman ver. O'nun ismi ile dua ederiz» (87).

(82) Yukarı Oda, s. 27.

(83) Yukarı Oda, s. 11.

(84) Yukarı Oda, s. 36.

(85) Dua Edelim, s. 59.

(86) İbadet Örnekleri, s. 20. Kuvvetli iman vermesi yolunda iyi bir dua örneği için bkz. Gebete der Christenheit, s. 64.

(87) Yukarı Oda, s. 15.

6) Doğru Yola Dönüş İçin

«Ey mukaddes ruh, biz dünyadan gelip geçmeden hakkını affet ve iyi iman ile doğru yola dönüşü nasip et. Bizi sözlerinin ciddiyeti içinde tazim ettir» (88).

XIV. TAKDİS (89) DUALARI

1) Kulların Takdisi İçin

«Ey lütufkâr Allah Baba'mız, bütün ümidimiz Rabbiniz Oğlunun kurtarıcı sevgisidir. Bize iradeni öğret ve Rabbiniz İsa Mesih vasıtası ile ona göre hareket etmemiz için bize kuvvet ver, âmin» (90).

2) Evlerin Takdisi İçin

«Ey aziz Allah, kâdir Peder, bu oturanları muhafaza, yardım, himaye, ziyaret ve müdafaa edecek göklerden meleğini göndermeni yalvarırız, âmin» (91).

3) Yatak Odasının Takdisi İçin

«Ey Allah, bu yatak odasını takdis et, tâ ki bütün burada oturanlar çok vakit yaşasın, yıllarla çoğalsın ve göklerin melekûtuna erişsin. Efendimiz Hristos'un sayesinde, âmin» (92).

4) Yurdun Takdisi İçin

«Tanrı yurdumuzu takdis etsin, insanların hepsi iyi kişiler olsun. Senin nurunla zihinleri aydınlansın, iyi liderler seçmesini bilsinler» (93).

5) Ekinlerin Takdisi İçin

(88) Gebete der Christenheit, s. 85. Bu dua Hermann Bezzel'indir.

(89) Takdis, mukaddesleştirme, kutsallaştırma, kutsal bilme, kutsal tutma, ululama, büyük saygı gösterme. Bir din adamının, (özellikle Hristiyanlıkta) dua okumak sureti ile bir şey veya bir kimse için Tanrıdan himaye yakarması (Yeni Lugat ve Ansiklopedi, V, 2700).

(90) Yukarı Oda, s. 10.

(91) Roma İbadet Usulü, s. 102.

(92) Roma İbadet Usulü, s. 104.

(93) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 48.

«Allah'ım, sana yalvarırız, bu tohum ekmeği kutsayıp verimli ederek vücut ve ruh istifadesi için tam olgunluğa getirmek lutfunda bulsun. Efendimiz Hristos sayesinde, âmin» (94).

6) Ekmek ve Şarabın Takdisi İçin

«Şimdi O'nun son yemeğini ve haç üstünde kendini feda ederek verdiği kurbanı düşünürken, alçak gönüllülikle sana yalvarıyoruz. Ekmeği ve şarabı takdis et, İsa Mesih'in aşkına dileriz, âmin» (95).

7) Geminin Takdisi İçin

«Ey Allah, İsa'ya yalvarışlarımıza müsaade et ve tufanda dalgalanan Nuh gemisini takdis ettiğin gibi, bu gemiyi de ve bütün mürettebatını takdis et» (96).

8) Çocuğun Takdisi İçin

«Ya Rab, Hristiyan imanında Vaftiz olması ve sana vakfedilmesi için ruhunla bu çocuğa (çocukları) sen takdis et, âmin» (97).

9) Hamile Kadının Takdisi İçin

«Ey kâdir ebedi Allah, yalvarırız tâ ki kulun bu sağlam inanç duygusu ile bütün felâketlerden daima kurtarılsın. Efendimiz Hristos'un sayesinde, âmin» (98).

10) İlâcın Takdisi İçin

«Ey Allah'ım, yalvarışlarımızı merhametle dinle ve bu ilâç üezrine göklerden senin takdisini indir. Efendimiz İsus Hristos'un sayesinde, âmin» (99).

XV. KİLİSEYE KABUL EDİLİŞ VE VAFTİZLE (100) İLGİLİ DUALAR

a) Çocuklar İçin

(94) Roma İbadet Usulü, s. 114.

(95) İbadet Örnekleri, s. 19.

(96) Roma İbadet Usulü, s. 104.

(97) İbadet Örnekleri, s. 22.

(98) Roma İbadet Usulü, s. 92.

(99) Roma İbadet Usulü, s. 111.

1) Kiliseye Kabul Ediliş Duası

«Her şeye kâdir ve ebedi Allah'ımız, bu çocuklar için kalpten teşekkürlerimizi kabul et. Bunu İsa Mesih aşkına dileriz, âmin» (101).

2) Çocuğa Vaftiz Yapılırken

«Her şeye kâdir ve ebedi Allah, Sen bu çocuğu (çocukları) koru, nezaretin altında bulundur ve ebediyyen kutsal kıl» (102).

3) Çocuğa Kutsal Yağ Sürülürken

«Seni su ile tekrar canlandıran Efendimiz İsus Hristos'un pederi kâdir Allah, senin günahlarını affetti. Efendimiz İsus Hristos'un namına, âmin» (103).

4) Vaftiz Edilen Çocuğa Papazın Duası

«Ey Allah'ım, haç işareti vurulmuş bu kulunu devamlı himaye et, tâ ki, emirlerini tutup mânevi canlanmaya erişebilsin. Efendimiz İsus Hristos'un sayesinde, âmin» (104).

b) Yetişkinler İçin

1) Vaftizin Kabulü İçin

«Ey her şeye hâdir ve ebedi Allah, Şimdi senin sözüne göre vaftiz olacak olan bu kulun kabul et. Rabbimiz İsa Mesih'in aşkına dileriz, âmin» (105)

2) Selâmetde Olmak İçin

(100) Vaftiz, Hristiyanlığın bir şartı olarak yapılan bir tören ki, dine girecek kişinin suya sokulmasından veya üzerine su serpilmesinden ibarettir. Vaftiz, aslı günahı silen tabiatüstü hayatı veren ve hristiyanı kilisenin evlâdı yapan mukaddes bir sırdır (İlk Tenavül ve Dinî Öğretim, s. 35).

(101) İbadet Örnekleri, s. 16.

(102) İbadet Örnekleri, s. 22.

(103) Roma İbadet Usulü, s. 28.

(104) Roma İbdaet Usulü, s. 23.

(105) İbadet Örnekleri, s. 24.

«Ey Allah, ihsan et ki, senin bu kulunun yüreği, emirlerine itaat edebilmek için hazır olsun. Rabbimiz İsa Mesih'in aşkına dileriz, âmin» (106).

3) Kulun Tavsiyesi İçin

«Ey mukaddes Allah, kâdir peder, bu kulunun ebedi ve doğru merhametine yalvarırız. Onu tasviye ve takdis et. Efendimiz İsus Hristos'un sayesinde, âmin» (107).

4) Vaftiz Edilirken Hz. İsa'nın Duası

Bütün halk vaftiz edilirken İsa dahi vaftiz edilmiş olup, gökten : «Sen benim sevgili oğlumsun, senden razıyım» diye bir ses geldi» (108).

XVI. GÜNAH İTİRAFI İLE İLGİLİ DUALAR (109)

1) İtıraftan Önceki Dua

«Ey Allah, aziz ruhun nuru ile ruhumu aydınlat. Kusurağın üzerine hakikaten pişman olmak ve artık günah işlemek için bana kuvvetli niyet ver» (110).

2) İtırafa Davet Duası

«Ey her şeye kâdir ve merhametli Baba, Günahlarını itiraf edenleri sen ya Rab affet. Senin kutsal ismin aşkına dua ederiz, âmin» (111).

3) İtiraf Duası

(106) İbadet Örnekleri, s. 25.

(107) Roma İbadet Usulü, s. 39.

(108) Luka : 3, 21-22.

(109) Günahların itirafı mevzuunda bir hristiyan kaynağında şu bilgiye tesadüf olunmaktadır : Günahlarını itiraf etmek için papazın önünde diz çöktüğün zaman, bizzat İsus'un önünde diz çöktüğünü tasavvur etmelisin. Zira papaz seni affettiğini söylediği zaman İsus'un selâhiyetli vekili olarak hareket etmektedir. Papazın vasıtasıyla bizzat İsus günahlarını bağışlamaktadır. Tevbe sırrı, hakikaten sonsuz ilâhi şefkatin eseridir. İtiraf af dilemek için yetkili bir papaza günahlarını açıklamaktır (İlk Tenavül ve Dinî Öğretim, s. 46).

(110) Dua Kitabı, s. 19.

(111) İbadet Örnekleri, s. 16.

«Ben itiraf ederim ki fikirle, sözle ve işle çok günah işledim. Bu sebepten daima bâkire aziz Meryem'e aziz Mikâel meleğe Vaftiz edici aziz Yuhanna'ya aziz Petrus ve Pavlus'a bütün azizlere ve sana peder yalvarırım. Kâdir ve merhametli olan Allah günahlarımız için bize merhamet etsin ve suçlarımızı bağışlasın, âmin» (112).

4) İtiraftan Sonraki Dua

«Ey Rabbim, bana bol bol ihsan ve affettiğin için sana bütün yürekten, can ve gönülden şükürler ederim. Günah işlemiş olan bana karşı ne kadar merhametli ve şefkatlisin. Aziz bâkire Meryem, benim sevgili annem, bu niyetimi sana arzederim. Senin yardımınla, benim vaitlerimle cesaretli ve sadık durayım, âmin» (113).

XVII. RIZIK VE BEREKET İSTEĞİ İLE İLGİLİ DUALAR

1) Rızık Vermesi İçin

«Koyunların yüce çobanı olan efendimiz, bizi iradesine göre olan her kutsal işe uygun kılsın. İsa aşkına bizde gerçekleştirsin, şan ve şeref sonsuzluğa kadar onun olsun, âmin» (114).

2) Kutsal Kılması İçin

«Rab seni kutsal kılsın ve seni korusun. Rab sana nurunu göstereceğin ve seni bağışlasın, Rab sana doğru yüzünü göstereceğin ve sana selâmet versin, âmin» (115).

3) Bereket ve Temizlik İçin

«Ey ebedi Baba'mız, bizi bereketlendir, kurtarıcımız İsa Mesih'in adı ile talebederiz, âmin» (116).

(112) Dua Kitabı, s. 9.

(113) Dua Kitabı, s. 21.

(114) İbadet Örnekleri, s. 22. Rızık isteme dileğini ifade eden bir diğer dua için bkz. Duayı Öğrenme Yolunda, s. 15.

(115) İbadet Örnekleri, s. 28.

(116) Yukarı Oda, s. 44.

XVIII. HAMD VE ŞÜKÜR İLE İLGİLİ DUALAR

1) Duaları Kabul Ettiği İçin

«Ey bizi seven Allah Baba'mız, dualarımızı kabul buyurduğun için sana hamdederiz. Pavlos ile beraber kalben her şeyi yapabilirim dememize yardım et. İsa adına yalvarırız, âmin» (117).

2) Günahlardan Kurtardığı İçin

«Ey Baba'mız, günahlarımızdan kurtardığından sana şükrederiz. Aziz ismin için hamd ile terennüm etmemize yardım et. İsa Mesih'in ismi ile, âmin» (118).

3) Allah'ın Mukaddes İsmi İçin

«Mukaddes ismin için sana şükrederiz. İmanın ebediyen kalbimizden eksilmeyerek devamını bize ihsan et» (119).

4) Affına Şük İçin

«Aziz Baba'mız, anlayışlı ve büyük affın için şükranlarımızı sunarız. Kurtuluş için ihtiyaçlarımızı görmeğe ve sana kurtarıcımız İsa Mesih vasıtası ile af dilemeğe gelmemize yardım et» (120).

5) İyilik ve Lütufları İçin

«Ey merhametli Allah'ım, senin atıyyet ve merhametin sayesinde bu günü görüp yalnız senin hizmetine hasredeyim, bugünkü düşüncelerimi, sözlerimi, işlerimi, dertlerimi ve müşküllerimi sunarım» (121).

6) Etrafımızdaki Şeylere Şükür İçin

«Etrafımızdaki her şey için sana şükür Allah'ım. Ta-

(117) Yukarı Oda, s. 7.

(118) Yukarı Oda, s. 16.

(119) Gebete der Christenheit, s. 33.

(120) Yukarı Oda, s. 5. Buna yakın ve iyi haberlere şükür ile ilgili bir dua için bkz. a. g. e. s. 5.

(121) Dua Kitabı, s. 7.

biatın büyüklüğü ve etrafımızda bulunan her şey için sana şükür Allah'ım» (122).

7) Sıhhat Verdiği İçin

«Ey Allah Baba'mız, vaadlerini yerine getirdiğin ve bizi sıhhatli ettiğin için sana şükrederiz. Sana hizmet ve şan vermemize yardım et. Mukaddes kurtarıcımızın adına dua ederiz, âmin» (123).

8) Geceler Verdiği İçin

«Ey Allah'ımız, sana bizim hayatımızda verdiğin geceler için müteşekkirimiz. Güneş doğuşunu, kurtarıcıyı ve kiyıyı aramayı bize öğret. Dünyanın ışığının adı ile, âmin» (124).

9) Her Şeyi Yarattığı İçin

«Her şeyi yaratan emsalsiz Allah sana şükrederiz» (125).

10) Rahatlık Verdiği İçin

«Allah'ım, günün işi bitince bize gelen rahatlık için sana şükürler olsun» (126).

11) Vaitleri İçin

«Ey Allah, sana vaitlerin için müteşekkirimiz. İmanımızı öyle arttır ki biz vaitlerini benimseyelim. İsa'nın uğruna dileriz, âmin» (127).

12) Teselli Verdiği İçin

«Rabbim seni seviyorum. Yerler ve göklerde ne hissedebilirsem hepsi bana seni sevmemi söyler» (128).

13) Genel Bir Hamd İçin

(122) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 49.

(123) Yukarı Oda, s. 23.

(124) Yukarı Oda, s. 37.

(125) Gebete der Christenheit, s. 42.

(126) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 63.

(127) Yukarı Oda, s. 29.

(128) Gebete der Christenheit, s. 142. Bu dua Augustin'e aittir.

«Sana binlerce hamd ve şükür olsun ki Allah'ım, hayatımızı günden güne, her türlü nimetle doldurmaktasın» (129).

14) Cemaatçe Okunan Hamd Duası

«Her şeye kâdir Baba'mız, yüreklerimiz sana açıktır. Kulaklarımızı aç ki sesini işitelim ve ardınca yürüyelim. Bunu İsa Mesih adı ile dileriz» (130).

15) Hz. İsa'yı Gönderdiği İçin Allah'a Şükür

«Ey Allah Baba'mız, oğlunu dünyaya günahlarımızdan kurtarmağa gönderdiğin için sana minnettarız. Seni takip etmenin değerini ödemeğe daima hazır olmamıza yardım et. Rabbimiz İsa Mesih'in adı ile dua ederiz, âmin» (131).

XIX. AF VE MERHAMETLE İLGİLİ DUALAR

1) Merhamet Vermesi ve Bağışlaması İçin

Yarab, merhametini bize göster, kurtarışını bize bağışla. Bizde temiz bir yürek yarat. Yarab, içimizdeki doğruluk ruhunu tazele» (132).

2) Acıması İçin

Bu dua, vaiz ve cemaat arasında karşılıklı okunacaktır.

Vaiz : Rabbe selâmetin için dua edelim.

Cemaat : Bize acı yarab.

Vaiz : Yukarıdan gelen huzur ve ruhlarımızın selâmeti için Rabbe dua edelim.

Cemaat : Bize acı yarab.

Vaiz : Gönüllerimizde birlik, Allah'ın kilisesinde iyilik ve bütün cihanda sulh ve barış için Rabbe dua edelim.

(129) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 36.

(130) İbadet Örnekleri, s. 1.

(131) Yukarı Oda, s. 57. Bu mânâyı ifade eden şükürle ilgili dualar için bkz. a. g. e. s. 59, 61.

(132) İbadet Örnekleri, s. 5.

Cemaat : Bize acı yarab (133).

3) Suçların Bağışlanması İçin

«Güzel Allah'ım, ne zaman yalan söyledimse ben ve kızıp darıldım, bağışla suçumu sen. Doğru yolu bilirken ben yanlış yola saptım affet beni Allah'ım» (134).

4) Af İçin

«Ey Allah'ımız, her zaman bize yardıma hazır olduğunu bize hatırlat. Yalnız sen bize af ve yeni ümitler verebilirsin. Sana iman ederek ve İsa'nın adı ile yalvarırız, âmin» (135).

5) Hataların Affı İçin

«Ey gökteki Baba'mız, sana ve arkadaşlarımıza yaptığımız hataları tamir için kalplerimizi geniş tut. Aziz selâmetine bizi eriştir. Kurtarıcımızın adına yalvarırız, âmin» (136).

6) Tekrar Kusur İşlememek İçin

«Vakit gece oldu Rabbim, çocuklarımızın, ev halkımızın ve bir çok aynı yolda olanlar senin haşmetinin mükemmelliğine kulakları kapalı. Biz senin birleştirici kudretini düşünürüz» (137).

7) Merhamet Etmesi İçin

«İyiliğine şükretmek ve lütfunu istemek için bizi dua evine tekrar getiren Allah'ımız, ibadetimizi ve şükranlarımızı kabul et. Bu duamızı Rabbimiz İsa Mesih'in aşkına dileriz, âmin» (138).

(133) İbadet Örnekleri, s. 13.

(134) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 32.

(135) Yukarı Oda, s. 3. Hem af, hem de sığınma ile ilgili bir diğer dua için bkz. Duayı Öğrenme Yolunda, s. 32.

(136) Yukarı Oda, s. 18. Aynı eserin 22. s. de kusurların affı ile ilgili mânâ bakımından buna çok yakın bir dua daha bulunmaktadır.

(137) Gebete der Christenheit, s. 122. Geçmiş zamanlardaki kusurların affı ile ilgili bir dua için bkz. Yukarı Oda, s. 9.

(138) İbadet Örnekleri, s. 6.

8) Cesaret ve Azim Vermesi İçin

Ey Allah'ımız, günahlarımızı affet. İsa'yı hayatımızın hocası, kralı yapmamız için bize azim ver. İsa'nın öğrettiği duayı söylememize yardım et. Ey göklerde olan Baba'mız, âmin» (139).

XX. YARDIM VE HİMAYE İLE İLGİLİ DUALAR

1) Yüreklerimizi Temizlemesi İçin

«Ey her şeye kâdir Allah, bütün yürekler sana açıktır, seni kâmilten sevelim ve kutsal ismini hakkıyla yükseltelim. Rabbimiz İsa Mesih'in aşkına, âmin» (140).

2) Yardım Dilemek İçin

«Benim güzel Allah'ım, seninim, yardımcım ol her zaman ki bunu unutmayayım» (141).

3) Ruhu ile Yaşamak İçin

«Ey ebedi Allah'ımız, senin ruhun ile yaşamak için bize yardım et. Onun uğruna, âmin» (142).

4) Himaye ve Yardım İçin

«Ey aziz Yusuf, biz elem ve kederlerimizde sana müracaat ederiz. İhtiyaçlarımızda kudretine göre yardım et» (143).

5) Sevgiye Lâayık Olabilmek İçin

«Ey ebedi Allah'ımız, sevgine lâayık olmamıza yardım et İsa'nın adına yalvarırız, âmin» (144).

6) İsa Mesih'in İnâyeti İçin

«Rab İsa Mesih'in inâyeti ve Allah'ın muhabbeti ve Ruh-u'l-Kudüs'ün müşareketi hepimiz ile beraber olsun» (145).

(139) Yukarı Oda, s. 24.

(140) İbadet Örnekleri, s. 16.

(141) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 31.

(142) Yukarı Oda, s. 18.

(143) Dua Kitabı, s. 108.

(144) Yukarı Oda, s. 4.

(145) I. Korintlulara : 13, 14.

7) Hayır Dilemek İçin

«Allah'ım sen bilirsin, ben dilemeden önce ihtiyaçlarımı bilirsin. Hakkımda hayırlısı ne ise onu ihsan eyle» (146).

8) Allah'ın Aramızda Gözcülüğü İçin

«Birbirimizi gözden kaybettiğimiz zaman Rab, seninle benim aramda gözcü olsun» (147).

XXI. İYİ AHLAKLA İLGİLİ DUALAR

1) Kalp Temizliği İçin

«Ey asırlarca bizi seven Allah'ımız, başkalarına bol nimet ve mükâfat vereceğini göstermemiz için bize yardım et. İsa'nın adına yalvarırız, âmin» (148)

2) Gururdan Kurtulmak İçin

«Ey Rabbimiz, bizi gururdan kurtar. Aziz kurtarıcımızın adına dileriz, âmin» (149).

3) Duygulu Olmak İçin

«Tanrım, gönlümüzü nurlandır, küçüklükten, bencillikten, sözümüzle tavrımızla başkalarını incitmekten sen koru bizi Tanrım» (150).

4) İtaat ve İtimatla Dua Edebilmek İçin

«Ey Rabbim, huzurunda ruhum rahatlık duyuyor. Güçlüklere tahammül etmeme yardım et. İsa Mesih'in uğruna, âmin» (151).

5) Söze Doğruluk Vermesi İçin

«Allah'ım, bizi yalandan, kalp kırıcı sözlerden sen koru. Bize verdiğin şu dili, yardım, iyilik, tatlı söz ve sana hamd için kullanalım» (152).

6) Yekdiğeri İçin Bir Mü'minin Duası

(146) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 16.

(147) İbadet Örnekleri, s. 11.

(148) Yukarı Oda, s. 42.

(149) Yukarı Oda, s. 45.

(150) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 32.

(151) Yukarı Oda, s. 33.

(152) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 30.

«İmdi şifa bulasınız diye birbirinize günahlarınızı ikrar edin ve birbiriniz için dua edin. Sâlih'in yalvarışı işlemede çok tesirlidir» (153).

7) Hayattan Hodbinliğin Kaldırılması İçin

«Ey Baba'mız, hayatımızdan bütün hodbinliği kaldır. Onun ruhuyla yalvarırız» (154).

8) Sadakatin Muhafazası İçin

«Ey Allah'ımız, yardımına itimadımız vardır. Sana olan sadakatimizi İsa Mesih'in kuvvetiyle muhafaza et, âmin» (155).

9) Sevgi ve Sadakat İhsan Etmesi İçin

«Ey Rabbimiz, senin talebelerin olmamız için bizde bir istek uyandır. İsa Mesih'in uğruna talep ederiz, âmin» (156).

10) Yeni Hayat İhsan Etmesi İçin

«Ey gökteki Baba'mız, günahkâr olarak ölmemize değil, İsa Mesih namı ile mukaddes ve yeni bir hayata atılmamızı istersin. Bu yeni hayatı bize ihsan et. İsa Mesih'in uğruna yalvarırız, âmin» (157).

11) Doğruyu Seçme Kudreti Vermesi İçin

«Ey Baba'mız, mânevî şeylerde doğruyu seçmek için kuvvet ve cesaret ver. İsa'nın ismiyle dua ederiz, âmin» (158).

12) İgvaya (159) Düşmemek İçin

«Uyanık durup dua edin ki, igvaya düşmeyesiniz.

(153) Yakup : 5, 16.

(154) Yukarı Oda, s. 22.

(155) Yukarı Oda, s. 28. Sadakatin muhafazasında sabır ve selâmet vermesini Allah'tan dilemekle ilgili bir dua için bkz. Gebete der Christenheit, s. 153.

(156) Yukarı Oda, s. 60. Komşulara karşı sevgi ile muamele etmeyi tavsiye eden bir dua için bkz. a. g. e. s. 29.

(157) Yukarı Oda, s. 64.

(158) Yukarı Oda, s. 20.

Gerçi ruh isteklidir, fakat beden zayıftır. İsa ikinci kere gidip : «Ey Baba, eğer ben onu içmeden geçmesi mümkün değilse senin iraden olsun» diye dua etti» (160).

13) Kurtuluşa Ermek İçin

«Ey Allah'ımız, başkalarını sevmeyi ve alçak gönüllü olmağı bize ihsan et. İsa'nın adına yalvarırız, âmin» (161).

14) İyi Niyetin Yerleşmesi İçin

«Tanrım, harpler, kavgalar bitsin, her yerde barış, insanlar arasında iyi niyet yerleşsin, hüküm sürsün. İnayet et şu koca dünya bir aile gibi olsun (162).

XXII. İDRAK VE ZİHİN AÇIKLIĞI İLE İLGİLİ DUALAR

1) Anlayış Vermesi İçin

«Ey Rabbimiz, bize gün be gün anlayış ver. Mukaddes kurtarıcımız adına duacıyız, âmin» (163).

2) Zihin Açıklığı İçin

«Bana akıl veren Allah'a şükür olsun, bununla iyiyi kötünden ayırır, sebeplerini kavrarım. Zihnimi aç, Allah'ım» (164).

3) Yollarını Öğretmesi İçin

«Yollarını bana öğret Tanrım, bana öğret bütün gün emrini bekliyorum» (165).

4) Aklın Sabit Kalmasını Temin İçin

«Ey Allah, karışık bir dünyada selâmetin habercisi

(159) İgva, yolu şaşırtma, azdırma, ayartma.

(160) Matta : 26, 41-42. Bu tavsiye Hz. İsa'nındır.

(161) Yukarı Oda, s. 64.

(162) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 49.

(163) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 47. Hem kalp, hem de zihin açıklığını isteyen bir dua için bkz. Dua Edelim, s. 47.

(164) Yukarı Oda, s. 51. Aynı mânâyı tamamlayıcı nitelikte ve daha çok zihnin uyanıklığı konusunu ilgilendiren bir dua için bkz. a. g. e. s. 12.

(165) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 10.

olmamız için senin yolunda yürümeği bize öğret. İsa'nın adına dileriz, âmin» (166).

5) Hakikati Unutturmamak İçin

«Her gün seni bekleriz, asla hakikati unutturma. Sen hayır ve hakikatın yolusun. Sen benim ve bütün insanların hayatısın» (167).

XXIII. HASTALIK SAĞLIK VE ÖLÜMLE İLGİLİ DUALAR

1) Hasta Olunduğu Zaman

«Büyük Tanrım, hasta oldum. Yardımcı ol ki, doktorun dediğini yapayım. Bana bakanlara çok zahmet vermeyeyim» (168).

2) Ölmek Üzere Olan Kimseye Yapılan Dua

«Ey aziz Allah, bizi dinle ve müdafaa edecek olan göklerden meleşini gönder, âmin» (169).

3) Hastayı Kurtarmak İçin

«Ve iman duası hastayı kurtaracak ve Rab onu kaldıracaktır. Ve eğer günahlar işlemişse kendisine bağışlanacaktır» (170).

4) Can Çekişen Kimseye Okunan Dua

«Ey gafur, merhametli Allah'ım, sen ki merhametinin bolluğu ile pişman olanların günahlarını affedersin. Müsamaha ile kulunun yüzüne bak. Efendimiz İsus Hristos sayesinde, âmin» (171).

5) Ölümünden Sonraki Dua

«Allah'ım, ölümlere sonsuz rahatı ver ve onların üzerin-

(166) Yukarı Oda, s. 20.

(167) Gebete der Christenheit, s. 101. Bu dua, John Henry Newman'ındır.

(168) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 57.

(169) Roma İbadet Usulü, s. 50.

(170) Yakup : 5, 15.

(171) Roma İbadet Usulü, s. 69.

den sonsuz ışık parlasın. Allah'ım bize acı. Hristos'um bize acı. Ey göklerdeki pederimiz» (172).

6) Can ve Bedenin Korunması İçin

«Selâmet Allah'ı bizi tamamı ile takdis etsin. Rabbimiz İsa Mesih'in inayeti sizinle beraber olsun» (173).

XXIV. KÖTÜLÜK SIKINTI VE KORKULARDAN KURTULMAK İLE İLGİLİ DUALAR

1) Kötülükten Sakınmak İçin

«Ey Allah Baba'mız, hareketlerimin gizli maksatlarını biliyorsun. Günlük yaşayışım temiz ve cömert maksatla aksetsin. Onun adına dileriz, âmin» (174).

2) Sıkıntılı Günden Kurtulmak İçin

«Sıkıntı gününde sesimi göklere yükseltirim. Yardım ve kuvvetim Allah'tır. Sıkıntı zamanında daima hazır bir yardım. Bunun için korkmayacağım» (175).

3) Hz. İsa'nın Neşesini Bize İlham Etmesi İçin

«Ey Rabbimiz, bize karşı olan kurtarıcı sevgin ve bize lutfettiğin sevgili oğlun için sana şükrederiz. Kurtarıcımız adına dua ederiz, âmin» (176).

4) Hayatın Müşkilâtlarına Karşı Koymak İçin

«Ey Baba'mız, bize her gün gelen hayatın müşkilâtlarına karşı koymak için kuvvet ve cesaret ver. İsa Mesih hakkındaki bilgimizin artması için bize yardım et. Onun ismiyle, âmin» (177).

5) Allah'ın Kuvvet ve Cesaret Vermesi İçin

«Ey aziz Baba'mız, faydalı ve saf bir hayat takdim

(172) Roma İbadet Usulü, s. 78.

(173) İbadet Örnekleri, s. 15.

(174) Yukarı Oda, s. 51.

(175) Duayı Öğrenme Yolunda, s. 56.

(176) Yukarı Oda, s. 60.

(177) Yukarı Oda, s. 19. A. g. e. s. 11, 41 de sıkıntıdan ve sıkıntılara gömülme kurtulmak için gerekli dualar verilmektedir.

etmek için bana kuvvet ve cesaret ver ve bana yardım et. Bütün beşeriyet için kendini feda eden İsa Mesih'in ismi ile, âmin» (178).

6) Zayıflık ve Korkudan Kurtulmak İçin

«Ya rabbimiz, zayıflık ve korkudan bizi uzaklaştır. Bize oğlunun şerefine ilhamını ver. Bu emniyet bizim ümit ve tesellimiz olsun» (179).

XXV. SULHLA İLGİLİ DUALAR

1) Sulhsever Olmak İçin

«Ey selâmet veren Allah, sulhsever olmamız için hafızalarımızı kuvvetlendir. Kurtarıcımızın adına yalvarırız, âmin» (180).

2) Sulhu Temin Etmek İçin

«Milletlerin büyük Allah'ı, milletler arasında sulh ve âhengi temin edebilmek için en az herkese bu düşünceyi anlarmasına yardım et. İsa Mesih'in uğruna istiyoruz, âmin» (181).

3) Sulh Vermesi İçin

«Ey Allah'ımız, bize sulh ver. Ebedi hayatın rahatlığını ver, işlerin bizim vasıtamızla olduğu gibi istirahatın de bizimle olacaktır, âmin» (182).

(178) Yukarı Oda, s. 14.

(179) Yukarı Oda, s. 17. A. g. e. s. 39 da aynı zamanda sıkıntı ve zayıflıktan kurtulma duası bulunmaktadır.

(180) Yukarı Oda, s. 14.

(181) Yukarı Oda, s. 64. Günlerin barış içinde geçmesini dileyen ve buna ancak Allah'ın kâdir olduğunu bildiren bir dua için bkz. Dua Kitabı, s. 117.

(182) Yukarı Oda, s. 45.

XXVI. PAPAYI (183) KORUMA DUASI

«Allah O'nu muhafaza etsin kuvvetlendirsın ve yerde onu kutlu ederek düşmanlarının pençelerinden kurtarsın» (184).

(183) Papa, Katolik kilisesinin bir meclisi tarafından seçilen, Roma'da Vatikan'da oturan ve Hz. İsa'nın vekili sayılan en yüksek başkanı (Yeni Lügat ve Ansiklopedi, IV, 2180). Papa, lâtince «papaz» batı Avrupa ve Anglo-Sakson çocuk dilinde «baba», Katolik kilisesinin terminolojisi içinde ise «Kutsal Baba» demektir. İngilizcesi «Pope», Almancası, «Papst», Fransızcası «Pope» dir. Papalık, Katolik kilisesinin hiyerarşisinde en yüksek makamdır. Kilisenin başı, tacı, hükümdarı ve bütün dünya Katoliklerinin başkanı ve ruhanî merkezidir (Münir Abdurrahman. Papaların Tarih Boyunca Türk - İslâm Düşmanlığı, İst. 1967, s. 9).

(184) Dua Kitabı, s. 117.

III. B Ö L Ü M

İ S L A M L I K

I. GÜNLÜK HAYATLA İLGİLİ DUALAR

1) Sabah ve Akşam Duası

Ebu Hüreyre (r.a.) den Rasulullah (s.a.) ın şöyle dediği rivayet edilmiştir :

«Kim sabah ve akşam yüzer kere Sübhânellah ve bihamdihi derse kıyamet günü hiç bir kimse onun getirdiğinden daha faziletli bir şey getirmez» (1).

2) Evden Çıkarken

Mü'minlerin annesi Ümmü Seleme'den rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.) evinden çıkarken şöyle derdi :

«Allah'ım, ismine sığınırım ve Allah'a tevekkül ederim. İlâhi doğru yolda sapmaktan ve saptırılmış olmaktan, kaymaktan ve kaydırılmış olmaktan, haksızlık etmekten ve haksızlığa uğramaktan, saygısızlık etmekten ve saygısızlığa uğramaktan sana sığınırım» (2).

3) Çarşıya Girerken

«Allah'tan başka tapılacak Tanrı yoktur. O, birdir, eşi, ortağı yoktur. Mülk onundur, gücü her şeye yeter. Tesbihini okuyan kimseye Allah bin sevap yazar, bin bin (kü-

(1) Sünenü't-Tirmizi, XIII, 17. en-Nesâi, Sünenü'n-Nesâi, Mısır, 1930, VIII, 250 de Peygamberimizin sabah akşam ihlas ve Muavvizeyn sûrelerini okuduğu rivayet edilmektedir. Bunlardan başka Hz. Peygamber (s.a.) 'n Cuma sabahı, güneşin doğup yükseldiği devrede, zevelden ikindiye kadarki vakitte, ikindiden akşama kadar geçen zaman içinde vb. okuduğu dualar için bkz. el-Ezkâr, s. 71, 80, 81.

(2) Riyâzü's-Sâlihîn, 1, 95; el-Ezkâr, s. 24. Sünen İbn Mâce, II, 232; el-Ezkâr, s. 25 de Peygamberimiz, eve girdiğimizde kendi kendimize selâm vermeği tavsiye ederler. Hısnü'l-Hasin, 55 b de sokağa çıktığında ve eve girdiğinde okuduğu dua zikredilmektedir.

gük) günahını siler ve bin bin derecesini yükseltir» (3).

4) Bir İş Yapılmak İstenildiğinde

H. Aişe (r.a.) den, o da Ebu Bekir Sıddık (r.a.) den Nebi (s.a.) nin bir iş yapmak isteyince :

Allah'ım bana hayırlı olanı nasip eyle ve benim için onu seç» diye dua buyurduğu rivayet edilmiştir (4).

5) Yeni Elbise Giyildiğinde

«Allah'ım, onun (elbisenin) hayrını ve onunla olan hayrı senden isterim Onun (elbisenin) şerrinden ve onunla olan şerden sana sığınırım» (5).

6) Helâya Girerken

Enes b. Mâlik (r.a.) den rivayet edilmiştir. Demıştır ki:

«Rasulullah (s.a.) helâya gireceği vakit Allah'ım, erkek ve dişi şeytanlardan sana sığınırım» der idi (6).

Şunu da hemen kaydedelim ki gerek büyük, gerekse küçük abdest yapılırken selâm alıp vermediği, Allah'ı zikretme gibi halleri men eden Peygamber işaretleri de vardır (7).

7) Helâdan Çıkarken

«Benden ezayı gidererek bana âfiyet veren Allah'a hamdolsun» (8).

Diğer bir hadiste H. Peygamberin helâdan çıktığında «Gufrâneke» demekle yetindiği de nakledilmektedir (9).

8) Aynaya Bakıldığı Zaman

(3) el-Ezkâr, s. 269.

(4) Sünenü't-Tirmizi, XIII, 46.

(5) el-Ezkâr, s. 22. Bunun dışında H. Peygamberin yeni elbise giyen birini gördüğünde elbisesini gusül, uyku, gibi şeyler için çıkardığında vb. ilgili duaları için bkz. el-Ezkâr, s. 23, 24. Hısnü'l-Hasin, 55 a, 56 a.

(6) Sahihu'l-Buhârî, VII, 150; Selâmet Yolları, I, 112; el-Ezkâr, s. 27; Hısnü'l-Hasin, 28 a.

(7) Bununla ilgili hadisler için bkz. el-Ezkâr, s. 27.

(8) Müslim, Zikir, 33, 35; Ebu Dâvud, Edeb, 101; Tirmizi, Da'vet, 66.

(9) Hısnü'l-Hasin, 28 a.

Enes (r.a.) den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.) aynaya baktığında şöyle dua ederdi :

«Allah'a şükürler olsun. Allah'ım, yaratılışımı güzel yaptığın gibi, ahlâkımı da güzel eyle» (10).

9) Hamama Girerken

«Allah'ım, taşlanmış ve pislenmiş şeytandan sana sığınırım» (11).

10) Toplantı Dağılırken

Kim bir mecliste otururda bir hayli konuşursa, o toplantıdan kalkmadan :

«Ey Allah'ım, seni tesbih ederim ve senin hamdinle hamdederim. Senden başka Tanrı olmadığına şahadet ederim. Sana istiğfar eder, tevbede bulunurum» duasını okursa, o mecliste vukubulan hataları mağfiret olunur (12).

11) Bir Şey Satın Alınırken

«Allah'ım, senden onun hayrını huy ve tabiatından da hayır üzere olan şeyleri istiyorum. Onun şerrinden huy ve tabiatının da şer üzere olan şeylerinden sana sığınırım» (13).

12) Bir Kimse Selâm Verdiğinde

«Yarabbi, kullarını topladığın kıyamet gününde beni azabından koru» (14).

13) Musafaha (15) dan ayrılırken

«Allah'ım, bize dünyada iyilik ver, âhirette iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru» (16).

II. YEMEKLİ İLGİLİ DUALAR

(10) el-Ezkâr, s. 270.

(11) İzahlı Dua Mecmuası, s. 12.

(12) Amellerin Faziletleri, s. 41. Bu mevzu ile ilgili daha mufassal hadis için bkz. Sahihu't-Tirmizi, XIII, 31. Ayrıca el-Ezkâr, s. 266.

(13) el-Ezkâr, s. 185.

(14) Hısnü'l-Hasin, 35 a.

(15) Musafaha el sıkışma, tokalaşma.

(16) el-Ezkâr, s. 258.

1) Yemekten Önce

Enes b. Mâlik (r.a.) ten rivayet edildiğine göre Rasu-
lullah (s.a.) şöyle buyurmuştur :

«Şüphesiz Allah, kulunun bir defa yemek ve içmesin-
den razı olur» (17).

2) Yemeğe Başlanıldığı Zaman

Hamd, büyük kitabında : «Yiyiniz, içiniz, fakat israf
etmeyiniz.» diye buyuran Ulu Allah'a mahsustur. Salat ve
selâm, muhtaçları yediren, içiren, giydiren, cömert ve zen-
ginleri sevdiğini bildiren son elçimiz Hz. Muhammed'in, o-
nun kutsal soyundan gelenlerin, fakirleri, miskinleri ve düş-
künleri bağrına basan, bol bol izzet ve ikramda bulunan
bütün müslümanların üzerine olsun» (18).

3) Yemekten Sonra

Rasulullah (s.a.) yemek esnasında, yemek sahipleri
için şöyle dua ederdi :

«Yarabbi, onlar için rızıklandırдың şeyleri bereketli
kıl, onları affet, onlara merhamet et, Yarabbi, bana yedi-
rene yedir, bana su verene su ver» (19).

4) Su, Süt vb. Gibi Bir Şey İçildiğinde

«Yarabbi, beni doyurmanı doyur, beni sulaymanı bana su
vereni sula» (20).

III. UYKU İLE İLGİLİ DUALAR

1) Uykudan Önce

Bera b. Azib (r.a.) den şöyle demiştir. Nebi Ekrem

(17) Sahihu Müslim, IV, 2095.

(18) Ebu Zeyd Şibli, Nuru'l-İzâh, (ter. Abdullah Aydın), İst. 1966, s. 196. Sof-
raya oturulduğunda bize verilen rızıkların hakkımızda hayırlı kılınmasını
dileyen bir dua için bkz. el-Ezkâr, s. 205.

(19) Hısnü'l-Hasin, 47 a. Sahihu't-Tirmizi, XIII, 79 da Rasulullah'ın misafir-
likte, yemekten sonra : «Allah'ım onlara verdiğin rızık bereketli kıl,
onları affet, onlara merhamet et» diye dua buyurduğu zikredilmektedir.

(20) el-Ezkâr, s. 213. Süt içme ile ilgili bir dua için bkz. Hısnü'l-Has'n, 46 a.

(s.a.) bana buyurdu ki, yatağına vardığında önce namaz
abdesti gibi abdest al, sonra sağ tarafına uzanıp :

«İlâhî kendimi sana teslim ettim. İşimi sana bıraktım.
Arkamı sana dayadım. Çünkü ümidim de sendedir, korkum
da. Senden sığınacak yer varsa yine sensin. İlâhî, inzal
ettiğin kitabına, irsal ettiğin peygamberine iman ettim, de.
Şayet o gece ölecek olursan, Din-i İslâm üzere ölürsün.
Bu sözler, söyleyeceklerinin en sonu olsun» (21).

Hısnü'l-Hasin'de (22) Müslim'den nakledilen bir hadi-
se istinaden Rasulullah'ın gece yatağına girdiğinde âyet-el
Kürsi'yi okuduğunu zikretmektedir. Bir başka rivayette
(23) Rasulullah'ın (s.a.) gece yatağına girdiğinde 34 kere
tekbir getirdiği nakledilmektedir.

2) Uyanılacak Zamanda Yapılan Dua

Huzeyfe b. el-Yeman (r.a.) dan şöyle dediği rivayet
olunmuştur :

«Nebi (s.a.) gece yatağına girince sağ elini sağ yanağı-
nın altına kordu ve, «Allah'ım, senin adını anarak ölürüm
ve dirilirim, uyurum, uyanırım» derdi. Uykudan kalkınca
da, «O Allah'a hamdederim ki beni öldükten sonra diril-
ten odur. Öldükten sonra dirilmemiz de böylece ona aittir»
(24).

3) Uyku Arzu Edildiğinde

«Allah'ım senin isminle ölür ve senin isminle dirilirim»
(25). Diye dua edilir.

4) Uyanınca Tekrar Uyku İstenildiğinde

(21) Tecrit ter. I, 198. Sahihu'l-Buhâri, VIII, 149 da Hz. Peygamberin yatağına
girdiğinde Muavvizateyn surelerini okuyup üzerine üfllediği zikredil-
mektedir. Muavvizateyn, el-Felak ve en-Nas surelerinin ikisine birden
verilen isimdir.

(22) Hısnü'l-Hasin, 24 b.

(23) Hısnü'l-Hasin, 24 a.

(24) Tecrit ter. XII, 365; el-Ezkâr, s. 21. Bu mevzu ile ilgili hadisler için bkz.
Sahihu'l-Buhâri, VIII, 147-148, Sahihu Müslim, IV, 2081-2084, Sünen İbn
Mâce, II, 231.

(25) el-Ezkâr, s. 83.

«Senden başka Tanrı yoktur. Seni tesbih ederim. Allah'ım, günahlarımın affını senden dilerim, rahmetini isterim. Allah'ım ilmimi arttır, hidayet verdikten sonra kalbimi kaydırma. Bana katından bir rahmet ver. Çünkü sen çok vericisin» (26).

5) Uykuda Korkulunca

Sizden biriniz uykuda korktuğu zaman şu duayı okusun :

«Allah'ın gazabından, kullarının şerrinden, şeytanların uğramasından ve gelmesinden bütün kelimeleriyle Allah'a ılgınırım» (27).

IV. EVLENME İLE İLGİLİ DUALAR

1) Nişan İçin Okunan Dua

«Ya Rabbelâlemin, bu cemiyetimizi taraflar hakkında hayırlı, müteyemmen ve mübarek eyle. Nişanlanan bu çiftlere önce mizaç, hüsn-ü imtizaç, başa kadar sıhhat ve saadetle yaşamaklık nasib-ü müyesser eyle ya Rabbi. Taraflardan hayırlı, ömürlü, bol rızıklı, evine ailesine millet ve memleketine hâdim hayırlı evlatlar ihsan eyle ya Rabbi» (28).

2) Nikâh İçin

«Allah seni mübarek kılsın ve her ikinizi hayırlı şeylerde birleştirsın» (29).

3) Aynı Manada Bir Başka Dua

«İçinizden bekârları ve kölelerinizden, câriyelerinizden sâlih olanları evlendirin. Eğer fakir iseler Allah onları evlenmeleri sâyesinde fazl-u keremiyle zengin yapar. Allah'ın lutfu boldur, O her şeyi hakkıyla bilendir» (30).

(26) el-Ezkâr, s. 90.

(27) Süleyman Ateş, Büyük Dua Mecmuası, Ank. tarihsiz, s. 100.

(28) Abdullah Güvenç, Ayet ve Hadislerin Işığında Dua ve Tevbe, Ank. 1966, s. 37.

(29) el-Ezkâr, s. 251. Hisnü'l-Hasin, 53 a.

(30) en-Nûr, 32.

4) Karı Koca Birleşirken

İbn Abbas (r.a.) dan Nebi (s.a.) nin şöyle buyurduğu rivayet olunmuştur :

Bir kimse eşine cinsi münasebet için yaklaşırsa :

«Bismillah, ya Allah, beni şeytandan uzaklaştır, şeytanı da bize ihsan ettiğin çocuktan uzak kıl derse, sonra karı kocanın bu münasebetinden bir çocuk takdir olunursa o nevezada hiç bir zaman şeytan zarar veremez» (31).

V. BEREKET VE RIZIKLA İLGİLİ DUALAR

1) Rızık Talebi İçin

«Hanî İbrahim, «Yarab, burasını emniyetli bir şehir yap ve ahâlisinden Allah'a ve âhiret gününe inananları yemiş, hububat gibi mahsullerle rızıklandır» demişti» (32).

2) Sofra İle Rızıklandırması İçin

Meryem oğlu İsa dedi ki : «Hey Allah, hey bizim Rab-bimiz, üstümüze gökten bir sofrayı indir ki bizim hem evvelimiz, hem âhirimiz için bir bayram ve senden bir âyet (mucize) olsun. Bizi rızıklandır. Sen rızık verenlerin en hayırlısı» (33).

3) Bereketli Bir Menzile Konmak İçin

«Rabbim, beni bereketli bir menzile kondur. Sen konuklayanların en hayırlısı» (34).

4) Mal ve Çocuğun Artması İçin

Enes (r.a.) den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir. Annem Rasulullah (s.a.) a, Ya Rasulullah Enes senin hizmetçin. Onun için Allah'a dua et. Dedi. Rasulullah (s.a.) da :

«Yarabbi, Enes'in malını ve çocuğunu çoğalt, ona verdiğin her şeyi bereketli kıl diye dua etti» (35).

(31) Tecrit ter. XI, 347; Sahihu'l-Buhârî, VII, 163; el-Ezkâr, s. 252.

(32) el-Bakara, 126.

(33) el-Mâide, 114.

(34) el-Mü'minun, 29. Bu dua, Hz. Nûh (a.s.) undur.

(35) Sahihu'l-Buhari, VII, 154.

5) Alım Satımda Bereket Olması İçin

Bâriki Urve (r.a.) den şöyle dediği rivayet olunmuştur:

«Bir kere Nebi (s.a.) kendisine bir (kurbanlık) koyun alması için Urve'ye bir dinâr vermişti. O da bir dinar ile iki koyun almış sonra bu koyunların birisini bir dinara satarak, Rasulullaha bir dinar ve bir koyunla gelmişti. Bunun üzerine Rasulullah, Urve'ye alım ve satımında bereket olması suretiyle dua etti ve bundan böyle Urve toprak satın alsa ondan da herhalde kazanır oldu» (36).

VI. MÜBAREK GÜN VE GECELERLE İLGİLİ DUALAR

1) Kadir Gecesi İçin (37)

«Allah'ım, sen afüvsün, affı seversin, benden afüv buyur (38).

2) Mevlit Gecesi İçin

Mevlit gecesi bütün müslümanlarca mukaddes bilinen bir gecedir. Çünkü o gecede son peygamber Hz. Muhammed (s.a.) dünyaya gelmiştir.

Bu dua, o gecede okunduğu gibi herhangi bir kişinin ölümü münasebetiyle tilâvet edilecek mevliddé de okunabilir.

«Hamd, görünen ve görünmeyen, bilinen ve bilinmeyen âlemlerin gerçek sahibi yüce Allah'a mahsustur. Salat ve selâm, kâinatın en büyük insanı, peygamberlerin sultanı, biricik gaye insan Hz. Muhammed (s.a.) in temiz soydan gelenlerin ve onun ışıklı yolundan ayrılmayan bahtiyar kimselerin üzerine olsun» (39).

3) Arefe Günü İçin

(36) Tecrit ter. IX, 372.

(37) Peygamberimiz bu duayı Kadir Gecesinde okunması için Hz. Ayşe'ye öğretmiştir.

(38) Hak Dini Kur'an Dili, VIII, 5982; el-Ezkâr, s. 173, Hısnü'l-Hasin, 23 b.

(39) Nuru'l-izah, s. 186.

Amr b. Şuayb (r.a.) den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.) şöyle buyurmuştur :

«Duanın hayırlısı Arefe gününde ben ve benden evvelki peygamberlerin yaptığı şu duadır : Allah'tan başka Allah yoktur, O'nun eşi ve benzeri yoktur, mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur, O her şeye kâdirdir» (40).

VII. EZANLA İLGİLİ DUALAR

1) Ezan Okunurken

Ebu Ümâme (r.a.) den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.) şöyle buyurmuştur :

«Müezzin ezan okuduğu zaman sema açılır ve dua kabul olunur. O halde kendisine şiddet, keder, sıkıntı isâbet eden kimse müezzini kollayıp onun ezanına icabet etsin. Yani söylediği kelimeleri söylesin ve sonra : «Ey Hak, dua ve takva sözüne icabet eden, bu tam doğru ve müstecap duanın Rabbi bizi onun üzerine yaşat, onun üzerine öldür ve onun üzerine dirilt, bizi ölü ve diri iken onun en hayırlı sahibi yap» desin ve ihtiyaç olan şeyi Allah'tan istesin» (41).

Bir diğer hadiste (42) Peygamber (s.a.) in ezan okunurken müezzinin söylediklerinin tekrarından sonra : «Kuvvet ve kudret ancak Allah'ındır» demeyi tavsiye buyurduğu nakledilir.

2) Ezan İşitilince Okunacak Dua

Câbir b. Abdullah (Ensâri) (r.a.) dan şöyle demiştir : Rasulullah (s.a.) buyurduki :

«Her kim ezanı işittiği zaman Allâhümme'den ellezi Veattehu'ye kadar okursa kıyamet gününde benim şefaatim ona raygan olur» (43).

(40) Sahihu't-Tirmizi, XIII, 83; el-Ezkâr, s. 157 de Peygamberimiz, «En faziletli dua Arefe günü yapılan duadır» buyurmuştur.

(41) Sihamü'l-İsabe, s. 12.

(42) Hısnü'l-Hasin, 29 a.

(43) Tecrit ter. II, 574.

VIII. ANA — BABAYLA İLGİLİ DUÂLAR

1) Ana ve Babanın Esirgenmesi İçin

Onlara acıyarak tevazu kanadını (yerlere kadar) indir ve : «Yarab, onlar beni çocukken nasıl terbiye ettilerse sen de kendilerini esirge de» (44).

2) Babanın Yarlığanması İçin

«Babamı da yarlığa. Çünkü o sapıklardandır» (45).

3) İyi Amellerde Bulunmak İçin

«...Ey Rabbim, gerek beni, gerek ana ve babamı nimetlendirdiğine şükretmeni, senin razı olacağın iyi amel (ve hareket) de bulunmamı bana ilham et. Zürriyetim hakkında da benim için salah nasibet. Şüphesiz ben sana döndüm. Şüphesiz ben (sana) teslim olanlardanım» (46).

4) Vasiyetlerini Yerine Getirmek İçin (Ana - Babanın)

Ebu Üseyd Mâlik b. Rebia es-Sâidi (r.a.) den şöyle dediği rivayet olunmuştur. Bir gün biz Rasulullah (s.a.) ın huzurunda otururken Benî Seleme'den bir adam gelerek :

Ya Rasulullah, ana ve babamın vefatlarından sonra onlara yapabileceğim bir iyilik var mıdır

Diye sordu. Resul-u Ekrem :

«Evet onlara hayır dua eder ve onlar için istiğfar eder, vasiyetlerini yerine getirir, akrabalarını görüp gözetir, dostlarına da ikram edersin» (47) buyurdu.

5) Ana ve Babanın Yarlığanması İçin

«Ey Rabbim, beni, anamı, babamı iman etmiş olarak evime giren kimseleri (kıyamete kadar gelecek), erkek mü'minleri ve kadın mü'minleri sen yarlığa. Zâlimlerin

(44) el-İsra, 24.

(45) eş-Şuarâ, 86. Bu dua, Hz. İbrahim'in, babası hakkındaki duasıdır.

(46) el-Ahkâf, 15. Bu dua, Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kırk yaşına geldiği zaman yaptığı duadır. Âyetin Hz. Ebu Bekir (r.a.) hakkında nâzil olduğu rivayet edilmektedir.

(47) Riyâzü's-Sâlihîn, I, 292.

helâkinden başka bir şeyini de arttırma» (48).

IX. HAYIRLI NESİL İSTEĞİYLE İLGİLİ DUALAR

1) İyi Çocuk Vermesi İçin

«O sizi bir candan (Âdem'den) yaratan, bundan da (gönlü) kendisine ısınsın diye, eşini yapan odur. (Allah'tır). Vaktaki o, (eşini) örtüp bürüdü, o da hafif bir yük yüklendi de (bir müddet) bununla gidip geldi. Nihayet (gebeliği) ağırlaşınca ikisi de Rablerine şöyle dua ettiler : «Eğer bize düzgün bir çocuk verirsen andolsun ki her halde şükredenlerden olacağız» (49).

2) Temiz Zürriyet Vermesi İçin

Orada Zekerıyya Rabbine dua etti : «Rabbim, bana senin tarafından çok temiz bir zürriyet ihsan et. Muhakkak sen duayı hakkıyla işitensin» (50).

3) Evlâtların Rızıklandırılması İçin

«Ey Rabbimiz, ben evlatlarımdan kimini senin mukaddes olan evinin yanında ekinsiz bir vadiye yerleştirdim. Sebebi şudur ki Rabbimiz, dosdoğru namaz kılsınlar. Artık sen insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meyllettir. Onların şükretmeleri memul olduğu için kendilerini bazı meyvelerle rızıklandır» (51).

4) İyi Zürriyet Vermesi İçin

«Ey Rabbim, beni dosdoğru namaz kılmakta ber devam et. Zürriyetimden de (böylece namaz kılanlar yarat). Ey Rabbimiz, duamı kabul et» (52).

5) İyi Oğul Vermesi İçin

«Ey Rabbim, bana Salih'lerden (bir oğul) ihsan et» (53).

(48) Nûh, 28. İbrahim, 41 de de ana ve babasının yarlığanması talebinde bulunan Hz. İbrahim (a.s.) in bir duası vardır.

(49) el-Âraf, 189.

(50) Âl-i İmran, 38.

(51) İbrahim, 37.

(52) İbrahim, 40. Bu dua, Hz. İbrahim (a.s.) indir.

(53) es-Saffat, 100. Keza bu dua da Hz. İbrahim (a.s.) indir.

«Onlar ki : «Ey Rabbimiz, derler bize zevcelerimizden ve nesillerimizden gözlerimizin bebeği olacak (salih insanlar) ihsan et. Bizi takva sahiplerine rehber kıl» (54).

6) Evlât Verdiği İçin Şükür Duası

«Bana (şu) ihtiyarlığ(ım)a rağmen İsmail ve İshak'ı bahşeden Allah'a hamdolsun. Çünkü benim Rabbim duayı elbette işitendir» (55).

X. YAĞMURLA İLGİLİ DUALAR

1) Yağmur Yağması İçin Dua

Abdullah b. Zeyd (İbn. Asım İbn. Ka'b Enseri) (r.a.) den şöyle demiştir: Nebiyyi Ekrem (s.a.) istiska etmek üzere (musallaya) çıktı ve ridasını tahvil etti. Yine Abdullah b. Zeyd (r.a.) ten olan (diğer) bir rivayette : «İki rekât (namaz) da kıldırıldı» denilmiştir» (56).

Türkiye'nin bazı bölgelerinde yağmur duasında taşlar da kullanılmaktadır. Ankara'nın Bayındır köyünde yağmur duası için 70.000 taşın toplandığı ve her taşa ayrı ayrı «O, (insanlar) ümitlerini kestikten sonra yağmuru indirmekte rahmetini yaymakta olandır. O, hakiki yar, her hamde sezâvârdır» eş-Şûrâ, 28. âyetinin okunduğunu Naki Tezel'den naklen Doç. Dr. Hikmet Tanyu eserinde (57) zikretmektedir. Aynı adet Konya bölgesinde de vardır. Yalnız bu bölgede 70.000 taşa aynı âyeti bir kişi değil, muhitin itibarını kazanmış mümtaz din adamları okur.

Eski Türklerde Nuh (a. s.) tan kaldığına inanılan ve yağmur yağdırmaya mahsus üzerinde dua (ism-i âzam) yazılı adına «Yada Taşı» denilen bir taşın varlığına inanılırdı (58).

2) Yağmur Başladığında Okunan Dua

(54) el-Furkan, 74.

(55) İbrahim, 39. Bu dua arzusuna nail olan Hz. İbrahim'indir.

(56) Tecrit ter. III, 353.

(57) Hikmet Tanyu, Türklerde Taşla İlgili İnançlar, Ank., 1968, s. 101.

(58) Türk Cihan Hâkimiyeti, I, 58.

H. Peygamber Yağmur yağmaya başladığında

«Allah'ım, yağmuru faydalı kıl» diye iki veya üç kere dua buyururdu. (59).

3) Yağmurun Zararından Korunmak İçin

«Allah'ım, gönderdiğin yağmurun şerrinden (zararından) sana sığınırız. Allah'ım (yağmuru) faydalı kıl.» (60)

Yağmur kesildikten sonra veya çok yağıp zarar verdiğinde de peygamberimizin me'sur duaları vardır. (61).

İslâm inancında yağmur, rahmet ve bereket alâmeti olarak bilinir. Hayatın idamesinde birinci âmil sudur. Fakat çoğu zaman, rahmet olarak tecelli eden yağmur ve su, Allah'a isyan eden kavimlerin helâki için bir vasıta da olmuştur. Tarihte geçmiş ümmetlerde bunun bir çok misali vardır. (62).

XI. HASTALIKLA İLGİLİ DUALAR

1) Allah'ın Şifa Vermesi İçin

«Aişe (r.anha) den rivayete göre Rasulullah (s.a.) bir hasta ziyaretine vardığında yahut bir hasta Rasulullah'a getirildiğinde şöyle dua buyururdu :

«Ey insanların Rabbi, şu hastanın hastalığını gider, şifa ihsan buyur. Rabbim ancak sen sağlık verirsin. Senin şifandan başka hiç bir şifa yoktur. Rabbim bu hastaya öyle şifa ver ki, o şifa hasta üzerinde hastalık izi ve eseri bırakmasın.» (63).

2) Hastanın Duasını Temin İçin

Duası en fazla kabul olanlardan birinin de hastalar olduğunu giriş bölümünde açıklamıştık. Hastanın kabul olan duası konusunda Hz. Peygamber (s.a.) şöyle buyurur :

(59) el-Ezkâr, s. 165; Hısnü'l-Hasîn, 54 a.

(60) Hısnü'l-Hasîn, 53 b. Mânâ yakınlığı için bkz. Sünen İbn Mâce, II, 223.

(61) Bkz. Hısnü'l-Hasîn, 53 b, 54 a.

(62) Bkz. Nüh, 25; el-Kamer, 11-12.

(63) Tecrit ter, XII, 78.

«Hastayı ziyarete gittiğinde, kendin için dua etmesini iste. Çünkü hastanın duası melâikenin duası gibidir.» (64)

3) Kur'an'ın Şifasını Temin İçin

«Aişe (r.anha) den gelen rivayete göre Rasulullah (s.a.) her zaman hastalığında Muavvize'nin surelerini okuyup kendi (elleri)ne üfleme (ve ondan ifakat için) eliyle vücudunu sığamak itiyadında idi. Sebeb-i vefatı olan hastalığa tutulunca Rasulullah'ın nefes ettiği Muavvize sureleri ile ben de kendisine nefes etmeğe (ve hastalıktan ifakat niyetiyle mübarek) eline üfleyip kendi eliyle vücudunu meshetmeye başladım.» (65).

4) Ağrıların Giderilmesi İçin Dua

Hz. Peygamber (s.a.) ağrılardan şikayet eden birisine :

«Euzu besmele ile elini ağrıyan yerine koy ve Allah'ım, izzetine kudretine ve bana musallat olan şerlerden sana sığınırım. de buyurmuşlardır.» (66).

5) Hummadan Kurtulmak İçin

«Aişe (r.anha) den rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.) Efendimiz şöyle dua buyurmuştur :

«Allah'ım, bize Mekke'yi sevdirdiğin gibi Medine'yi de sevdirdi, hatta ondan daha fazla sevdirdi, O'ranın hummasını Cuhfe'ye naklet. (67). Allah'ım, tartımızı ölçümüzü bereketli kıl.» (68).

6) Delilik ve Cüzamdan Korunmak İçin Dua

Enes (r.a.) ten Nebi (s.a.) nin şöyle dua buyurduğu rivayet edilmiştir :

«Allah'ım, delilikten, cüzamdan, ciltteki aladan (baras) ve hastalıkların kötülüğünden sana sığınırım.» (69)

[64] Amellerin Fazileti, s. 56.

[65] Tecrit ter, XI, 12.

[66] Sahihu't-Tirmizi, XIII, 84.

[67] Cuhfe, Medine yakınında bir yerin adı.

[68] Sahihu'l-Buhârî, VII, 160.

[69] Sünenü'n-Nesai, VIII, 270.

7) Sivilce ve Çıbandan Korunmak İçin

Hz. Peygamber (s.a.) bu hususta şöyle duada bulunmuştur :

«Ey büyükleri küçülten, küçükleri büyüten Allah'ım, benim (sivilce ve çıbanımı) küçült.» (70).

XII. BAZI OLAYLAR KARŞISINDAKİ DUALAR

1) Yalnız Kalkmaktan Korkulduğu Zaman

Bu konu ile ilgili olarak Hz. Peygamber (s.a.) şöyle dua etmiştir :

«Bütün eksik, kusur ve noksanlardan münezze olan Allah'ı tesbih ederim» (71).

2) Güçlülükle Karşılaşıldığı Zaman

«Allah'ım, kolaylık yoktur, ancak senin yarattığında kolaylık vardır. Sen dilersen sertliği kolaylığa döndürürsün.» (72).

3) Borç Ödemede Güçlülükle Karşılaşıldığında

«Yarabbi, beni helâlinle (rızkılandır) haramından müstağni kıl, kendinden başkasına beni muhtaç etme.» (73). Hz. Peygamber (s.a.) bu şekilde dua etmiştir.

4) Aksıran Bir Kimse Görüldüğü Zaman

Enes b. Mâlik (r.a.) ten şöyle dediği rivayet olunmuştur:

Bir kere Nebi (s.a.) nin yanında iki kişi ayrı ayrı aksırmıştı da Resul-u Ekrem bunlardan birisini teşmit etmiş (hayır ve berekle dua buyurmuş) öbürüne dua etmemişti. Buna niçin dua buyurulmadı diye sorulduğunda Resul-u Ekrem :

«Şu birinci Allah'a hamdetti (Elhamdülillah dedi) dedi,

(70) el-Ezkâr, s. 121. Görüldüğü gibi bu duada yalnız delilik ve cüzamdan değil, cilt hastalığı ile beraber, genel olarak hastalıkların kötülüğünden Allah'a sığınılmıştır.

(71) el-Ezkâr, s. 117.

(72) el-Ezkâr, s. 116.

(73) el-Ezkâr, s. 117. Hısnü'l-Hasîn, 62 b.

ben de mukabele ettim. Şu ikinci Allah'a hamdetmedi, ben de dua ile karşılamadım. buyurdu.» (74).

5) Kulak Çınladığı Zaman

«Birinizin kulağı çınladığında beni ansın, bana salavat getirsin ve şöyle desin :

«Allah, beni ananı (zikredeni) hayırla ansın.» (75).

6) Gülen Bir Kimse Görüldüğünde

«Allah ağzına sağlık versin.» (76).

7) Öfke Esnasında

Muaz b. Cebel (r.a.) den rivayet edildiğine göre şöyle buyurmuştur :

İki adam Rasulullah (s.a.) ın yanında söğüştiler ve birinin yüzünde (söğüşmeden mütevellit) gazap alâmeti göründü de Rasulullah (s.a.) :

Ben, Eûzü billâhi mine's-Şeytânî'r-Racim'den başka hiç bir söz bilmiyorum ki, söyleyenin gazabını gidermesin» (77) buyurdular.

8) Ekin Ekildikten Sonra

«Allah'ım, Muhammed'e salavat indir ve bizi bu ekinin semeresinden merzuk buyurur. (rızkılandır). Ve zararından uzak tut, hem de bizi nimetlerine şükredenlerden kıl.» (78)

9) Turfanda Meyve — Sebze İçin

(74) Tecrit ter. XII, 180. Sihâmü'l-İsâbe, s. 15 de duanın kabul zamanlarından birinin de aksırık anı olduğu Ebû Rihmini's-Semî'den rivayet edilen bir hadise istinaden zikredilmektedir.

(75) el-Ezkâr, s. 271.

(76) Hısnü'l-Hasin, 56 a. Mensûr Ali Nâsif, et-Tac, Mısır, 1962, V, 263 de Hz. Peygamber (s.a.) ın gülmesi üzerine Ebu Bekir veya Ömer'in Rasulullah'a bu şekilde söyledikleri rivayet edilmektedir.

(77) Sahihu't-Tirmizi, V, 167. Hısnü'l-Hasin 62 a da Eûzü billâhi mine's-Şeytânî'r-Racim'in gazabı giderdiği açıklanmaktadır.

(78) Hak Dinî Kur'an Dili, VI, 4717. Kurtubî'den nakledildiğine göre ekin eken kimse Eûzü Besmele söyleyerek el-Vâkıa Suresi, 63. âyetini okuduktan sonra bu duayı tekrarlamalıdır.

Ebu Hüreyre (r.a.) den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir :

Rasulullah (s.a.) ı (kendisine turfanda (meyve-sebze) getirildiğinde onu gözleri ve dudaklarına götürüp şöyle dua ettiğini gördüm :

Allah'ım, bize (turfandanın) ilkinin gösterdiğin gibi sonunu da göster» Sonra (o turfandayı) yanında bulunan çocuklardan birine verdi (79).

10) Hilâl Görüldüğü Zaman

Talha b. Abdullah (r.a.) Rasulullah (s.a.) ın hilâli (ay) gördüğünde şöyle dua ettiğini rivayet etmiştir :

«Allah'ım, hilâli (ayı) bize uğur, (bereket) iman; selâmet ve İslâm ile hoş eyle. Benim ve senin Rabbimiz Allah'tır» (80).

Hz. Peygamberin hilâli gördüğünde «Allâhu Ekber» diye tekbir getirdiği de nakledilmektedir (81).

Bir başka rivayette yine Hz. Peygamberin hilâli gördüğünde «Muvaffakiyet senin sevdiğin ve razı olduğun (şey) içindir» (82) diye dua ettiği geçmektedir.

11) Sadaka Verenler İçin

Abdullah b. Evfa (r.a.) dan şöyle dediği rivayet edilmiştir :

Nebi (s.a.) âdet-i seniyyeleri, huzurunda bir cemaat zekâtlarıyla geldiğinde, Rasulullah (her zekâtını aldığı kimse hakkında) :

«Yarab, filan ailesine rahmet ve mağfiret ihsan eyle».

Diye dua ederdi. Babam Ebu Evfâ da sadakası ile geldiğinde onun için de :

«Yarab, Ebu Evfâ ailesine rahmet eyle».

(79) el-Ezkâr, s. 277. Aynı mevzu ile ilgili bir hadis için bkz. Sahihu't-Tirmizi, XIII, 10.

(80) Sahihu't-Tirmizi, XIII, 8.

(81) Hısnü'l-Hasin, 54 b.

(82) Hısnü'l-Hasin, 54 b.

Diye dua buyurdu (83).

XIII. KÖTÜ İNSAN VE KÖTÜ ALIŞKANLIKLARDAN KORUNMA İLE İLGİLİ DUALAR

1) Fâsiklardan Ayrı Olmak İçin

(Musa) «Yarab, ben kendimle kardeşimden başkasına mâlik olmuyorum (84). Artık bizim aramızla, o fâsiklar gürûhunun arasını sen ayır» dedi (85).

2) Zalimlerden Kurtulmak İçin

Bunun üzerine (Musa) korkarak (ve etrafı) gözetleyerek oradan çıktı. «Rabbim dedi : Beni o zalimler gürûhundan kurtar» (86).

3) Yalancılara Karşı Yardım İçin

(Nuh) «Hey Rabbim dedi, onların beni tekzip etmelerine mukabil sen bana yardım et» (87).

4) Zâlimler Arasında Kalmamak İçin

«O halde, Rabbim, beni zâlimler gürûhunun içinde bırakma» (88).

5) Cimrilik ve Korkaklıktan Korunmak İçin

Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) dan rivayete göre Rasulullah (s.a.) şu mealde kelimelerle dua olunmasını emrederdi :

«Allah'ım, buhulden (cimrilik) sana sığınırım, korkaklıktan sana sığınırım, erzel-i ömürden (ihtiyarlığın bunaklığı) de sığınırım, dünya fitnesinden yani deccal şerrinden

(83) Tecrit ter. V, 406; Sahihu'l-Buhârî, VII, 157.

(84) Yani sözümü geçiremiyorum.

(85) el-Mâide, 25.

(86) el-Kasas, 21.

(87) el-Mü'minun, 26. Dua metminde, dua edenin ismi geçtiği için ayrıca burada söylemeğe lüzum görmedik.

(88) el-Mü'minun, 94. Aynı anlamı dile getiren bir diğer dua için bkz. et-Tahrim, 11.

de sığınırım, kabir azabından da sana sığınırım» (89).

6) Küfürden ve Borçtan Korunmak İçin

Ebu Said (r.a.) den Rasulullah (s.a.) ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir :

«Küfürden, borçtan Allah'a sığınırım». Bunun üzerine bir adam :

«Borç küfre eşit mi?» diye sorunca Rasulullah (s.a.) :

«Evet». Buyurdular (90).

7) Kötü Komşudan Korunmak İçin

Ebu Hüreyre (r.a.) den, Rasulullah (s.a.) ın Allah'a şöyle dua ettiği rivayet edilmiştir :

«Kötü komşudan Allah'a sığınırım. Çünkü çöl komşuluğu değişme halindedir. (mütemekkin ve devamlı değildir)» (91.)

8) Fesatçılara Karşı Gelmek İçin

«De ki Yarab, o fesatçılar gürûhuna karşı bana nusret et» (92).

9) Kötü Kişilerden Kurtulmak İçin

«Allah, iman edenlere de Firavunun karısını bir misâl olarak irat etti. O vakit (bu kadın) : Ey Rabbim, bana nezdinde cennetin içinde bir ev yap. Beni Firavun'dan ve o'nun (fena) amel (ve hareket) inden kurtar. Beni o zalimler gürûhundan selâmete çıkar» demişti (93).

10) Kötü Ahlâktan Korunmak İçin

Ebu Hüreyre (r.a.) den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.) şöyle dua ederdi.

(89) Tecrit ter. XII, 378. Bu hadis ve yakın mânâları için bkz. Sahihu'l-Buhari, VII, 158-160; Sahihu Müslim, IV, 2078, İbn Mâce, II, 225-226, Sünenü'n-Nesei VIII, 255, 272, 276.

(90) Sünenü'n-Nesei, VIII, 264. Yine a. g. e. VIII, 267 de Hz. Peygamber (s.a.) ın küfürden ve fakirlikten Allah'a sığındığı açıklanmıştır.

(91) Sünenü'n-Nesei, VIII, 274.

(92) el-Ankebut, 30. Bu dua, Hz. Lût (a.s.) undur.

(93) et-Tahrim, II. Aynı mânâyı ifade eden bir dua için bkz. el-Mü'minun, 26.

«Allah'ım, şikaktan, (94) nifaktan, (95) ve kötü ahlâktan sana sığınırım» (96).

11) Müstebit İdareciden Korunmak İçin

Bu konu ile ilgili olarak Hz. Peygamber (s.a.) den şu şekilde duada bulunduğu rivayet edilmiştir :

«Hâkim ve hâlim olan Allah'tan başka Allah yoktur. Arşın ve yedi kat semânın Rabbi olan Allah'ı tesbih ederim. Senden başka ilâh yoktur. Komsun yüce oldu. (sana sığınan emniyettedir). Senin öggün büyük oldu» (97).

12) Zâlimlere Fitne Mevzuu Olmamak İçin

Onlar da şöyle dediler : «Biz yalnız Allah'a güvenip dayandık. Ey Rabbimiz, bizi o zâlimler gürûhuna bir fitne (mevzuu) yapma» (98).

13) Kâfirler Gürûhundan Kurtulmak İçin

«Ve bizi rahmetinle o kâfirler gürûhundan kurtar» (99).

14) Allah'ın İntikam Almasını Dilemek İçin

Nihayet, o da Rabbine : «Ben hakikaten mağlubum. Artık (benim) intikam (ımı) sen al» diye dua etti (100).

15) Tembellik, Cimrilik Vb. den Korunmak İçin

Enes b. Mâlik (r.a.) den Rasulullah (s.a.) ın şöyle dediği rivayet edilmiştir :

(94) Şikak, uyuşmazlık, bozuşma, ayrılık, bir mesele üzerinde birleşememe.

(95) Nifak, bozuşukluk, arayı açmak, başkalarına müslüman gibi görünüp de kâfir olma.

(96) Sünenü'n-Nesei, VIII, 263.

(97) el-Ezkâr, s. 114.

(98) Yûnûs, 85. Bu dua, Hz. Musa (a.s.) nın, kavmini Allah'a samimiyetle bağlanıp güvenmeye çağırması üzerine onların bir nevi söz vermeleri hükmündedir. Bundan bir sonraki gelen âyetle de aynı insanların kâfirler gürûhundan kurtulmak için olan duaları yer almaktadır.

(99) Yûnûs, 86. Kâfirlerin duasının sapıklık içinde kalmak olduğuna dair bkz. er-Rad, 14.

(100) el-Kamer, 10. Bu dua, kavminin kendisini yalancı saymaları üzerine Hz. Nûn (a.s.) un intikamını alması için Allah'a niyazıdır.

«Allah'ım, kederden, hüzünden, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, borcun verdiği sıkıntıdan, halkın zulmünden (galebetü'r-Ricâl) sana sığınırım» (101).

XIV. HER TÜRLÜ ŞER VE FELAKETLERDEN KORUNMAKLA LİĞİLİ DUALAR

1) Fakirlik ve Zilletten Korunmak İçin

Ebu Hüreyre (r.a.) den Rasulullah (s.a.) ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir :

«Allah'ım, azlıktan, fakirlikten, zilletten (102) sana sığınırım. Ve yine zulüm etmekten ve zulüm olunmaktan da sana sığınırım» (103).

2) Fırtınadan Kurtulmak İçin

«...Onlar Allah'ın dininde halis ve samimi kimseler olarak ona dua ederler : Andolsun (derler) eğer bizi bundan kurtarırsan şeksiz şüphesiz şükredenlerden olacağız» (104).

Bu âyetle tehlikeli bir durumdan kurtulmak için dua vardır. El-Mü'minûn Suresi, 107. âyetinde de tehlikeli bir durumdan kurtulmak için Allah'a yalvarılır.

3) Tehlikeli Durumdan Kurtulmak İçin

«Ey Rabbimiz, bizi buradan çıkar. Eğer (yine küfre) dönersek artık hiç şüphesiz ki biz zâlimlerdeniz» (105).

4) Uzuqların Şerrinden Korunmak İçin

İbn Humeyd (r.a.) den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir :

Peygamber (s.a.) e geldim ve :

(101) Sünenü'n-Nesei, VIII, 265. Hz. Peygamberin (s.a.) keder ve üzüntü karşısında «lâ ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü mine'z-zâlimin» diye dua ettiği konusunda bkz. Hısnü'l-Hasin, 59 a.

(102) Alçaklık, aşağılık, aşırı küçülme.

(103) Sünenü'n-Nesei, VIII, 262-267.

(104) Yûnûs : 22.

(105) el-Mü'minûn, 107.

«Ya Rasulullah (s.a.) bana (kötülüklerden) koruna-
bileceğim bir (dua) öğret» dedim. Rasulullah (s.a.) omu-
zumu tuttu ve :

«Yarabbi, kulağımın şerrinden, gözümün şerrinden,
dilimin (lisan) şerrinden, kalbimin şerrinden, benim
(tenasül uzvu) şerrinden sana sığınırım de» buyurdular
(106).

5) Aile Efradının Kötülükten Kurtulması İçin

«Ey Rabbim, beni ve ehlimi onların yapageldikleri
(bu kötülük) ün (azab) ından kurtar» (107).

6) İhtiyarlıktan ve Günah İşlemekten Korunmak İçin
Aişe (r.a.) den rivayet edildiğine göre Rasulullah
(s.a.) şöyle dua ederdi :

«Allah'ım, tembellikten, ihtiyarlıktan, günah işlemek-
ten, zarardan, kabir fitnesinden, kabir azabından, cehen-
nem fitnesinden, cehennem azabından, zenginlik fitnesin-
nin şerrinden ve fakirlik fitnesinden, Mesih-i Deccal'in
fitnesinden sana sığınırım. Allah'ım, hatalarımı, kar dolu
suyu ile yıka. Beyaz elbiseyi, kirden, pastan temizlediğin
gibi, kalbimi temizle. Beni hatalarımdan, şarkla garbı u-
zaklaştırdığın gibi uzaklaştır» (108).

7) Hayatın Rezilliklerinden Korunmak İçin

«Yarab, korkaklıktan sana sığınırım, erzel-i ömre red
olunmaklıktan sana sığınırım. Dünya mihnetinden sana
sığınırım. Kabir azabından da sana sığınırım» (109).

8) Ansızın Gelen Belalardan Korunmak İçin

Ebu Hüreyre (r.a.) den şöyle dediği rivayet edilmiş-
tir :

(106) Sahihu't-Tirmizi, XIII, 27; Sünenü'n-Nesei, VIII, 255-267; el-Ezkâr, s. 349.

(107) eş-Şuarâ, 169. Bu dua, Hz. Lût (a.s.) undur.

(108) Sahihu'l-Buhari, VII, 159. Aynı hadis ve yakın mevzuları için bkz. Sünen
İbn Mâce, II, 255; Sünenü'n-Nesei, VIII, 258-266, 284.

(109) Tecrit ter. VIII, 330. Bu hadis ve yakın manaları için bkz. Sahihu'l-Buha-
ri, VII, 159, Sahihu Müslim, IV, 2079; Sünen İbn Mâce, II, 225; Sü-
nenü'n-Nesei, VIII, 255-274.

Rasulullah, (s.a.) cehd-i beladan (110), derk-i şekadan
(111), su-i kazadan (112), şematet-i a'dadan (113), Allah'a
sığınırđı.

Bu hadisin ravilerinden birisi olan Süfyan (b. Uyey-
ne) derki :

Ebu Hüreyre (r.a.) nin bu hadisi üç şey idi. Birisini ben
(bir zan ile) ziyade ettim. Bilmiyorum ki ziyade ettiğim
bir, bu dörtten hangisidir (114).

9) Topluluk Bir Şeyden Korkmaktan Korunmak İçin

Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.) şöyle dua etmiştir :

«Allah'ım, onlarla (korktukları şeylerle) karşılaşmak-
tan mütevellit zuhur edecek zararlara seni hâkim kılarız
ve onların şerlerinden sana sığınırız» (115).

10) Âfeti Gidermek İçin

Hz. Muhammed (s.a.) in bu husustaki duası şöyledir :

«Maşaallah, Allah'tan başka kuvvet sahibi yoktur»
(116).

11) Kıtlıktan Kurtulmak İçin

«Bismi'l-Lahi'r-Rahmâni'r-Rahim, büyük kuvvet ve
kudret sahibi ancak Allah'tır. Şüphesiz Allah, onunla (o
dua ile) belâlardan dilediğini izale eder» (117).

12) Yangından Korunmak İçin

(110) İnsanın ne çekmeğe, ne de defetmeğe kudreti kifâyet etmeyen şiddet-
li meşakkat.

(111) Dünya ve âhiret işlerine dair zorluklar ve güçlükler.

(112) Kazanın kötülüğünden.

(113) Düşmanın sevinmesiyle meydana gelen hüzn ve keder.

(114) Tecrit ter. XII, 375. Aynı hadis için bkz. Sahihu'l-Buhari, VII, 155; Ri-
yâzü's-Salihin, I, 15; Sahihu Müslim, IV, 2080; Sünenü'n-Nesei, VIII,
270.

(115) el-Ezkâr, s. 114.

(116) el-Ezkâr, s. 116. Bu duanın devamında «Allah bir kulunu çocuk, mal ve
âile ile nimetlendirsın ve o kul bu şekilde duada bulunsun da Allah
o kuluna ölümden başka bir âfet versin bu mümkün değildir» cüm-
lesi bulunmaktadır.

(117) el-Ezkâr, s. 113.

Bu mevzuda, Hz. Peygamber (s.a.) den şöyle dua buyurduğu nakledilir :

«Yangın gördüğünüzde tekbir getirin. Çünkü tekbir yangını söndürür (sönmesine vesiledir)» (118).

13) Şeytan Şerrinden Korunmak İçin

Ebu Hüreyre (r.a.) den rivayet olunduğuna göre Nebi (s.a.) şöyle buyurmuştur :

«Horozların öttüğünü işittiğinizde (dileklerinizi) Allah'ın fazl-ü kereminden isteyiniz. Zira horozlar, melek görmüşler (de öyle ötmüşler) dir. Merkebin anırmasını işittiğinizde de şeytan (ın şerrin) den Allah'a sığınınız (ve Eüzü billâhi mine's-Şeytânî'r-Racim deyiniz). Çünkü merkep, şeytan görmüş (de öyle anırmış) tır» (119).

14) Güneş ve Ay Tutulduğunda

Aişe (r.a.) den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.) (güneş ve ay tutulduğunda) şöyle dua buyururlardı :

«Muhakkak ki güneş ve ay, Allah'ın iki âyetidir âlâmetidir). Bir kimsenin ölümü veya doğumu ile (ilgili olarak) tutulmaz. Siz onları (güneş, ay) tutulmuş gördüğünüzde Allah'a (çokça) dua edin, tekbir getirin ve sadaka verin» (120).

15) Yıldırım Düştüğünde

«Allah'ım, bizi gadabınla öldürme, azâbınla helâk etme ve felâketlerden koruyup afiyet ver» (121).

16) Rüzgâr Şiddetli Estiğinde

Aişe (r.a.) den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.) şiddetli rüzgâr estiğinde şu şekilde dua ederdi :

(118) el-Ezkâr, s. 264.

(119) Tecrit ter. IX, 76. Bu mevzu ile ilgili hadisler için bkz. Tecrit ter. IX, 66; Sahihu Müslim, IV, 2092; Sahihu't-Tirmizi, XIII, 13; el-Ezkâr, s. 264.

(120) el-Ezkâr, s. 158. Bu mevzu ile ilgili bir hadis için bkz. Hısnü'l-Hasin, 55 a.

(121) el-Ezkâr, s. 164; Hısnü'l-Hasin, 54 a.

«Allah'ım, o (rüzgârın) nun hayrını ve o (rüzgâr) nun içinde (mevcut olan) ki hayrı ve yine o (rüzgâr) nunla gönderdiğin hayrı senden isterim. O (rüzgâr) nun şerrinden ve yine o (rüzgâr) nunla gönderdiğin şerden de sana sığınırım» (122).

17) Uğursuzluk Telakkilerinden Kurtulmak İçin

Bu mevzuda Hz. Peygamber (s.a.) den gelen dua şu tarzdadır :

«Allah'ım, iyilikler ancak senden gelir, kötülükleri ancak sen giderirsin. Kuvvet ve kudret ancak senin elindedir» (123).

18) Faydasız İlimden ve Korkmayan Kalpten Allah'a Sığınmak İçin

Bu konuda Hz. Peygamber şu duada bulunmuştur :

Abdullah b. Amr (r.a.) dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.) şu dört şeyden Allah'a sığınırды :

«Faydasız ilimden, korkusuz kalpten, kabul olunmayan duadan, doymayan nefisten» (124).

19) Cahillikten Allah'a Sığınmak İçin

«Nuh) «Ey Rabbim dedi, ben bilgimin olmadığı şeyi senden istemekten sana sığınırım. Eğer beni yarlıgamazsan, beni esirgemezsen hüsrana düşmüşlerden olurum» (125).

Bu duada açıkça görüldüğü gibi, Nuh (a.s.), bilgisinin olmadığı hususlarda Allah'a sığınmıştır.

20) Tuzaklardan Korunmak İçin

(Yusuf) dedi : «Ey Rabbim, zindan bana bunların davet edegeldikleri şey (i irtikap etmek) den daha sevgi-

(122) el-Ezkâr, s. 162. Bu mevzu ile ilgili bir diğer hadis için bkz. Hısnü'l-Hasin, 54 a.

(123) el-Ezkâr, s. 285.

(124) Sünenü'n-Nesei, VIII, 254. Ayrıca a. g. e. VIII, 263 de Hz. Peygamber (s.a.) in aklıktan ve hıyanetten de Allah'a sığındığı mervidir.

(125) Hüd, 47.

lidir. Eğer sen bunların tuzaklarını benden döndürmezsen (belki) onlara meyleder, cahillerden olurum» (126).

21) Meşakkatten Kurtulmak İçin

İbn Abbas (r.a.) dan, Rasulullah (s.a.) ın hüznü ve keder halinde şu mealde dua buyurduğu rivayet olunmuştur :

«İbadete lâyık hiç bir Tanrı yoktur, ancak azamet ve veکار sahibi Allah vardır. İbadete lâyık hiç bir Tanrı yoktur, ancak arş-ı azam sahibi Allah vardır. İbadete lâyık hiç bir Tanrı yoktur, ancak göklerin ve yerin sahibi ve arş-ı kerimin mâlikî Allah vardır» (127).

22) Musibetten (128) Kurtulmak İçin

«Allah'a hamdolsun ki, şu adamın mübtelâ olduğu şeyden beni koruyup âfiyet vermiş ve beni yaratıklarının pek çoğundan üstün kılmıştır» (129).

23) Nazar Değmesinden Korunmak İçin

Ebu Sa'd (r.a.) den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.), cin ve insanın nazarından (göz değmesi) Allah'a sığınır. Muavvizateyn sureleri nazil olunca bu ikisini (okumaya başladı) diğerlerini terketti» (130).

24) Fitnelerden Korunmak İçin

Ense b. Mâlik (r.a.) den Rasulullah (s.a.) ın şöyle dediği rivayet edilmiştir :

«Allah'ım, acizlikten, tenbellikten, korkaklıktan, ihti-

(126) Yûsûf, 33. Bu duada, Hz. Yûsûf (a.s.) un, bir kadının kendine teslim olması teklifi karşısında, Allah'a sığındığını görüyoruz. Bir sonraki âyetinde de duasının kabul edildiği açıklanmıştır.

(127) Sahihu'l-Buhari, VII, 154; Sahihu Müslim, IV, 2092.

(128) Musibet, ansızın gelen belâ.

(129) Amellerin Fazileti, s. 180. Bu duayı, Hz. Peygamber (s.a.) belâyâ uğramış birini gören kimsenin okumasını tavsiye etmiştir.

(130) Sünenü'n-Nesei, VIII, 271. Aynı mevzuyu az değişik varyantla zikreden bir hadis için bkz. el-Ezkâr, s. 283.

yarlıktan sana sığınırım. Ve yine kabir azabından hayat ve ölüm fitnesinden de sana sığınırım» (131).

25) İnsan ve Cin ve Şeytan Şerrinden Sığınmak İçin

İbni Abbas (r.a.) den gelen bir rivayette şöyle denmiştir :

Nebi (s.a.) Hasan'la Hüseyin'e şu duayı okurdu. Ve babanız (İbrahim) de bu duayı İsmail ile İshak'a okurdu der idi :

«Allah'ım, insin, cinnin şeytanı (n şerri) nden (zehirli) haşarattan ve dokunan her kötü gözden şifa veren kelimelerine sığınırım» (132).

26) Şeytan Vesvesesinden Korunmak İçin

«De ki, sığınırım insanların Rabbine, insanların (ye-gâne) mâlikine, insanların mabuduna, o sinsi şeytanın şerrinden ki o, insanların göğüslerine daima vesvese verendir (o şeytan) gerek cinden, gerek insandan (olsun)» (133).

Ve de ki : «Rabbim, şeytanların dürtüştürmelerinden (vesveselerinden) sana sığınırım» (134).

27) Yaratıkların Şerrinden Korunmak İçin

«De ki, sabahın Rabbine sığınırım, yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöküp bastığı zaman gecenin şerrin-

(131) Sahihu'l-Buhari, VII, 159. Mânâsı buna yakın hadisler için bkz. Sahihu Müslim, IV, 2078; Sünen İbn Mâce, II, 225; Sünenü'n-Nesei, VIII, 266; Sahihu't-Tirmizi, XIII, 28.

(132) Tecrit ter. IX, 149. Aynı mevzu ile ilgili hadisler için bkz. Sünenü'n-Nesei, VIII, 275; Sünen İbn Mâce, II, 225; el-Ezkâr, s. 112.

(133) en-Nas, 1-6. Bu dua tavsiyesi Hz. Peygamber (s.a.) edir.

(134) el-Müiminün, 97. el-Ezkâr, s. 117 de Ebu Hüreyre (r.a.) den rivayet edilen bir hadiste şeytanın : «şunu kim yarattı, bunu kim yarattı, hatta Allah'ı kim yarattı vb.» gibi sualler sormak suretiyle kalbe vesvese verdiğinden bahsedilmekte ve Allah'a sığınmamız tavsiye edilmektedir.

den, düğümlere üfören (nefes) lerin şerrinden ve haset edenin, hased (ini belli) ettiği zaman, şerrinden» (135).

XV. HİDAYET DİLEĞİNDE BULUNMA İLE İLGİLİ DUALAR

1) Sapıtmamak İçin

«Bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet, gazaba uğrayanlarınkine değil» (136).

2) Kalbin Haktan Sapmaması İçin

«Ey Rabbimiz, bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi (Hak'tan) saptırma. Bize kendi canibinden bir rahmet ver. Şüphesiz bağışı en çok olan sensin sen» (137).

3) Hidayet ve Takva Sahibi Olmak İçin

İbn Mesud (r.a.) dan rivayete göre Nebiyyi muhterem (s.a.) şöyle dua ederdi :

«İlâhî, senden hidayet, takva, iffet ve zenginlik isterim» (138).

4) Salihler Zümresine Girmek İçin

«Rabbim, bana hüküm ihsan et ve beni salihler (zümresine) kat» (139).

5) Müslüman Olarak Ölmek İçin

«Yarab, sen bana mülk-ü saltanat verdin ve sözlerinin tevilini öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan sen, dünyada da âhirette de benim yarimsin. Benim canımı Müslüman olarak al. Beni salihler (zümresin)e kat» (140).

(135) el-Felak, 1-5. Bu şekilde dua etme tavsiyesi Hz. Peygamber (s.a.) e, dolayısı ile onun ümmetine de şâildir.

(136) el-Fatiha, 5-7.

(137) Âl-i İmran, 8.

(138) Riyâzü's-Salihîn, III, 66.

(139) eş-Şuarâ, 83. Bu dua Hz. İbrahim (a.s.) indirdi. «Hüküm ihsan en» diye duada bulunması, hikmet, yahut insanlar arasında hak ile hükmetmek, yahut peygamberlik vb. gibi arzuları içindir.

(140) Yûsûf, 101. Bu dua Hz. Yûsûf (a.s.) undur. Âyette geçen mülk-ü saltanattan maksat Mısır mülküdür (Beyzavi).

6) Dinde Sabit Olmak İçin

«Ey kalpleri döndüren Allah, kalbimi dinin üzerinde sabit kıl» (141).

7) Putlara Tapmaktan Korunmak İçin

«Hatırla o zamanı ki, İbrahim «Rabbim demişti, bu şehri emniyetli kıl, beni de oğullarımı da putlara tapmaktan uzak tut» (142).

Müfessirlere göre Hz. İbrahim'in, emniyetli kılınmasını dilediği şehir Mekke-i Mükerrreme'dir (143).

XVI. BAĞIŞLANMA DİLEĞİ İLE İLGİLİ DUALAR

1) Mü'minlerin Yarlığanması İçin

(Habibim) de ki : «Ey Rabbim, (mü'minleri) yarlığa, esirge. Sen acıyanların en hayırlısı» (144).

2) Allah'ın Bağışlaması İçin

Çünkü kullarımdan bir zümre vardır ki, onlar «Ey Rabbimiz, iman ettik, bizi yarlığa, bizi esirge, sen esirgeyenlerin en hayırlısı» derler (145).

3) Hz. Musa (a.s.) nın Yarlığanma Duası

(Musa) dedi ki «Yarab, beni de, biraderimi de yarlığa. Bizi rahmetinin içine sal. Sen esirgeyenlerden daha esirgeyensin» (146).

4) Kıyamette Rezil Olmamak İçin

«Ey Rabbimiz, senin peygamberlerine karşı bize vadedtiklerini ver bize, kıyamet günü yüzümüzü kara çıkarma. Şüphe yok ki, sen asla sözünden dönmezsin» (147).

5) Cennete Girmek İçin

(141) Sahihü't-Tirmizi, XIII, 49; el-Ezkâr, s. 349.

(142) İbrahim, 35.

(143) Bkz. Medârik, Celâleyn, Beyzâvî.

(144) el-Mü'minûn, 118.

(145) el-Mü'minûn, 109. Aynı mânâda diğer bir dua için bkz. el-Bakara, 285.

(146) el-Âraf, 151.

(147) Âl-i İmran, 194.

«Ey Rabbimiz, onları da onların atalarından, zevcelelerinden —kendilerine vadettiğin— adn cennetine sok. Yeğâne galip, hüküm ve hikmet sahibi olan şüphesiz ki sensin sen» (148).

6) Yarlıgaması İçin

De ki, «Rabbim, ben cidden kendime yazık ettim. Artık beni yarlıga». Bunun üzerine (Allah) onu yarlıgadı. Çünkü o, çok yarlıgayıcı, çok esirgeyici olanın ta kendisidir» (149).

7) Meleklerin, Mü'minleri Yarlıgaması İçin

«Arşı yüklenen bir de onun etrafında bulunan (melekler) Rablerini hamd ile tesbih ederler. O'na iman ederler. Mü'minlerin de yarlıganmasını isterler : «Ey Rabbimiz, senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O halde tevbe edenleri senin yoluna uyup gidenleri yarlıga, onları cehennem azabından koru» (150).

8) Hz. Peygamber (s.a.) in Günahların Bağışlanması İçin Olan Son Duası

Aişe (r.a.) den şöyle dediği rivayet olunmuştur :

Nebi (s.a.) vefat etmezden önce bana arkasını dayamış bir vaziyette iken kendisine kulak verdim :

«Allah'ım, günahlarımı bağışla, bana merhamet et ve beni refik-i Âlâ'ya erıştır» diye dua ettiğini işittim» (151).

9) Bağışlanmak İçin

Dediler : «Ey Rabbimiz, kendimize yazık ettik, eğer bizi bağışlamaz, bizi esirgemezsen her halde zarara uğrayanlardan olacağız» (152).

10) Ziyana Ugramamak İçin

«Vaktaki (buzığa tapmaktan) çok pişman oldular

(148) el-Mü'min, 8. Aynı mânâda bir dua için bkz. eş-Şuara, 85.

(149) el-Kasas, 16. Bu dua Hz. Musa (a.s.) nındır. Ayrıca el-Âraf, 155 de bkz.

(150) el-Mümin, 7.

(151) Sahihu'l-Buhari, VII, 555.

(152) el-Âraf, 23.

ve kendilerinin muhakkak saptıklarını gördüler : Eğer Rabbimiz, bize acımaz, bizi bağışlamazsa her halde en büyük ziyana uğrayanlardan olacağız» dediler (153).

11) Allah'ın Merhametini Dilemek İçin

Ebu Hüreyre (r.a.) den rivayete göre Nebi (s.a.) şöyle buyurmuştur :

«Sakın sizin biriniz Allah'ım, dilersem beni mağfiret et, Allah'ım, dilersem bana merhamet eyle». Diye dua etmesin. Azim ve katiiyetle, kesin olarak :

«Yarab, bana merhamet et». Diye dua etsin. Çünkü Allah'ı icbar eden (hiç bir kuvvet) yoktur (154).

İstiğfarla ilgili olarak Tecrit ter. de (155) zikredilen bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.) in bir günde yetmiş kere tevbe ve istiğfarda bulunduğu nakledilmektedir.

12) Kusurların Affı İçin

Ebu Musa el-Eeş'ari (r.a.) den rivayete göre Nebi (s.a.) şöyle dua ederdi :

«Allah'ım, günahımı, bilgisizliğimi, her işimde israfımı ve benden daha iyi bildiğin bütün kusurlarımı affeyle. Allah'ım, lâtifemi ve ciddi halimi, hatamı ve dileyerek işlediğim günahımı affeyle. İtiraf ederim ki bu kusurların hepsi bende vardır» (156).

13) Nurun Tamamlanması İçin

«Ey Rabbimiz, bizim nurumuzu tamamla, bizi yarlıga. Şüphesiz ki sen her şeye hakkıyla kâdirsın» (157).

14) Günahların Yarlıganması İçin

(153) el-Âraf, 149.

(154) Tecrit ter. XII, 372. Ayrıca bkz. Sahihu Müslim, IV, 2085; Sünen ibn Mâce, II, 227.

(155) Tecrit ter. XII, 365.

(156) Tecrit ter. XII, 381.

(157) et-Tahrîm, 8. Bu âyetin baş tarafında temiz kalple Allah'a dönme tavsiyesinde bulunulur. Âl-i İmran, 147, 193 de de günahların yarlıganmast dileği yer alır.

«Her halde biz iman edenlerin ilki olduğumuz için Rabbimizin bizim günahlarımızı yarlıgıyacağını umarız» (158).

15) Cehennemden Korunmak İçin

O takvaya erenler «Ey Rabbimiz, biz iman ettik. Artık bizim günahlarımızı yarlığa ve bizi o ateşin azabından koru» diyenler, sabredenler (imanlarında) gerçek olanlar (Allah'a itaatle boyun eğenler, şehirlerde Allah'tan mağfiret isteyenlerdir» (159).

Araftakilerin duasından bahseden âyette de şöyle buyrulur :

«Gözleri ehl-i cehennem tarafına çevrildiği zaman da «Ey Rabbimiz, bizi zâlimler gürûhu ile bulundurma» derler (160).

16) Tasanın Giderilmesi İçin

Şöyle derler : «Bizden tasayı gideren Allah'a hamdolsun. Hakikat, Rabbimiz çok yarlıgıyıcıdır, çok inam edicidir» (161).

17) Cehennemden Korunmak İçin

«Onlar ki, ey Rabbimiz derler, bizden cehennem azabını sav. Gerçek onun azabı daimi bir helâktir» (162).

XVII DİLEK VE ARZULARLA İLGİLİ DUALAR

1) Feyiz ve Kuvvet Vermesi İçin

«Ey kavmim, Rabbinizden mağfiret isteyin. Sonra yine ona tevbe edin ki üstünüze gökten bol bol (feyzini) gön-

(158) eş-Şuara, 51.

(159) Âl-i İmran, 16-17.

(160) el-Âraf, 47.

(161) Fâtır, 34.

(162) el-Furkan, 65. Aynı anlam ile ilgili bir diğer dua örneği için bkz. Âl-i İmran, 191.

dersin, kuvvetinize daha fazla kuvvet katsın. Günahkâr olarak yüz çevirmeyin» (163).

2) Şükür ve İyi İşler Yapmak İçin

(Süleyman) onun bu sözünden gülercesine tebessüm etti de :

«Ey Rabbim dedi, bana ve ana babama lutfettiğin nimetine şükretmemi ve senin razı olacağın iyi (işler) yapmamı bana ilham et. Rahmetinle beni de (cennetde) salih kullarının arasına sok» (164).

3) Yalnız Bırakmaması İçin

«Zekerıyya'yı da (an). Hani O, Rabbine : «Rabbim, beni yalnız başıma bırakma. Sen vârislerin en hayırlısı» diye niyaz etmişti (165).

4) Takat Dışı Hallere Dûçar Etmemesi İçin

«Ey Rabbimiz, unuttuk yahut yanıldıysak bizi tutup sorguya çekme. Ey Rabbimiz, bizden evvelki ümmetlere yüklediğin gibi üstümüze ağır bir yük yükleme. Ey Rabbimiz, tâkat getiremeyeceğimizi bize taşıtma. Bizden (sadır olan günahları) sil, bağışla, bizi yarlığa, bizi esirge. Sen Mevlâmızsın bizim. Artık kâfirler gürûhuna karşı da bize yardım et» (166).

5) Fitne Âmili Olmamak İçin

«Ey Rabbimiz, bizi o küfredenler için bir fitne (konusu) yapma. Bizi yarlığa Rabbimiz, Çünkü hakikat galib-i mutlak, yegâne hüküm ve hikmet sahibi sensin, sen» (167).

6) Mülk ve Saltanat Vermesi İçin

Dedi ki : «Ey Rabbim, beni yarlığa. Bana öyle bir

(163) Hûd, 52. Bu dua, Âd kavmini hidayete davet için gönderilen Hz. Hûd (a.s.) undur.

(164) en-Neml, 19.

(165) el-Enbiya, 89.

(166) el-Bakara, 286. Bu dua genel anlamda her sıkıntı ve tâkat getirilmez hallere dûçar olduğu zaman okunabilir nitelikte bir duadır.

(167) el-Mümtehine, 5.

mülk ver ki o, benden başka hiç bir kimseye lâıyk olmasın. Şüphesiz bütün muratları ihsân eden sensin, sen» (168).

7) Bilginin Artması İçin

«(Öyle ya, o Hak kelâmıdır. Padişahlar) padişah (ı) olan, Hak olan Allah (ın şanı) çok yücedir. Sana onun vahyi tamamlanmazdan evvel Kur'an (ı okumada) acele etme. Rabbim benim ilmimi arttır de» (169).

Yine aynı konu ile ilgili olarak şu hadisi de nakledebiliriz :

H. Peygamber (s.a.), İbn Abbas (r.a.) için şu şekilde dua etmiştir :

«Allah'ım, sen onu din mevzuunda bilgili kıl ve ona Kur'an tevilini öğret» (170).

8) İyi Konuşma Sahibi Olabilmek İçin

Musa dedi : «Rabbim, benim göğsüme genişlik ver. İşimi kolaylaştır. Dilimden de (şu) düğümü çöz ki, sözümü iyi anlasınlar» (171).

9) İyilik Yapan Kimseye Karşı

Üsâme b. Zeyd (r.a.) dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (r.a.) iyilik yapan kimseye karşı şöyle dua ederdi :

«Allah seni hayırlı mükâfatlandırırsın» (172).

10) Müslümanın, Din Kardeşi Hakkında Gıyâbi Duası

«Her hangi bir müslüman, kardeşine gıyabında dua ederse melek ona der ki : Bir misli de sana» (173).

Ayrıca, el-Haşr suresi 10. âyetinde müslümanın, din

kardeşinin yarlığanması için yaptığı güzel bir dua örneği vardır. El-Ezkâr, s. 356 da, müslümanın, kardeşi hakkında gıyabındaki duasının müstecap dualardan olacağı, Ebu'd-Derda'dan nakledilen bir hadiste mezkurdur.

Bir diğer hadiste şöyle buyrulur :

«Sûratle kabul olan dua, gaibin gaibe olan duasıdır» (174).

11) Rahmet ve Başarı Vermesi İçin

«O zaman o genç yiğitler mağaraya sığınmış (lar) dı da : «Ey Rabbimiz, bize tarafından bir rahmet ver ve işimizden bizim için bir muvaffakiyet hazırla» demişlerdi (175).

12) Sabırlı Olmak İçin

«...Ey Rabbimiz, üstümüze sabır yağdır, bizi müslüman olarak öldür» (176) .

13) Vücudun Nurlanması İçin

İbn Abbas (r.a.) dan Rasûlullah (s.a.) ın şöyle dediği rivayet olunmuştur :

«Allah'ım, kalbimde bir nur kıl, gözümde bir nur kıl, kulağımda bir nur kıl, yine böyle sağımda bir nur, solumda bir nur, üstümde bir nur, altımda bir nur, önümde bir nur, arkamda bir nur kıl ve benim için umumi ve büyük bir nur yarat» (177).

14) Ümmetin Korunması İçin

Abdullah b. Amr b. el-As (r.a.) dan rivayete göre Resûl-ü Ekrem İbrahim (r.s.) hakkındaki Cenab-ı Hakk'ın «Yarab, onlar halkın çoğunu dalâlete düşürürler. Bana uyan bendendir. Her kim bana karşı gelirse artık sen gafûr ve rahimsin» meâlindeki kavlini İsa (a.s.) nın da

(168) Sâd, 35.

(169) Tâ-Hâ, 114.

(170) Sadrettin Yüksel, Dini İlmî İncelemeler, İst, 1969, s. 131.

(171) Tâ-Hâ, 25-28.

(172) el-Ezkâr, s. 275; Hısnü'l-Hasîn, 58 a. Aynı konu ile ilgili bir dua için bkz. el-Ezkâr, s. 282.

(173) Amellerin Fazileti, s. 181. Bu mevzu ile ilgili hadisler için bkz. Sahihu'l-Buhari, VII, 151; Sahihu Müslim, IV, 2094-2095.

(174) Amellerin Fazileti, s. 181.

(175) el-Kehf, 10.

(176) el-Âraf, 126. Bu âyetin baş tarafında Fir'avun'un zulmü ve intikam alma niyetinin mevcudiyetinden bahsedilmektedir.

(177) Tecrit ter. XII, 370.

«Eğer onlara azap edersen onlar senin kulundur, şayet mağfiret edersen şüphe yok ki sen aziz ve hakimsin» meâ'indeki sözünü okudu. Sonra Rasul-ü Ekrem ellerini kaldırarak :

«İlâhî, Ümmetimi koru, Ümmetimi» diye dua etti ve ağladı (178).

15) Ümmetine Şefaât İçin Hz. Peygamberin Duası

Ebu Hüreyre (r.a.) den rivayete göre Resulullah (s.a.) şöyle buyurmuştur :

«Her Peygamberin kendisine has müstecap bir duası vardır. Onunla Allah'a dua edegelmiştir. Fakat ben duamı ahirette ümmetime şefaât için saklıyorum» (179).

16) Allah'ı Görmek İçin

«Vaktaki Musa (ibadet için) tayin ettiğimiz vakitte geldi. Rabbi ona (ilâhî sözünü) söyledi. (Musa) dedi ki : Rabbim, (cemâlini) göster bana, seni göreyim. Buyurdu : Beni kat'iyen göremezsın. Fakat şu dağa bak. Eğer o, yerinde durabilirse sen de beni görürsün. Derken Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça ediverdi. Musa da, baygın yere düştü. Ayılınca dedi ki : «Seni tenzih ederim. Tövbe ettim sana. Ben iman edenlerin ilkiyim» (180).

17) Müslümanların Bozgunluğu Karşısında

«Büyük arşın Rabbından başka Allah yoktur. Arşın, arzın ve semânın rabbından başka kerim Allah yoktur» (181).

18) Hizmet Kabulü İçin

«Ey Rabbimiz, bizden (şu hizmeti) kabul buyur. Şüphesiz hakkıyla işiten, kemâliyle bilen sensin, sen» (182).

(178) Riyâzü's-Sâlihîn, I, 354. Bu hadisin devamında Cenâb-ı Hakk'ın Cebârîl'i Peygamberimize göndererek ümmeti hakkında kendisi memnun edeceğini, me'yus bırakmayacağını beyan eylemiştir.

(179) Tecrid ter. XII, 361.

(180) el-Âraf, 143.

(181) el-Ezkâr, s. 192.

(182) el-Bakara, 127.

XVIII. HARPLERDE YAPILAN DUALAR

1) Harbe Çıkıldığında

Enes (r.a.) den demiştir ki : Nebi (s.a.) savaşa çıkınca şöyle dua ederdi :

«Allah'ım, bana kuvvet veren sensin, yardımcım sensin. Senin için (yardımınla) savaşıyorum» (183).

Harpte yapılacak dua mevzuunda Hz. Peygamber (s.a.) Cennetin kılıçların gölgesinde olduğu, düşmanlarının mağlûbiyeti ve kendilerine yardım etmesi vb. Allah'tan niyaz etmektedir (184).

2) Düşman Görüldüğünde

«Ey din gününün mâliki, yalnız sana ibadet ederim ve yalnız senden yardım isterim» (185).

3) Düşmanla Karşılaşıldığı Zaman

«Allah'ım, sen bizim de, onların da Rabbisin. Bizim kalbimiz de onların kalbi de senin elindedir (kudretindedir). Onlar galibiyeti ancak senin (sayende) elde edebilir» (186).

4) Harpte Sabırlı Olmak İçin

Onlar (Tâlût'a itaat eden mü'minler) Câlut ile askerlerine karşı çıktıkları zaman (niyaz edip) dediler ki :

«Ey Rabbimiz, üzerimize sabır yağdır. Ayaklarımıza sebat ver. Bu kâfirler gürûhuna karşı bize yardım et» (187).

(183) Sahihu't-Tirmizi, XIII, 83, Hısnu'l-Hasin, 51 a; el-Ezkâr, s. 193 de Hz. Peygamber (s.a.) in sefere çıkarken Allah'a tevbe ve istiğfarda bulunduğu zikredilmektedir.

(184) Hısnu'l-Hasin, 52 a.

(185) el-Ezkâr, s. 114. Bu duayı Enes b. Mâlik (r.a.) in rivayet etmiştir. Hz. Peygamberle birlikte bir gazvede bulunan Enes, düşmanla karşılaşıldığı zaman Resulullah (a.s.) in bu şekilde dua ettiğini nakletmiştir.

(186) el-Ezkâr, s. 189. Hz. Peygamber (s.a.) Huneyn harbinde bu şekilde dua etmiştir, ayrıca düşmanla karşılaşmayı temenni etmememizi de tavsiye buyurmuşlardır.

(187) el-Bakara, 250.

5) Hendek'te Hz. Peygamber (a.s.) in Duası

Abdullah b. ebi Evfâ (r.a.) dan Rasulullah (a.s.) in azap günü (Hendek harbinde) müşrikler aleyhine dua ederek şöyle buyurduğu rivayet olunmuştur :

«Ey Allah, ey Kur'an gönderen, ey düşmanlarla hesabı tez (Rabbim). Sen şu arap kabilelerini dağıt Allah'ım, onların topluluklarını kır; iradelerini sars Rabbim» (188).

6) Bedir'de Hz. Peygamber (s.a.) in Duası

«Yarab, işte Kureyş kibr-ü gurur ile geldi. Sana meydan okuyor, Peygamberini de yalanlıyor, deyip sonra ellerini kaldırarak :

Yarab, peygamberlere nusret ahdini, bana da hususi olarak zafer vadini yerine getirmeni senden isterim. Allah'ım, eğer sen şu bir avuç müslümanın helâkını diliyorsan, sonra sana ibadet eden bulunmayacaktır» (189).

7) Uhud'da Hz. Peygamber (s.a.) in Duası

«Yarab, kavmimi doğru yola getir, onlar cahildirler» (190).

8) Uhud Şehitleri İçin Hz. Peygamber (s.a.) in Duası

«Yarabbi, Uhud şehitlerine mağfiret et. Yarabbi, Uhud şehitlerine merhamet et. Ey Muhâcirin topluluğu, siz çoğalıyorsunuz, Ensar ise heyeti üzere kalıyor, yani artmıyor. Onların kerimlerine ikram ediniz. Kötülerinden de vazgeçiniz» (191).

9) Seferden Dönüldüğünde Hz. Peygamber (s.a.) in Duası

Abdullah b. Ömer (r.a.) dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.) gazveden yahut hacdan yahut Umreden

(188) Tecrid ter. VIII, 395.

(189) Tecrid ter. X, 154.

(190) Kenzü'l-ummâl, V, 5269; Beyhaki, İbn Hibban, Taberani'den naklen.

(191) Abdulhamid Cûde-es-Sahhar, Vefâtü'r-Resûl, Mısır, tarihsiz, s. 10.

döndüğünde ve yeryüzündeki her yüksek yere çıkışında üç kere tekbir getirir ve :

«Eşi ve benzeri olmayan Allah'tan başka Allah yoktur, mülk O'nundur, hâmd O'na mahsustur. O, her şeye kâdirdir» diye dua ederdi (192).

XIX. ÖLÜM VE CENAZE İLE İLGİLİ DUALAR

1) Ölüm Anında Yapılan Dua

Aişe (r.a.) den rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.) Efendimiz ölüm anında şu şekilde dua etmiştir :

«Allah'ım, bana mağfiret et, bana merhamet et ve beni refik-i âlâya ilhak et» (193).

Ayrıca, 52. ölüm gecesinde; ölünün ruhuna ithâf edilmek üzere okunan bir dua da vardır (194).

2) Cenaze Duası

«Allah'ım, ona mağfiret eyle. Ona acı. Ona afiyet ver. Onu affet ve onu güzel güzel ağırla. Yerini genişlet. Onu su ile, karla ve dolu ile yıka. Onu günahlardan, beyaz elbiseyi kirden pakladığın gibi pakla. Ona, dünyadaki yurduna bedel daha hayırlı bir yurt, dünyadaki aile efradından daha hayırlı bir aile ihsan et. Onu cennete koy. Onu kabrin fitnesinden ve cehennem azabından koru» (195).

3) Cenaze Geçerken Okunan Dua

«Ölmez (ebedi olan) Allah'ı tesbih ederim» (196).

4) Cenaze Kabre Konurken Yapılan Dua

(192) Sahihu'l-Buhârî, VII, 163. Aynı mevzu ile ilgili hadisler için bkz. Sünen İbn Mâce, II, 232; Sahihu't-Tirmizî, XIII, 3-4; el-İsra, 80. Hz. Peygamber'in Hicret'le ilgili bir duası yer almaktadır.

(193) el-Ezkâr, s. 129. Mânâsı yakın hadisler için bkz. el-Ezkâr, s. 131; Hîsnü'l-Hasîn, 66 a.

(194) İzahlı Büyük Dua Mecmuası, s. 90.

(195) Selâmet Yolları, II, 285.

(196) el-Ezkâr, s. 146. Kadî İmam ebu'l-Mehasin böyle dua etmenin müstehap olduğunu söyler.

«Bismi'llâh, Rasulullah (s.a.) in sünnet-i seniyyeleri üzerine olsun» (197).

5) Kabir Ziyaretinde Okunacak Dua

«Allah'ın selâmı sizin üzerinize olsun, ey mü'minler yurdunun sâkinleri, bizler de inşaallah sizlere kavuşacağız. Allah-ü Teâlâ'dan bizler ve sizler için af ve âfiyet âhiret korkularından emin olmak ve selâmetler dileriz» (198).

XX. DÜNYA VE ÂHİRET SAADETİ İLE İLGİLİ DUALAR

1) Dünya ve Âhiret İyiliği İçin

«Dünyada da, âhirette de bize iyilik yaz. Biz hiç şüphesiz (tevbe ederek) sana döndük» (199).

2) İyi Haller Vermesi İçin

«Kimi de, «Ey Rabbimiz, bize dünyada da iyi hal ver, âhirette de iyi hal ver ve bizi o ateş (cehennem) azabından koru» der (200).

3) Azabın Kaldırılması İçin

«Ey Rabbimiz, bizden bu azabı kaldır. Çünkü biz iman edeceğiz» (201).

4) Dünya ve Âhirette Sıhhat ve Afiyet Vermesi İçin

Enes b. Mâlik (r.a.) den rivayet edildiğine göre bir adam Rasulullah (s.a.) a geldi ve :

«Ya Rasulallah, hangi dua daha efdaldır». diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.) :

(197) el-Ezkâr, s. 146. Bir kimse gözünü yumunca (ölünce) bu dua okunmaktadır.

(198) Âyet ve Hadislerin Işığında Tevbe ve Dua, s. 40.

(199) el-Âraf, 156.

(200) el-Bakara, 201.

(201) ed-Duhan, 12. Bundan evvelki iki âyette tekrar dirilmekten şüphesi olanlara temas edilmekte, kıyâmet alâmeti olarak semanın apaşıkâr bir duman getireceği beyan edilerek o dumandan korkanların bu sözlerle dua ettikleri açıklanmaktadır.

«Rabbından, dünya ve âhirette sıhhat ve âfiyet istemendir.» buyurdular (202).

5) Yalnız Dünya Nasibi İstemek Meselesi

«Nasibi yalnız bu dünya için isteyenler İslâm Dininde iyi görülmemiştir. Bu hususa temas eden âyette şöyle buyrulur : »...Ey Rabbimiz, bize (nasibimizi) dünyada ver.» der ki onun âhiretten nasibi yoktur» (203).

Bundan sonraki âyette, bazı kişilerin hem dünya, hem de âhirette iyi bir hal dileğinde bulundukları zikredilir.

6) Dünya ve Âhirette Güzellik Vermesi İçin

Enes b. Mâlik (r.a.) den şöyle dediği rivayet olunmuştur : Nebi (s.a.) her zaman :

«Ya Allah, Rabbımız, bize dünyada güzellik ver. Âhirette güzellik ver, bizi ateş azabından esirge» diye dua ederdi (204).

7) Mahşer Günü Rüsvay Olmamak İçin

«(Kulların) kabirlerinden kaldırılacakları gün beni rüsva etme» (205).

8) Kabir Azabından Korunmak İçin

Ebu Hüreyre (r.a.) den Nebi (s.a.) nin şöyle dua buyurmağa devam (ve ümmetine talim) ederdi dediği rivayet edilmiştir :

«Yarab, kabir azabından, cehennem azabından, hayat

(202) Sahihu't-Tirmizi, XIII, 44. Aynı konu ile ilgili daha geniş hadis için bkz. Sünen İbn Mâce, II, 226.

(203)el-Bakara, 200.

(204) Tecrit ter. XI, 67. «Hz. Peygamber (s.a.) in bir dua ile dua buyurması dünya ve âhirete ait bütün duaların bütün mânâlarını ihtiva ettiğinden dir.» Selâmet Yolları, IV, 459; El-Ezker, s. 345; Hısnu'l-Hasin, 84 a. da bu hadis Hz. Peygamber (s.a.) in en çok okuduğu dua olarak zikredilmektedir. Aynı hadisin daha geniş varyantı için bkz. Sünen İbn Mâce, II, 226.

(205) eş-Şuarâ, 87. Bu dua Hz. İbrahim (a.s.) indir.

iptilasından, ölüm şedaidinden, mesih deccalın fitnesinden sana sığınırım» (206).

9) Zararlardan Korunmak İçin

Enes (r.a.) den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.) şöyle buyurmuştur :

Sizden biriniz, başına gelen bir zarardan dolayı ölümü temenni etmesin. Eğer elinde olmayarak ölümü temenni ederse şöyle desin :

«Allah'ım, hayat benim için hayırlı ise beni yaşat, ölüm benim için hayırlı ise beni öldür» (207).

XXI. GENEL ANLAMDAKİ DUALAR

1) Hz. Peygamber (s.a.) in Genel Bir Duası

«Ey arş-ı azimin ve yedi semanın Rabbi olan Allah'ım, ey bizim ve her şeyin Rabbi. Ey tane ve çekirdekleri yaratan, Tevrat ve İncil ve Kur'anı inzal buyuran. Nasıyesi senin elinde bulunan her canlının şerrinden sana sığınırım. Sen evvelsin, senden evvel bir şey yoktur. Sen zâhirsın, senin fevkinde hiç bir şey yoktur. Sen batınsın, senden yakın bir şey yoktur. Rabbim, borcumu öde ve beni zengin kıl» (208).

2) Peygamber (s.a.) e Salavat Getirmek

Abdurrahman b. Leyla, Hakem'den şöyle duyduğunu rivayet etmiştir : Ka'b b. Ucre bizimle karşılaştı da size Nebi (s.a.) den bir hediye sunayım dikkat edin dedi.

Rasulullah (s.a.) bize geldi, biz de Ya Rasulullah, sana nasıl selâm vereceğimizi ve nasıl salavat getireceğimizi bize bildir dedik. Rasulullah (s.a.) :

«Allah'ım, Muhammed (s.a.) e ve yakınlarına, İbrahim (a.s.) ve yakınlarına salât ettiğin gibi salât et» (209).

(206) Tecrit Ter. IV, 744.

(207) Sahihu'l-Buhari, VII, 155; Sahihu Müslim, IV, 2064.

(208) İbn Teymiye, İslâm Hidayeti, (ter. Celâl Yıldırım), İst. 1969, s. 118.

(209) Sahihu'l-Buhari, VII, 156.

3) Salavat Getirmekten Çekinenin Hali

Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.) şöyle buyururlar :

«Bahil, yanında ismim anıldığı halde bana salât getir-meyendir» (210).

4) Teheccüt (211) İçin Dua

«Yarab, her hamd senin içindir, sen göklerin ve yerin bunlardaki her şeyin daimi müdebbirisin. Yine her hamd senin içindir. Sen göklerin ve bunlardaki her şeyin nurusun. Yine her hamd senin içindir. Sen göklerin ve her yerin ve bunlarda bulunan her şeyin sahibisin. Yine her hamd senin içindir. Sen Hak'sın, senin vadin de haktır. (Âhirette) seni görmek de haktır. Sözü'n haktır, cennetin de haktır, ce-hennemin de, peygamberlerin de haktır. Muhammed (s.a.) de haktır. Kıyâmet günü de haktır, ancak sana ita-at ettim, sana inandım, sana güvendim, sana yöneldim, yalnız senin (bürhanların) a dayanarak (düşmanlarla) mücâdele ettim. Aramızda yalnız seni hakem kıldım. Ya-rab, önce işlediğim ve sonra işlerim sandığım, gizli yaptığım ve âşikâre işlediğim günahlarımı bağışla. (Âhiret hayatında beni) takdim eden, (dünya tarihinde nübüvve-timi) tehir eden ancak sensin. Allah'ım ibadete lâyık Tan-rı yoktur, yalnız sen varsın, yahut senden başka ibadete lâyık Tanrı yoktur. Hâkimâne tasarruf da tam kuvvet de Allah ile kaimdir. (212)).

5) İstihare (213) İçin Dua

Hz. Câbir demiştir ki Rasulullah (s.a.) Kur'an'dan bir sûre öğretir gibi işlerimizin hepsinde bize istihare (dua-sını) talim ederek buyurdu ki : Sizin biriniz, bir işe kalben azmettiğinde o kimse farzı değil, (istihare niyeti ile nafîle

(210) Hısnu'l-Hasin, 7 a.

(211) Teheccüt, gece uyanıp namaz kılma, gece vakti kılınan nafîle namazı.

(212) Tecrit ter. IV, 8.

(213) İstihare, bir işin hayırlı olup olmayacağını anlamak üzere abdest alıp, dua edip uykuya yatma.

olarak) iki rekat namaz kılsın. (Namazdan) sonra şöyle desin :

«Yarab, bildiğin için senden ben hayırlısını dilerim ve gücüm yettiğinden, senden beni kudretlendirmeni dilerim. Yarab, hayırlı olan cihetin tebyin ve takdirini senin o büyük fazlından isterim. Allah'ım, senin gücün yeter, halbuki benim yetmez, sen bilirsin de halbuki ben bilmem. Muhakkak sen, şuurumuzdan uzak olan her şeyi de pek yakından bilirsin. Yarab, bilirsin şu azmettiğim iş dinime, dünya ve âhiretime taalluku cihetiyle benim için hayırdır. Bunu bana mukadder kıl, bunu bana müyesser kıl. Sonra işlemeğe kudret bahsettiğin ve bana müyesser kıldığın bu işi, bana mübarek kıl. Yine bilirsin şu azmettiğim iş dinime, dünya ve âhiretime taalluku itibariyle benim için şerdir. Bu işi benden, beni de bu işten çevir ve hayır her nerede ise, o hayrı bana makdur kıl. Sonra nefsimi, bu hayr-ı makdure razı kıl» (214).

XXII. HALK ARASINDA KULLANILAN DUÂ VE BEDDUÂLAR

1) Dualar

Hemen hemen bölgeler ve şehirler arasında küçük farklarla tekrarlanan ve günümüze kadar gelen bir çok dua ve beddualar vardır. Bu dua ve bedduaları alfabetik olarak derleyen müstakil eserler yoksa da, zaman zaman neşredilen dergi, broşür ve folklor çalışmalarında bölge ve mahalli değişlere göre tesbit edilmiş dua ve beddua listeleri vardır.

Bir nevi Atasözü sayılabilecek olan bu sözler, Atasözlerimizi derleyen kitaplar derlenmek (taranmak) suretiyle de bir dereceye kadar tesbit edilebilir.

a) Bazı Halk Duaları (215).

(214) Sahihu'l-Buhari, VII, 162; el-Ezkâr, s. 110. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.) in teheccüt duası için bkz. Tecrit ter. IV, 151.

(215) Türk Folklor Araştırma Dergisi, Temmuz 1969, sy. 240.

- 1) Allah gökten yağdıra, yerden bitire.
- 2) Kocan evinde ışıklı gün göresin.
- 3) Yarabbi, divana eli bağlı, yüzü kara çıkarmaya.
- 4) Yıldızın Şirin ola.
- 5) Yarabbi, kimseye boş keseye el sokturmaya.
- 6) Allah, bed gözlerden esirgeye.

2) Beddualar

Beddua, iki kelimenin birleşmesinden meydana gelmiştir. «Kötü dua» anlamını ifade eder. Haksızlık karşısında kalan, zulme uğrayan kimseler tarafından söylenir (216).

Hz. Peygamber (s.a.) in, kibrinden dolayı sol eliyle yemek yiyen bir kimseye sağ eliyle yemesini ihtar etmesine rağmen; ısrar edene karşı bedduada bulunduğu ve o adamın ondan sonra sağ eliyle hiç yemek yiyemediği de bilinmektedir (217).

Kur'an-ı Kerimde de bir topluluğun diğer topluluk hakkında bedduada bulunduğu nakledilmektedir:

«Ey Rabbimiz, onlara azaptan iki katını ver. Onları büyük bir lânetle rahmetinden koğ (218)

Bunun dışında peygamberlerden münferid olarak bedduada bulunanlar da vardır :

«Musa : Ey Rabbim dedi, hakikaten sen Fir'avun'a ve ileri gelenlerine dünya hayatında zinet (ü haşmet) ve (nice) mallar verdin. Senin yolundan saptırsınlar diye mi hey Rabbimiz?. Sen onların mallarını yok et Rabbimiz, kalblerini şiddetle sık ki onlar o çetin azabı görecekleri zamana kadar iman etmiyeceklerdir» (219).

Yine Kur'an-ı Kerim'de bir topluluğun diğer bir topluluğa bedduada bulunduğu zikredildiği gibi, topluluğun;

(216) el-Ezkâr, s. 272.

(217) el-Ezkâr, s. 272.

(218) el-Ahzâb, 68.

(219) Yûnûs, 88.

mevcudiyetinden bizar oldukları tek bir şahıs hakkında da beddua ettikleri zikredilmektedir :

«(Yine) onlar derler : «Ey Rabbimiz, bunu bizim önümüze kim getirdiyse onun ateş içindeki azabını katmerli olarak arttır» (220).

a) Halk Arasında Çokça Kullanılan Bazı Beddualar (221) :

- 1) Allah'ın ateşine düşesin.
- 2) Allah'ın divanından mahrum kalasın.
- 3) Gidişin ola, gelişin olmya.
- 4) Ekmek bula, yer bulamıyasın.
- 5) İğne iplik gibi incelesin.
- 6) Sabaha çıkmıyasın.
- 7) Gözlerin kapana.

XXIII. HALK GELENEKLERİNDE ÇOKÇA KULLANILAN DUA KONULARI (222)

Genellikle bütün İslâm ülkelerinde âyet ve hadislerle dayanılarak bazı İslâm bilginlerince, hayatın çeşitli dönemlerini içine alan ibadet içi, ibadet dışı dua mevzuları ortaya konulmuştur. Bu dualar ülkemizin çeşitli bölgelerinde küçük bazı farklılıklar göstermekle beraber, umumiyetle mâhiyet ve gaye itibariyle aynı temayı dile getirmektedir.

Bu dualardan ibadet dışı sayılanları şöylece sıralamak mümkündür :

- 1) Hamama girerken
- 2) Helâyâ girerken
- 3) Uçkurunu bağlarken
- 4) Misvak kullanırken

(220) Sa'd, 61.

(221) Türk Folklor Araştırma Dergisi, Temmuz 1969, sy. 240.

(222) Bu listede Kitapçı Râşit tarafından 1343 de İstanbul'da neşredilen «Dua Mecmuası» ndan yalnız ibadet dışı telakkî edilenleri özetlenerek alınmıştır.

- 5) Su içilince
- 6) Yemekten sonra
- 7) Uykuya yatarken
- 8) Uyanınca
- 9) Sabahleyin
- 10) Dilini küfürden korumak için
- 11) Can emniyeti için
- 12) Kabir azabından kurtulmak için
- 13) Cehennemden kurtulmak için
- 14) Ezandan sonra
- 15) Hz. Peygamber (s.a.) in şefaâtine nâil olmak için
- 16) Berat gecesinde
- 17) Kadir gecesinde
- 18) İftar esnasında
- 19) Ekinin âfetten korunması için
- 20) Kıyâmette sevabı ağır gelmek için
- 21) Kıyâmette ağlamamak için
- 22) Kalp ve fikir bozulduğunda
- 23) Düşmana galip gelmek için
- 24) Düşmandan emin olmak için
- 25) Dükkân ve ev kapısı açılırken
- 26) Yüze karşı methedilmede
- 27) Ölüm hissedildiğinde
- 28) Cenaze yanında gidilirken
- 29) Çocuk vefat ettiğinde
- 30) İstihare için
- 31) Kadı ve müftü vazifeye başladıklarında
- 32) Rüyada Hz. Peygamber (s.a.) i görmek için
- 33) Düşmandan korkulduğunda
- 34) Her türlü korkudan emin olmak için
- 35) Yağmur yağması için
- 36) Recep ayının ilk Cum'a gecesinde
- 37) Karı - Kocayı barıştırmak için
- 38) Bey, hanımını öfkeli gördüğünde
- 39) Kadınlar hayız olduklarında

- 40) Akika (223) kurbanı için
- 41) Yeni elbise giyildiğinde
- 42) Yeni ay görüldüğünde
- 43) Nimetin şükrünü eda için
- 44) Kur'an okumaya başlanırken
- 45) Aynaya bakıldığında
- 46) Damat gelini gördüğünde
- 47) Damat gelinin yüzünü gördüğünde
- 48) Cinsî münâsebet başlanırken
- 49) Erkek evlad istenildiğinde
- 50) Çocuk dünyaya geldiğinde
- 51) Şeytan vesvesesini uzaklaştırmak için
- 52) Hasta olunduğu zaman
- 53) Cenaze yıkanırken ve kabre konurken
- 54) Cenaze defnolunduğunda
- 55) Gök gürlediğinde
- 56) Mezarlığa gidildiği zaman
- 57) Ezberlenen şeyi unutmamak için
- 58) Bereket için Karınca duası
- 59) Borçlardan kurtulmak için
- 60) Kayıp şeyi bulmak için
- 61) Kadın doğum yaparken
- 62) Uykuda korkulduğunda
- 63) Yangın görüldüğünde
- 64) Yangından ve boğulmaktan korkulduğunda
- 65) Yırtıcı hayvandan korkulduğunda
- 66) Sarılık hastalığına tutulanlar için
- 67) Serkeş atın sağ kulağına
- 68) Vasiyet yapılacağına
- 69) Dili gıybetten korumak için
- 70) Nikâh aktedilirken
- 71) Bütün peygamberlerin şefaâtini temin için
- 72) Musibetten kurtulmak için
- 73) İmanı bâki kılmak için

(223) Çocuğun doğumunun yedinci günü veya saçının ilk kırılışında kesilen kurban.

- 74 — Ölüye telkin verilirken
- 75 — Şiddetli rüzgâr estiğinde
- 76 — Temel atma esnasında
- 77 — Sünnetten önce ve sonra
- 78 — Mevlid içinde okunan çeşitli dualar
- 79 — Seyahate çıkarken
- 80 — Çocuğa isim konulunca
- 81 — Sakal duası
- 82 — Ana - babaya yapılan dua
- 83 — Ölüm haberi alınınca
- 84 — Uykusuzluk çekildiğinde
- 85 — Zemzem içerken
- 86 — Yıldırımdan korunmak için
- 87 — Süt içilirken
- 88 — Turfanda meyve görülünce
- 89 — Herhangi bir vasıtaya binerken
- 90 — Haksız yere mahkûm olduğunda
- 91 — Sadaka vermeğe gücü yetmeyen
- 92 — Erken uyanmak için
- 93 — Bir dilekte bulunmak için
- 94 — Rızkın artması fakirliğin gitmesi için
- 95 — Son nefeste imanla gitmek için

Bir diğer Dua Mecmuası'nda yukarıda dercettiğimiz duaların dışında şu iki dua daha yer almaktadır :

- 1) Aksırma karşısında
- 2) Nazar değmemesi için

Derlenecek Dua Mecmualarının tertibinde ise öteden beri şu sıra göz önünde bulundurulmuştur :

- 1) Peygamberlerin Kur'an-ı Kerim'de zikredilen duaları
- 2) Hz. Peygamber (s.a.) den rivayet edilen dualar
- 3) Velilerin ve şeyhlerin terkiib ettikleri dualar (224).

(224) İslâm Ansk. III, 365.

S O N U Ç

Buraya kadarki tesbitlerden kesin olarak anlaşılmıştır ki dua, insanoğlunun vezgeçemediği bir ihtiyaçtır. Tarihin hangi dönemine bakılırsa bakılsın bunun daima böyle olduğu görülecektir.

İnanmış insanın hayatında önemli bir yer işgal eden dua, şekil, mâhiyet ve yapılış tarzları bazı kere değişiklik göstermesine rağmen, bütün insanlık nazarında gerekli ilgiyi görmüştür.

Bazı materyalist düşünce sahiplerinin aksine, asrımızın en büyük olayı sayılan Ay Yolculuğu'nda insan, Allah'ı unutmadığını, ayda bile O'na dua etmek ihtiyacını duyduğunu ispat etmiştir.

Bir bakıma en büyük hürmet duygusunun ifade vasıtası olan dua, insanın hem ruh, hem de bedenî için tedavi edici bir etkiye sahiptir.

Çağırarak, dâvet etmek, Allah'tan inâyet, rahmet ve yardım istemek, rızık ve âfiyet talebetmek vb. mânâlara gelen dua, bir bakıma ibadetle iç içe, sıkı bir ilişki halinde bulunur. İbadeti duadan, duayı ibadetten kesin çizgilerle ayırmak oldukça zordur.

Mücerred mânâda isteklerimizi Allah'a duyurmanın en güzel vasıtası olan dua, samimiyetle ve her türlü vesveseden uzak bir kalble yapıldığı takdirde insan için mutluluk ve itmi'nan kaynağı olabilir. İbadet ise, kulun Allah'a karşı olan kulluk görevini, belirli ölçüler ve belirli formüllerle yerine getirmesidir; bu açıdan ibadet, bir mecburiyet anlamını taşımaktadır.

Her şeyde bir âdab, bir nizam olduğu gibi, duanın da

kendine has bir takım âdabı, kabulüne ait şartları, vakitleri, yerleri vb. vardır. Duanın kabulünde en önemli âmil, kalbin samimiyetle Allah'a bağlanarak dilekte bulunmasıdır.

Hemen her din, duanın kabul vakitleri ve şartlarına dair bazı ölçüler koymuşsa da, bu konuda en sağlam esasları İslâm Dini getirmiştir. Kaza ve Kader'le dua ilişkisi üzerinde mantıkî ölçülerle duran din yine İslâmiyet olmuştur.

Girişte de belirttiğimiz üzere bu çalışmada yalnız ilâhî dinlerdeki ibadet dışı dualar üzerinde durulmuştur. Bu tesbitin sıhhatli bir şekilde yapılabilmesi için mevcut kaynaklarla birlikte her dinin en yetkili kişilerinden yazılı ve şifâhî bilgiler alınmıştır. Hemen belirtelim ki, bu türlü bir ayırımın (ibadet içi ibadet dışı) kesin hatlarla hududunu çizmek Yahudilik ve Müslümanlık için bir dereceye kadar mümkün olabilmişse de, Hristiyanlık için bu yapılamamıştır. Bunun başlıca sebepleri :

1. Musevi dininin Türkiye'deki en yetkili din otoritelerinden yazılı ve şifâhî yardım sağlanmış olması.
2. Müslüman olmamız hesabıyla dinimiz hakkında kesin ölçülerin bulunuşudur.

Hristiyanlık için de bu tesbitte aynı metod uygulanmış, ancak kesin sonuç alınmamıştır. Hristiyanlarda genellikle «âyin dışında yapılan şahsî dualar» ibadet dışı sayılmıştır.

Genel olarak afv ve merhamet, ahlâkî öğütler, rızık ve bereket dileği, cenaze, evlenme, mukaddes gün ve geceler, sabah, akşam, sıkıntı ve meşakkatlerden kurtulma, şifa isteme, yardım ve himâye talebi, yemek, imanı kuvvetlendirme vb. hususlarda, ifade tarzları değişik olmakla beraber bütün ilâhî din mensuplarının Allah'tan aynı duygularla yakarıшта bulundukları tesbit edilmiştir.

Konulara verilen isimlerin dinlere göre değişmesi, bazı mevcutların bazı dinlere has oluşu, bir dinde dua konusu yapılan hususun diğer dinde dua mevzuu olarak alınmayışı kesin neticeye ulaşılmasını önlemiştir.

Bütün bunlara, Hristiyanlık'ta mezhepler arasında çok geniş dua farklarının bulunuşu (225) da eklenirse, Hristiyanlık bölümünde «İbadet dışı» diye zikredilen dualardan bazılarının, her iki yerde (ibadet içi, ibadet dışı) okunabilmesinin yanlış bir tasniften ileri gelmediği anlaşılabacaktır.

Tevrat, Zebur ve İncil'de, Kur'an-ı Kerim'de olduğu gibi doğrudan doğruya dua metinlerini ihtiva eden örneklerin az oluşu da gözden uzak tutulmamalıdır.

Mâlûmat hudutlarımız içinde bulunmasına ve dua ile yakın bir alâkası olmasına rağmen «tevbe» konusuna temas etmediğimizi, bunun müstakillen incelenmesi gerektiğini de belirtmeliyiz.

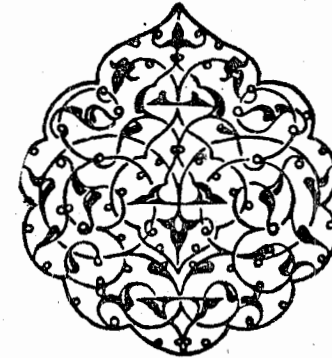
(225) Kitab-ı Mukaddes Şirketi Müdürü Paul H. Nilson'un 24 Kasım 1969 tarihinde bize yazdığı mektup.

B İ B L İ Y O Ğ R A F Y A

- Abdülbâki, Muhammed Fuâd, **El-Mu'cemu'l-müfehres li elfâzi'l-Kur'ani'l-Kerim**, Kahire, 1378.
- Abdurrahman Münir, **Papaların Tarih Boyunca Türk İslâm Düşmanlığı**, İst., 1967.
- Ahmed Hârimî, **Muhtar-ı ehadisî-nebevi**, Mısır, 1959.
- Ali'yü'l-Kârî, **Hısnü'l-Hasin**, (neşr. İbrahim İbn Mustafa), Konya Yusufâğa Ktb. nr. 5263, varak, 225.
- Asım Efendi, **Kamus-ı Türkî**, İst., 1304.
- Askalânî, İbn Hacer, **Bülûğu'l-merâm (Selâmet Yolları ter. A. Davudoğlu)**, İst., 1965.
- Ateş Süleyman, **Büyük Dua Mecmuası**, Ank., tarihsiz.
- Balaban M. Rahmî, **İlim Ahlâk İman**, Ank., 1950.
- Bautroux, İlim ve Din, (ter. H. Cahit (Yalçın)), İst., 1927.
- El-Buhârî, Muhammed İbn İsmâil, **El-Câmiu's-Sahîh**, İst., 1315.
- Büyük Dinler ve Mezhepler Ansiklopedisi**, İst., 1964.
- Canatan Burhanettin, **Ruh Âlemi**, Konya, tarihsiz.
- Carrel Dr. Alexis, **Dua**, (ter. M. Alper Yüçetürk), İst., 1961.
- Carrel Dr. Alexis, **Vasiyetnâme**, (ter. M. Rahmi Balaban), İst., tarihsiz.
- Crehange A., **Livre De Prières**, Tel - Aviv, 1961.
- Çantay Hasan Basri, **Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim** (cilt I-II), İst., 1962.
- Davutoğlu Ahmet, **Selâmet Yolları** (cilt I-IV), İst., 1967.
- Descuffi Joseph, **Dua Kitabı**, İzmir, 1960.
- Descuffi Joseph, **Dinî Âyin Kitabı**, İzmir, 1961.
- Descuffi*Joseph, **Hristiyan Dini**, İzmir, 1963.
- Descuffi Joseph, **Roma İbadet Usulü**, İzmir, 1960.
- Develioğlu Ferit, **Osmanlıca Türkçe Sözlük**, Ank., 1962.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi**, 15 Ocak 1969, Ank., sy. 3.
- Erdem H. Hüsnü, **İlâhî Hadisler**, Ank., 1952.
- Ergin Doç. Dr. Muharrem, **Büyük Türk Sözlüğü**, İst., 1970.
- Ergin Doç. Dr. Muharrem, **Dede Korkut Kitabı**, İst., 1969.
- Esmâî, **Hulâsatü'l-Kelâm fi tercihi'l-dini'l-İslâm**, Mısır, 1318.
- Fenelon, **Kızların Eğitimi** (ter. Bahaattin Fırtına ve İsa Öztürk), İst., 1967.
- Firûzâbâdî, **el-Kâmûsu'l-Muhîd**, Mısır, 1913.
- El-Gazâlî Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed, **İhyâu ulûmi'd-Dîn**, (cilt I-V) Mısır, 1358.

Gövsâ İbrahim Alaaddin, **Yeni Lügat ve Ansiklopedi**, (cilt I-V) İst., 1947-1954.
 Güvenç Abdullah, **Âyet ve Hadiserin Işığında Tevbe ve Dua**, Ank., 1966.
 Hamidullah Prof. Muhammed, **İslâm Peygamberi**, (ter. M. Said Mutlu ve Doç. Dr. S. Tuğ), (cilt I-II), İst., 1967-1969.
Hayat Ansiklopedisi, (cilt I-V), İst., tarihsiz.
Hayat Tarih Mecmuası, Mart 1965, sy. III.
 İnan Abdülkadir, **Hurafeler ve Menşeleri**, Ank., 1962.
İslâm Ansiklopedisi, ilgili Maddeleri.
 Jones M. Alice, **Duayı Öğrenme Yolunda**, (ter. Sofi Huri), İst., 1953.
 Kadri Hüseyin Kâzım, **Büyük Türk Lügati**, (cilt I-IV), İst., 1928-1945.
Kitab-ı Mukaddes, (Ahdi Atik ve Ahdi Cedid) İst., 1885.
Kitab-ı Mukaddes, (Ahdi Atik ve Ahdi Cedid) İst., 1958.
 Kitapçı Raşit, **Dua Mecmuası**, İst., 1343.
 Kröner Alferd, **Wörterbuch der Religionen**, Stuttgart, 1962.
 L. Lütfi, **Din ve Dua**, İst., 1933. Asrı Din Fikirleri Serisi, nr. 4.
 İbn Mâce, **Sünen İbn Mâce**, (cilt I-II), Mısır, 1313.
 Martin Bill - Bernard, **Dua Edelim** (ter. G. Özoğuz), İst., tarihsiz.
 Me'luf, **el-Müncit**, Beyrut, 1960.
 Moran Adli, **Dinler Tarihi**, İst., tarihsiz.
 Muallim Naci, **Lügat-ı Nâci**, İst., tarihsiz.
 Müslim, İbn Haccâc el-Kuşeyri, **El-Câmiu's-Sahih**, (neşr. M. Fuad Abdülbâki), Mısır, 1956.
 Nâsif Mansur Ali, **et-Tâc el-câmiu'l-usûl**, (cilt I-V), Mısır, 1961.
 en-Neseî, **Sünenü'n-Neseî**, (cilt I-VIII), Mısır, 1930.
 en-Nevevî Muhyiddin, **el-Ezkâr el-müntehabetü min kelâmı seyyidi'l ebrâr**, Mısır, 1952.
 en-Nevevî Muhyiddin, **Riyâzü's-Sâlihîn**, (cilt I-III), (ter. H. Hüsnü Erdem, K. Burslan), Ank., 1949.
 Nigg Walter, **Gebete der Christenheit**, München, 1965.
 Nüzhet Sadrettin, **Türk Edebiyatı Tarihi**, İst., 1931.
 Ohm Dr. Thomas, **Die Gebatsgebärden der Völker und das Christentum**, Leiden, 1948.
 Olgun Tahir, **Müslümanlıkta İbadet Tarihi**, İst., 1963.
 Örs Hayrullah, **Musa ve Yahûdilik**, İst., 1966.
 Pakalın M. Zeki, **Osmanlı Tarih ve Deyimleri Sözlüğü**, İst., 1946.
 Potts J. Manning, **Yukarı Oda**, İst., 1956.
 Redhaus Yayınevi, **İbadet Örnekleri**, İst., 1968.
 es-Sahhâr Abdülhamid Cûde, **Vefâtü'r-Rasûl**, Mısır, tarihsiz.
 Said P. Jorj. M., **İlk Tenâvül ve Dinî Öğretim**, İst., 1964.
 Simmel P. Oskar ve Dr. Rudolf Stahlin, **Christliche Religion**, Frankfurt, 1957.
 Steere V. Douglas, **Dua ve İbadet**, İst., 1941.

es-Suyûtî Celâleddin, **Sihâmü'l-İsâbe fi kenzi'd-Deavâti'l-Müstecâbe** (ter. M. Zihni), İst., 1969.
 Sunar Prof. Dr. Cavit, **Ana Hatlarıyla İslâm Tasavvufu Tarihi**, Ank., 1978.
 Şemseddin Sâmi, **Kâmûs-ı Türkî**, İst., 1317.
 Şiblî ebû Zeyd, **Nûru'l-İzâh**, (ter. Abdullah Aydın), İst., 1966.
 Tanyu Doç. Dr. Hikmet, **Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri**, Ank., Tanyu Doç. Dr. Hikmet, **Türklerde Taşla İlgili İnançlar**, Ank., 1968.
 Taşköprüzâde, Ahmed Efendi, **Mevzûât-ı Ulûm**, İst., 1313.
 İbn Teymiye, **İslâm Hidâyeti**, (ter. Celâl Yıldırım), İst., 1969.
 Tirmizi Muhammed İsa, **Sahihu't-Tirmizi**, (cilt I-XIII), Mısır, 1934.
 Topçu Doç. Dr. Nurettin, **Din Psikolojisi Notları**, İst., 1958.
 Turan Prof. Dr. Osman, **Türk Cihan Hâkimiyeti**, (cilt I-II), İst., 1969.
Türk Ansiklopedisi, ilgili Maddeleri.
Türk Folklor Araştırma Dergisi (cilt II, sy. 240), Temmuz, 1969.
 Türkmenoğlu Adnan, **İzahlı Büyük Dua Mecmuası**, İst., 1964.
 Türkiye Hahambaşılığı, **İbrânî Din Bilgisi**, İst., 1969.
 Trillhaas Wolfgang, **Grundzüge der Religionspsychologie**, München, 1946.
 Version King James, **A. New. Corcandance Holy Bible**, New-York, 1960.
 Yazır Muhammed Hamdi, **Metâlip ve Mezâhip**, İst., 1341.
 Yazır Muhammed Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili, Türkçe Mealli Tefsiri**, (cilt I-IX), İst., 1935.
 Yeğin Abdullah, **Yeni Lügat**, İst., 1968.
 Yensenî Osman, **Türkler Müslümanlar ve Ötekiler**, Ank., 1969.
 Yıldırım Celâl, **Amellerin Fazileti**, İst., 1967.
 Yörükân Prof. Yusuf Ziya, **Müslümanlık**, Ank., 1961.
 Yüksel Sadrettin, **Dinî İlmî İncelemeler**, İst., 1969.
 Zebîdî Zeyneddin Ahmed, **Sahihî Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh**, (cilt I-XI'), (ter. Ahmet Naim, Kâmil Miras), Ank., 1938-1957.

İ N D E K S (X)

— A —

Abdülbaki Muhammed Fuad 13	Amerika 11
Abdül'l-Hamid Cûde Es-Sahhar 132	Ankara 18, 40
Abdullah b. Amr 119, 129	Altay 51
Abdullah b. Evfâ 111, 129	el-Ankebut 113
Abdullah b. Ömer 132	Apollo 18
Abdullah b. Zeyd 106	Âraf 126
Abdurrahman Münir 94	Arafat 42
Abdurrahman b. Leylâ 136	el-Âraf 30, 31, 32, 105, 123, 124, 129, 134
Abîyas 51	Arefe Günü 40, 76
Abraham 56	Armstrong Neil 18
Âd (kavim) 127	Askalânî İbn Hacer 16
Adak Sunma Duası 92	Asseo David 13
Adak ve Adak Yerleri 45, 52	Arvit 53
Âdem (a.s.) 44, 105	Avdala 54
Afrika 17	Avustralya 29
el-Ahkâf 104	Aya Nikola 70
Ahterî 24	Aydın Abdullah 98
el-Ahzâb 15, 139	Ay Yolculuğu 18
Ali (r.a.) 41	Âyet 30, 31
Aldrin Edwin 7	Asım Efendi 20
Âl-i İmran 31, 105, 122	Âyet ve Hadislerin Işığında Dua 134
Aişe (r.a.) 96, 102, 107, 115, 124	Aziz 21, 64
Akika 142	Aziz Üçlük 72, 79, 93
Amellerin Fazileti 42, 97, 102, 108	Aziz Ruh 81, 90, 94
Al-Natilat Yadayim 56	
A. New Corcondance 12	

— B —

Bâbil 61	Bautrox 23
el-Bakara 14, 44, 101, 127, 129, 135	Bedir 132
Balaban M. Rahmi 23	Berâ b. Azib 98
Barikî Urve 102	Berat Gecesi 40

(x) Allah ve Dua kelimeleri hemen her sahifede geçtiği için indekse alınmamıştır. İndekste geçen (Dua) kelimesi kitap adıdır.

Beyhakî 132
Beyrut 25
Beyzâvî 122, 123
Bidat 14
el-Bîrûnî 52
Bizim Anadolu (Gazete) 29, 30
Beni Seleme 104
Bocelli J. H. 13

Boruh 63
Bûhârî 33
Bûluğu'l-meram 16
Büyük Dinler ve Mezhepler Ansk.
51
Büyük Dua Mecmuası 100
Büyük Türk Lügati 20, 25
Büyük Türk Sözlüğü 20

— C —

Câbir 41, 103, 137
Câlût 131
Canatan Burhanettin 49
Carrel Dr. Alexis 11, 23
Cebriye 49
Cehennem 19, 126
Celâle'd-Din es-Suyûtî 41
Celâleyn 36, 132
Cemre 42

Cenab-ı Hak (Allah) 48, 130
Cennet 19, 48, 76, 81
Christliche Religion 21, 24
Cilâcı Osman 7, 50
Complies 64
Crehange A. 54
Cuhfe 108
Cuma gecesi 40, 41
Cuma günü 40

— Ç —

Çağatay Neşet 49
Çantay H. Basri 104

Çubukçu İbrahim 49

— D —

Dallas 29
Daniel (peygamber) 61
Davut (peygamber) 54
Davutoğlu Ahmet 16
Dede Korkut 19, 52
Descuffi Joseph 64, 66, 67, 71
Devellioğlu Ferid 20
Dinî Âyin Kitabı 66, 67, 70
Din ve Dua 17, 18, 23, 30
Dinî İlmî İncelemeler 128
Diyaret İşleri Başkanlığı 18

Dinler Tarihi 17, 29, 46
Dua 21, 23, 28, 29, 45, 46, 47, 65, 81
Dua ve İbadet 22, 30, 34
Dua Edelim 69, 77
Dua Kitabı 64, 67, 70, 71, 73, 74, 82
Dua Mecmuası 97, 140
Duayı Öğrenme Yolunda 66, 68, 69, 71, 84
Dua Örtüsü 56
ed-Duhan 134

— E —

Ebû Bekir 96, 104, 110
Ebû Derdâ 129
Ebû Evfâ 11
Ebû Hüreyre 17, 32, 43, 95, 111, 113, 121
Ebû Müse'l-Eş'ari 31, 125
Ebû Sa'd 120
Ebû Said 113
Ebû Ümâme 103
Ebû Üseyd Mâlik b. Rebîa 104
Efes 45
Elişa (peygamber) 58

el-Enbiya 127
Enes b. Mâlik 33, 96, 98, 108, 109, 114, 120
Ensârî 132
Epiktet 39
Erdem H. Hüsnü 16, 40
Ergin Muharrem 19, 20
Eski ve Yeni Ahit 13
Esmâî 67
Ezan 42
el-Ezkâr 30, 33, 41, 97, 96
Ezra (peygamber) 59

— F —

Fakirizm 50
Fâtır 126
el-Fâtîha 11, 25, 122
el-Felak 99, 122
Fenelon 11
Filistin 70

Firavun 44, 113, 129, 139
Fîrûzâbâdî 20
Flüge Niklaus 76
Frankfurt 21
Fransa 18
el-Furkan 106, 126

— G —

Gandhi Mahatma 30
Gazâlî 16, 19, 38
Das Gebet 14
Gebete der Christenheit 66, 67, 76, 77, 78
Die Gebetsgebarden der Völker und Christentum 22, 28, 35

Gövsâ İbrahim Alaaddin 21, 24
Gök Tanrı 51
Grundzüge der Religionspsychologie 21, 24, 31
Günah İtirafı 82
Güvenç Abdullah 100

— H —

Habakkuk (peygamber) 59
Hac 12, 27, 42
Haç 67, 72, 73
Hâfız el-Münzir 33
Hak (Alah) 20, 128
Hâkân 51
Hak Dinî Kur'an Dili 16, 21, 30, 31,

35, 39, 102
Hasan (peygamberin torunu) 121
el-Hâşimi Ahmed 17
el-Haşr 128
Havra 56
Hayat Ansk. 17, 70
Hayat Mecmuası 20

Hayat Tarih Mecmuası 30
Heiler Friedrich 14
Hernandez Albert 29
Heybeliada Ruhban Okulu Mûd. 12
Hristiyan 70, 73
Hristiyan Dini 67, 68, 70, 73
Hristiyanlık 8, 9, 12, 13, 27
Hısnü'l-Hasin 17, 41, 42, 43, 44, 95,
96, 99, 107, 116, 128, 137
Hisus 74
Hizkiya (kral) 61
Houston Uzak Merkezi 18

Hristos 70, 72, 78
Hûd (a.s.) 127
Hûd (sure) 119
Hülâsatü'l-Kelâm 67
Huneyn 131
Hunlar 51
Hurafeler ve Menşeleri 51, 52
Huzeyfe b. el-Yemân 99
Hüseyin (peygamberin torunu) 121
Hüseyin Cahit (Yalçın) 23
Hüseyin Kâzım Kadri 20

— I —

Işıklar Abdullah 107

— İ —

İbadet Örnekleri 67, 69, 71, 72, 73,
74, 82
İbn Abbas 120, 121, 128, 129
İbn Âsım 106
İbn Humeyd 115
İbn Ka'b Ensârî 106
İbn Mâce 16, 17, 33
İbn Mesûd 122
İbn Teymiye 136
İbrahim (a.s.) 101, 104
İbrahim (sure) 105, 106, 123
İbrahim b. Ethem 19
İbrahim b. Mustafa 17
İbrânî Din Bilgi 53, 54, 57, 60, 62
İbrânice 70
İhlas (sure) 102
İhyâ Ulûmî'd-Din 16, 19, 38
İlâhî Hadisler 16, 30, 31
İlim ve Din 23

İl. Cihan Savaşı 29
İnan Abdülkadir 51
İncil 13, 14, 63, 136
İsa (a.s.) 44, 64, 65, 70, 73, 74
İsa Mesih (Hz. İsa) 66, 67, 68, 69,
82
İshak (a.s.) 106, 121
İslâm Ansk. 22, 25, 27, 37, 49
İslâm (din) 9, 26, 27, 31
İslâm Hidayeti 136
İslâm Peygamberi 98
İslâm Tasavvufu 19
İsmâil (a.s.) 106, 121
el-İsrâ 34, 36, 104, 133
İsrâil 60, 61
İstanbul 17, 19, 21, 23, 24
İsus Hristos (Hz. İsa) 66, 71, 72,
73, 74, 91
İzmir 64, 66, 67
İzmir Katolik Başpiskoposluğu 12, 13

— J —

Jorj P. 73

John Henry 91

— K —

Ka'b b. Ucre 136
Kâbe 42
Kadeh Duası 93
Kader 48
Kadir Gecesi 40, 102
el-Kamer 107
Kâmusu'l-Muhit 20
Kâmus Tercumesi 19
Kâmus-ı Türki 20, 25
Karahisârî 24
el-Kasas 112, 124
Katolik 67, 70, 73, 94
Kaza - Kader 47
el-Kehf 129
Kenzu'l-ümmal 132
Karûbi 61
Kızların Eğitimi 11, 22, 23

Kidus 54
Kilise 54, 63
Kitab-ı Mukaddes 13, 75
Kitab-ı Mukaddes Şirketi 12
Kitapçı Raşit 140
Konya Yusufâğa Ktb. 17
I. Korintoslulara 64, 87
II. Kallar 58
Korkut Ağa 52
Kröner Alferd 20
Kur'an-ı Kerim 13, 14, 21, 128, 136
Kur'an-ı Hakim ve Meal-i Kerim 127
Kureys 132
Kutsal Baba 94
Kutsî Hadis 31

— L —

Leiden 22
Levis Me'luf 24
Lingber Allen 29
Livre De Prières 54, 55, 56, 57, 58,
60, 61
Lod 64
Lourdes 45

Löher Wilhelm 67
Lugat-ı Nâci 25
Luka 65, 66, 76, 81
Lung - Çeng 51
Lut (a.s.) 113, 116
L. Lutfi (Muallim) 17
Luther Martin 66

— M —

Mahşer 135
el-Mâide 101, 112
Mansur Ali Nâsif 110
Markos 65, 66
Martin Bill - Bernard 68
Mary Alice Jones 66
Matta 63, 65, 76, 90
Matin 64
Medine 108
Mehmet Zihni 41
Mekke 108, 123
Melekût 65

Meryem 45, 67, 70, 82
Meryem Ana Evi 79
Metalip ve Mezâhip 19
Mesih (Hz. İsa) 54, 81
Mesih-i Deccal 116
Mevlâ 128
Mevlid 143
Mevlit Gecesi 102
Mevzuat-ı Ulum 32
Mezhap 3, 111
Mezmur(lar) 55, 59, 63, 69
Mikael 82

Mina 42
Minha 53
Mısır 13, 16, 17, 20, 32, 60, 67,
70
Moran Adli 17
Muaz b. Cebel 110
Muallim Nâci 20, 25
Muavvizeyn 95
e-Mu'cemü'l-Müfehres 13
Muhacirin 132
Muhammed (s.a.) 44, 98
Muhammed Abduh 25
Muhammed Mustafa 19, 102, 128, 137

Musa (a.s.) 44, 53, 59, 112, 114, 123
Musab 43
Musevi(lik) 9, 12, 27, 53, 70
Mü'min 24
el-Mü'min 15, 115, 124
Mûsa ve Yahûdilik 53, 54, 56, 61
el-Mü'minûn 112, 113, 121, 123
el-Mümtehine 127
Müslüman(lık) 11, 14, 50
Müslümanlıkta İbadet Tarihi 25, 26
München 21, 66
Müzdelifa 42

— N —

en-Nas 99
Nebi (Hz. Muhammed) 31, 98, 109,
121
en-Neml 127
en-Nevevî 16, 40
New-York 13
Nietsche Friedrich 11
Nigg Walter 66

Nilson H. Paul 12
Noel 70
Noel Baba 70
Nil Nehri 17
Nuh (a.s.) 44, 79, 101, 106, 112,
119
Nuh (sure) 100, 105, 107
Nuru'l-İzah 98, 102

— O —

Ogiri 17
Oğuz Türkleri 52
Ohm Thomas 22
Olgun Tahir 25

Ortodoks 70
Oruç 12, 27, 42
Osmanlı Tarih Deyimleri 24
Osmanlıca Türkçe Sözlük 20, 21, 24

— Ö —

Ömer b. Hattap 42, 43, 110
Örs Hayrullah 53

Öztürk İsa 11

— P —

Pakalın M. Zeki 24
Palti Avraham 57, 58, 60, 61
Papa 73, 94
Papaların Türk İslâm Düşmanlığı

94
Papaz 81
Papst 94
Paskalya 70

Pavlos aziz) 83
Pazar Duası 85
Pesak 70
Petrus 82
Peygamber (Hz. Muhammed) 13,
14, 16, 32, 33, 38, 41, 47, 95,

115, 128, 136
Peygamber(ler) 42, 106, 107, 113
Pigme 17
Pope 94
Potts J Manning 68
Protestan(lık) 12, 70

— R —

Rab (Allah) 19, 30, 31, 55, 56, 58,
59, 67, 68, 71, 90, 128, 136, 141,
149, 156
Rabia Hatun 19
er-Râd 114
Rahip 63
Ramazan 40, 41
Rasulullah (Hz. Muhammed) 17, 31,
32, 33, 39, 41, 43, 95, 101, 107,
128, 137
Recep 41

Redhaus Yayınevi 67
Resimli Yeni Lûgat ve Ansk. 21,
24, 94
Risale-i Kuşeyri 37
Riyâzü's-Sâlihîn 40, 41, 43, 95, 104,
122
Roma(lılar) 64, 94
Roma İbadet Usulü 72, 78, 91
Ruh Âlemi 49
Ruhu'l-Kuds 81, 93

— S —

Sa'd (sure) 128, 140
Sa'd b. Ebî Vakkas 43, 112
Safa 42
es-Saffat 105
Sahihu'l-Buhâri 32, 33, 39, 96, 99,
108, 112, 116, 121, 124
Sahihu Müslim 16, 32, 33, 96, 98,
121
Sahihu't-Tirmizi 21, 33, 42, 95, 96,
97, 108, 116
Saint Nicholas 70
Samuel (Kitab-ı Mukaddes) 61
Samuel (peygamber) 58
Seher Vakti 40
Serdaroğlu Ahmet 19
Sihâmü'l-İsâbe fi Kenzi'd-Deavâti'l-Müs-
tecâbe 41, 42, 43, 103

Selâmet Yolları 16, 33, 39, 96, 133
I. Selâniklilere 65
Sinagog 54
Siyon 54
Sofi(ler) 49
Sofi Hori 66
Stahlin Rudolf 21
Steere V. Douglas 14
Sufyan b. Uyeyne 117
Sunar Cavit 19
Stuttgart 20
Süleyman (a.s.) 127
Süleymanın Meseleleri 55
Sünnet 55
Sünen İbn Mâce 95, 99, 107, 126
Sünenü'n-Neseî 95, 108, 128, 134

— Ş —

eş-Şuarâ 104, 106, 116, 122, 124
Şaban Ayı 41
Şahrît 53
Şâkirt(ler) 65, 66
Şamanizm 50
Şamanilik 50

Şema 53
Şema Yisrail 53
Şemini Hag Atseret 59
Şemseddin Sâmî 20, 25
Şigyonot 59

— T —

Taberânî 132
et-Tâc 116
et-Tahrim 112, 113, 125
Tâ-Hâ 128
Talha b. Abdullah 111
Takdime Sunma Duası 87
Takdis 71, 78, 83
Takva 24
Taleth 61
Tâlût 131
Tangora 51
Tanrı 17, 23, 24, 25, 50, 55, 67, 71
Tanyu Hikmet 6, 8, 10, 45, 57, 58, 60, 106
Taşköprüzâde 32
Tecrid-i Sarih 32, 38, 43, 44, 99, 101, 106, 127, 138, 146
Teheccüt 137
Theopylaktos 50
Tel-Aviv 54

Tercüman (Gazete) 18
Tesniye 60
Tevrat 13, 14, 136
Tezel Nâki 106
I. Timoteosa 65
Trillhaas Wolfgang 21
Tsitsiz 61
Topçu Nurettin 47
Tora 59
Turan Osman 51
Türk(ler) 7, 16
Türkler Müslümanlar 18
Türkiye 12
Türk Ansiklopedisi 21, 22
Türk Cihan Hakimiyeti 106
Türk Folklor Araş. Derg 138
Türkiye Hahambaşılığı 12, 13, 53, 57
Türkçe Sözlük 25

— U —

Uhut 132

Ümmü Seleme 95

— Ü —

Üsame b. Zeyd 128

— V —

Vasiyetnâme 23, 47
el-Vâkıa 110
Vatikan 94
Vaftiz 79, 80, 81, 82

Vepres Duası 64
Version King James 13
Vird 20
Volarie 18

— W —

Wörterbuch der Religionen 20

— Y —

Yada Taşı 106
Yağmur (Duaşı) 41
Yahuda 61
Yahûdi(ler) 7.
Yahve 54
Yahova 59
Yahya (a.s.) 153
Yahya b. Said 33
Yakup 52, 98, 91
Yakut(lar) 50
Yazır M. Hamdi 16, 18, 19
Yeğîn Abdullah 25
Yenseri Osman 18
Yer-Su 51
Yeruşalim 54, 59
Yıldırım Celâl 136

Yoga 7, 49
Yogi 49
Yogizm 7, 49, 50
Yortu 71, 83
Yörükân Yusuf Ziya 11
Yuhanna (Aziz) 82
Yukarı Oda 68, 69, 70, 71, 74, 75, 82
Yunus (Kitab-ı Mukaddes) 56
Yunus (a.s.) 59, 114, 115, 139
Yusuf (Aziz) 93
Yusuf (a.s.) 119, 120
Yusuf (sure) 120, 121
Yücetürk M. Alper 11
Yüksel Sadrettin 128

— Z —

ez-Zâriyat 40
Zebidi Ahmed Zeyneddin 28
Zebur 13, 14
Zekât 1, 12, 27

Zekeriyya (a.s.) 105, 127
Zemzem Kuyusu 42
Zemzem Suyu 41
Zikir 20, 28